

Lakiosasto

31.12.2003

Työeläkelaitoksille

VIIMEISEN ELÄKELAITOKSEN PERIAATTEEN (VILMA) SOVELTAMINEN

Viimeisen eläkelaitoksen periaate (VILMA) tarkoittaa sitä, että viimeinen eläkelaitos (VILMA-laitos) antaa päätösyhdistelmän eläkkeenhakijan kaikista VILMAN piiriin kuuluneiden eläkejärjestelmien eläkkeistä. Siten eläkkeenhakija, joka on työskennellyt esimerkiksi valtion, kunnan ja yksityisen eläkejärjestelmän piirissä, saa vain yhden päätösyhdistelmän kaikkien näiden järjestelmien mukaisista eläkkeistä. Päätösyhdistelmän antamisen lisäksi VILMA-laitos hoitaa myös päätösyhdistelmän mukaisen eläkkeiden maksamisen ja eläkkeisiin liittyvät muut tehtävät.

Viimeisen eläkelaitoksen periaatetta sovelletaan 1.1.2004 alkaen yksityisten alojen, valtion, kunnallisen ja evankelis-luterilaisen kirkon sekä Kansaneläkelaitoksen toimosuhde-eläkkeiden eläkejärjestelmissä.

Ahvenanmaan maakunnan eläkejärjestelmä, ortodoksisen kirkon eläkejärjestelmä ja Suomen Pankin eläkejärjestelmä eivät kuulu VILMA-menettelyn piiriin.

Tässä yleiskirjeessä on ohjeet VILMA-menettelyn soveltamisesta 1.1.2004 alkaen. VILMA-menettelyä koskeva hallituksen esitys (HE 19/2001 vp.) on toimitettu yleiskirjeen A 9/2001 liitteenä ja vahvistetut lakitekstit (375/2003-384/2001) yleiskirjeen A 12/2001 liitteenä. Kunnallisen eläkejärjestelmän osalta nämä säännökset on siirretty kunnalliseen eläkelakiin (549/2003-550/2003).

VILMA-säännöksiin on lisäksi tehty tarkennuksia, joista on annettu hallituksen esitys 85/2003. Hallituksen esitys on toimitettu yleiskirjeen A 33/2003 liitteenä ja vahvistetut lakitekstit (1169/2003-1193/2003) yleiskirjeen A 46/2003 liitteenä.

Vuoden 2005 eläkeuudistus aiheuttaa muutoksia VILMA-menettelyn soveltamiseen. VILMAN soveltamiseen tältä osin aiheutuvista muutoksista annetaan ohjeet Eläketurvakeskuksen yleiskirjeellä myöhemmin.

ELÄKETURVAKESKUS

Outi Lehmus
Pirjo Posti

Lakiosasto

31.12.2003

Yleiskirjeen työryhmät

Soveltamisohjeryhmä:

Tarja Hurskainen	Ilmarinen
Anja Kurki	Kirkon keskusrahasto
Olli Lappalainen	Silta Oy
Soile Manninen	Valtiokonttori
Leena Piskonen	Kuntien Eläkevakuutus
Janne Pulkkinen	Eläketurvakeskus (siht.)
Leo Pääkkönen	Maatalousyrittäjien eläkelaitos
Katri Raatikainen	Eläketurvakeskus
Arja Sainio	Kelan toimitusuhde-eläkkeet
Ritva Suniharju	Varma-Sampo
Maijaliisa Takanen	Eläketurvakeskus (pj.)
Riitta Vatanen-Hänninen	Eläke-Fennia
Mirja Winter	Ilmarinen

Työkyvyttömyys- ja yksilöllinen varhaiseläkerihmä:

Aulikki Knuutti	Kuntien eläkevakuutus
Marja Korpilahti	Varma-Sampo
Liisa Kotamies	Eläketurvakeskus
Ilkka Käppi	Ilmarinen
Aino Lassila	Eläketurvakeskus (pj.)
Leena Laurila	Kirkon keskusrahasto
Päivi Markkola	Valtiokonttori
Marjo Miettunen	Porasto Oy
Timo Mustonen	Etera
Janne Pulkkinen	Eläketurvakeskus (pj./siht.)
Raija Weckman	Eläke-Tapiola

Lisäksi Marja Kallentautio (ETK, erityisesti työkyvyttömyysasiat) ja Monika Sievänen (ETK, erityisesti muutoksenhaku)

Lakiosasto

31.12.2003

SISÄLLYS

1	VILMA-TILANTEET JA VILMA-LAITOKSEN MÄÄRITTÄMINEN	8
1.1	Yleistä	8
1.2	Tulevan ajan eläke	9
1.3	Vapaakirjaeläke	10
1.3.1	Pääsääntö	10
1.3.2	Eläketurva eläketapahtumahetkellä useammassa VILMAN piiriin kuuluvassa järjestelmässä	10
1.3.3	Samaan aikaan alkaneet ja päättyneet työskentelyt yksityisellä ja julkisella alalla	11
1.3.4	Samaan aikaan alkaneet ja päättyneet työskentelyt julkisella alalla	11
1.4	Osa-aikaeläke	12
1.4.1	Osa-aikaeläke yhdestä eläkejärjestelmästä	12
1.4.2	Osa-aikaeläke kahdesta eläkejärjestelmästä	13
1.5	Eläkkeensaajalle myönnettävä uusi eläke	13
1.5.1	Pääsääntö	13
1.5.2	Osa-aikaeläkkeen jälkeen myönnettävä vanhuuseläke	14
1.5.3	Eläkkeensaajalle myönnettävä työkyvyttömyyseläke	15
	Jatkopäätös kuntoutustukeen	15
1.5.4	Työttömyyseläkkeen ja osa-aikaeläkkeen jälkeen myönnettävä työkyvyttömyyseläke	15
1.6	Perhe-eläke	16
1.6.1	Peräkkäiset työ- tai virkasuhteet taikka yrittäjätoiminta ja perhe- eläke	17
1.6.2	Rinnakkaiset työ- tai virkasuhteet taikka yrittäjätoiminta	17
1.7	Työkyvyttömyyseläkkeen erityistilanteet	18
1.7.1	Uimissääntö	18
1.7.2	Rajoitussäännös	19
1.7.3	Yhtä aikaa haettu vanhuuseläke ja yksilöllinen varhaiseläke	21
1.7.4	Omais- ja perhehoitajat	21
1.7.5	Kunnalliset luottamushenkilöt	22
1.7.6	Yksityisen puolen jatkovakuutus ja rinnakkainen työskentely julkisella puolella	22
1.8	Muita erityistilanteita	22
1.8.1	Vanhuuseläke alle 65-vuotiaana useammasta eläkejärjestelmästä	22
1.8.2	Eläkeikä alle 65 vuotta ja varhennettu vanhuuseläke	22
1.8.3	Luopumistuki	23
1.8.4	Sukupolvenvaihdoseläke ja luopumiskorvaus	24
1.8.5	Viimeisestä työskentelystä ei ole eläkeoikeutta	25
1.9	VILMA-tilanteen purkautuminen	25

Lakiosasto

31.12.2003

1.9.1	Eriävä ratkaisu neuvottelumenettelyssä	26
1.9.2	Ratkaisun muuttuminen muutoksenhakuelimessä	26
1.10	Eläketurvakeskuksen ratkaisuvalta VILMA-laitoksen määrittelyssä	27
1.11	Sopiminen VILMA-menettelyn soveltamisesta ei-VILMA –tapauksissa	27
2	ELÄKKEEN HAKEMINEN	29
2.1	Hakemuksen vireille tulo	29
2.2	Eriytilanteita VILMA-eläkkeiden hakemisessa	29
2.2.1	Vanhuuseläke työskentelystä, johon on sovellettu rajoitussäännöstä	29
2.2.2	Vanhuuseläke työkyvyttömyyseläkkeen kertasuorituksen jälkeen	30
2.2.3	Yhtä aikaa alkavan vanhuuseläkkeen ja varhennetun vanhuuseläkkeen hakeminen	30
2.2.4	Eri aikaan alkavien vanhuuseläkkeiden hakeminen	30
2.2.5	Osa-aikaeläkkeen hakeminen useammasta eläkejärjestelmästä	30
2.3	Perhe-eläkkeen hakeminen	31
3	ELÄKELAITOSTEN TEHTÄVÄT VILMA-MENETTELYSSÄ.....	32
3.1	Eläkehakemuksen vireille tuloon liittyvät tehtävät	32
3.2	VILMA-eläkeratkaisuun tarvittavien tietojen hankkiminen	33
3.2.1	VILMA-laitoksen tietopyynnöt yleisesti	33
3.3	Eläkeoikeuden tutkiminen ja asian ratkaiseminen	33
3.3.1	Eri aikaan alkavat eläkkeenosat	35
3.4	Työkyvyttömyyseläkeasioiden ratkaiseminen	36
3.4.1	Yksityisen alan eläkelaitos VILMA-laitoksena	36
3.4.2	Julkisen alan eläkelaitos VILMA-laitoksena	36
3.4.3	Neuvottelumenettely	37
	Neuvottelumenettelyn kulku	37
3.4.4	Kelan kanssa käytävät neuvottelut työkyvyttömyysratkaisuista	41
3.4.5	Menettely kuntoutustuen jatkohakemusta käsiteltäessä	41
3.4.6	Työkyvyttömyyseläke entisin perustein	42
3.4.6.1	Uusi tkv-eläke 2 vuoden kuluessa aiemman täysitehoisen eläkkeen päättymisestä	42
3.4.6.2	Eläke entisin perustein yli 2 vuotta aiemman eläkkeen päättymisestä	43
3.4.7	Yksilöllisen varhaiseläkkeen erityispiirteet	44
	Yven ennakkopäätös	44
	Menettely tilanteissa, joissa julkisen puolen yksilöllisen varhaiseläkkeen ikäraja on alempi kuin yksityisellä puolella	44
3.4.8	60 vuotta täyttäneiden työkyvyn arviointi	45
3.5	Kuntoutus	45
3.5.1	Kuntoutusraha	46
3.5.2	Kuntoutuskorotus	46
3.6	Työkyvyttömyyseläkkeen muuttaminen vanhuuseläkkeeksi	46
3.7	Eläkkeen määrän laskeminen	47
3.7.1	Lykkäyskorotus tai varhennusvähennys	47

Lakiosasto

31.12.2003

3.7.2	Rekisteröidyn lisäedun vapaakirja varhennettuna vanhuuseläkkeenä	47
3.7.3	Julkisen alan VILMA-laitos ja rinnakkainen työskentely yksityisen alan työsuhteessa, jossa on alennettu eläkeikä	47
3.7.4	Työeläkelisä	48
3.7.5	Lapsikorotukset	49
3.7.6	Merimieseläke ja MEL-ylite	49
3.7.7	Valtion vapaakirjaeläke lisäturvan tasoisena	50
3.8	Muita eläkkeen laskennassa huomioonotettavia asioita	51
3.8.1	TEL- ja KVTEL vähennys valtion eläkkeessä	51
3.8.2	LEL-vähennys kunnan ja valtion eläkkeissä	52
3.8.3	Julkisten alojen pohjavapaakirjat	53
3.8.4	Eläkepalkan harkinnanvarainen tarkistaminen	55
3.8.5	Yhteensovitus	55
	Yhteensovitus, kun eläkkeenhakijalla on ollut yksityisellä puolella alempi eläkeikä	55
	Julkisen alan lisäturvan yhteensovitus	56
	Yksityisen alan lisäturvan yhteensovitus LITA-tilanteissa	56
	Perhe-eläkkeen lisäturvan yhteensovitus	56
3.8.6	Lesken laskennallisen eläkkeen selvittäminen	56
3.8.7	Perhe-eläkkeen erityistilanteet	56
3.8.8	Hautausavustus	57
3.9	Muita eläkelaitosten tehtäviä VILMA-menettelyssä	58
	VILMA-eläkkeen kertasuoritus	58
	Ulosotto VILMA-eläkkeestä	59
	Maksamattomat yrittäjävakuutusmaksut	59
	Maksunsiirtokirje	59
	Eläkkeen saajien valvonta	59
	Työkyvyttömyystodistukset Espanjan viranomaisille	60
4	VILMA-PÄÄTÖSYHDISTELMÄ	61
4.1	Päätösosa	61
4.1.1	Perustiedot	62
4.2	Laskelma	62
4.2.1	Ansiotoiminta	63
	4.2.1.1 Ansiotoiminta ryhmiteltynä eri eläkejärjestelmien mukaan	63
	4.2.1.2 Ansiotoiminta kronologisessa järjestyksessä	65
4.2.2	Lapsikorotus ja työeläkelisä	65
4.2.3	Yhteensovitus	65
4.2.4	Lykkäyskorotus ja varhennusvähennys	66
4.2.5	Yhteenveto	66
4.2.6	Ansiotoiminta, joka ei oikeuta eläkkeeseen	66
4.3	Muutoksenhakuohje ja liitteet	67
4.4	Päätösyhdistelmä erityistilanteissa	67
4.4.1	Samanlaiset eläkkeet eri ajankohdasta lukien	67

Lakiosasto

31.12.2003

4.4.2	Erilajiset eläkkeet samasta ajankohdasta lukien	68
4.5	Eläkelajikohtaiset erityispiirteet	69
4.5.1	Työkyvyttömyyseläkkeet	69
4.5.2	Osatyökyvyttömyyseläkkeen ja yksilöllisen varhaiseläkkeen lopullinen päätös ennakkopäätöksen jälkeen.....	69
4.5.3	Perhe-eläke.....	70
4.5.4	Kuntoutusrahapäätökset	70
4.6	Rekisteröimättömät lisäedut.....	71
5	ELÄKKEEN MAKSAMINEN	72
5.1	Eläkkeen maksuaika	72
5.2	Maksettavan eläkkeen määrään vaikuttavat seikat.....	72
5.2.1	Ennakonpidätys ja lähdevero	72
5.2.2	Liikaa maksetun etuuden kuittaus VILMA-eläkkeestä	72
5.2.3	MYEL- ja YEL-vakuutusmaksun perintä.....	72
5.3	Maksaminen muulle kuin eläkkeensaajalle	73
5.3.1	Maksaminen työnantajalle.....	73
5.4	Maksaminen ulkomaille.....	74
5.5	Viivästyskorotus	74
6	MUUTOKSET MYÖNNETYSSÄ VILMA-ELÄKKEESSÄ	75
6.1	Eläkkeen määrän tarkistaminen.....	75
6.2	Uusi yhteensovitus.....	75
6.3	Eläkesovitus ja uusi eläkesovitus	76
6.4	Maksun keskeyttäminen	76
6.5	VILMA-eläkkeen lakkauttaminen.....	78
6.6	Keskeytetyn ja lakkautetun eläkkeen uudelleen maksaminen	78
6.7	Uuden eläkkeen lisääminen VILMA-eläkkeeseen	79
6.8	Eläkkeen muuttuminen toisenlajiseksi	79
6.8.1	Työkyvyttömyyseläkkeen muuttuminen vanhuuseläkkeeksi.....	79
6.8.2	Osatyökyvyttömyyseläkkeen muuttuminen täydeksi työkyvyttömyyseläkkeeksi tai täyden työkyvyttömyyseläkkeen muuttuminen osatyökyvyttömyyseläkkeeksi	80
6.8.3	Osa-työkyvyttömyyseläkkeen muuttaminen työttömyyseläkkeeksi	80
6.8.4	Työttömyyseläke toisenlajiseksi eläkkeeksi.....	80
6.8.4.1	Työttömyyseläke vanhuuseläkkeeksi	81
6.8.4.2	Työttömyyseläke työkyvyttömyyseläkkeeksi.....	81
6.8.5	Osa-aikaeläke toisenlajiseksi eläkkeeksi.....	81
7	ELÄKKEEN TAKAISINPERINTÄ.....	82
7.1	Takaisin perinnästä päättäminen	82
7.1.1	Etuuden saajan kuuleminen	82
7.1.2	Takaisinperintä, kun aiheetta maksettu etuus peritään takaisin kokonaisuudessaan	83
7.1.3	Takaisinperintä, kun VILMA laitos haluaa luopua takaisinperinnästä ja järjestelmäkohtainen luovuttava määrä on enintään 500 e	83

Lakiosasto

31.12.2003

7.1.4	Takaisinperintä, kun VILMA-laitos haluaa luopua takaisinperinnästä ja järjestelmäkohtainen luovuttava määrä on yli 500 euroa	83
7.1.5	Velkajärjestelytilanteet.....	85
7.1.6	Työttömyyseläkkeen takaisinperintä.....	85
7.2	Perinnän epäonnistuminen	85
8	MUUTOKSENHAKU.....	86
8.1	Muutoksenhakukeinot ja muutoksenhakuelimet	86
8.2	Säädökset.....	86
8.3	VILMA- muutoksenhaku.....	87
8.3.1	Valituksen toimittaminen	87
8.3.2	Päätösyhdistelmän oikaisu valituksen yhteydessä	88
	Valitus juridisesta asiasta	89
	Valitus työkyvyn arvioinnista	89
8.3.3	Valituksen siirto muutoksenhakuelimeen	90
	Siirtoaika	91
	Siirtopaikka.....	91
8.3.4	Väliaikainen päätös	93
8.4	Ylimääräinen muutoksenhaku.....	94
8.5	Muutoksenhakuelimen päätös ja eläkelaitoksen toimenpiteet	94
8.6	Suullinen käsittely	95
8.7	Muutoksenhakukulut.....	96
9	VILMA JA EU-TILANTEET	98
9.1	VILMA-laitos antaa päätösyhdistelmän VILMAN piiriin kuuluvista eläkkeistä	98
9.2	ETK tekee päätösten yhteenvedon.....	98
9.3	Muutoksenhaku.....	98
9.4	EY-virkamiesten eläkesiirtojen palautukset.....	98
10	VOIMAANTULOVAIHE.....	100
10.1	Pääsääntö.....	100
10.2	Ennen lain voimaantuloa haettu eläke	101

LIITTEET

Lakiosasto

31.12.2003

1

VILMA-TILANTEET JA VILMA-LAITOKSEN MÄÄRITTÄMINEN

1.1

Yleistä

Viimeisen eläkelaitoksen (VILMA) periaate tarkoittaa sitä, että viimeinen eläkelaitos (VILMA-laitos) antaa päätösyhdistelmän eläkkeenhakijan kaikista VILMAN piiriin kuuluneiden eläkejärjestelmien eläkkeistä. Siten eläkkeenhakija, joka on työskennellyt esimerkiksi valtion, kunnan ja yksityisen eläkejärjestelmän piirissä, saa yhden päätösyhdistelmän kaikkien näiden järjestelmien mukaisista eläkkeistä. Päätösyhdistelmän antamisen lisäksi VILMA-laitos hoitaa myös päätösyhdistelmän mukaisten eläkkeiden maksamisen ja eläkkeisiin liittyvät muut tehtävät.

Yksityisten alojen, valtion, kunnan, evankelis-luterilaisen kirkon eläkeläisiin ja Kelan eläkesääntöön on tehty lainmuutokset viimeisen laitoksen periaatteen (VILMA) soveltamisesta näissä eläkejärjestelmissä 1.1.2004 alkaen. VILMA-säännöksiä sovelletaan silloin, kun eläkkeenhakija on ollut työntekijäin eläkelain (TEL), lyhytaikaisissa työsuhteissa olevien työntekijäin eläkelain (LEL), yrittäjien eläkelain (YEL), maatalousyrittäjien eläkelain (MYEL), merimieseläkelain (MEL) tai taiteilijoiden ja eräiden erityisryhmiin kuuluvien työntekijäin eläkelain (TaEL) eli yksityisten alojen eläkelakien ja valtion eläkelain (VEL), kunnallisen eläkelain (KuEL), evankelis-luterilaisen kirkon eläkelain (KiEL) tai Kelan toimisuhte-eläkkeitä koskevan eläkesäännön eli julkisten alojen eläkelakien mukaisen eläketurvan piirissä. VILMA-säännöksiä sovelletaan myös silloin, kun eläkkeenhakija ei ole ollut yksityisten alojen eläkelakien piirissä, mutta on ollut useamman eri VILMAN piiriin kuuluvien julkisten alojen eläketurvan piirissä.

VILMA-lainsäädännön ulkopuolelle jäävät Suomen Pankin, Ahvenanmaan maakunnan ja ortodoksisen kirkon eläkejärjestelmät sekä valtioneuvoston, presidentin ja kansanedustajien eläkkeet. Myöskään diplomaattien puolisoihin ja julkisen alan muihin erityiseläkkeisiin, jotka eivät perustu rekisteröityihin palvelussuhteisiin, ei sovelleta VILMA-menettelyä.

Yksityisen alan sisäinen viimeisen laitoksen määrittely ei VILMAN takia muutu. Yleiskirjeessä A 13/98 on kerrottu yksityisen alan viimeisen eläkelaitoksen määräytymisestä. A 13/98 yleiskirjettä on täydennetty vaapakirjaeläkettä koskevilta osin yleiskirjeellä A 11/2000.

Jos viimeisenä eläkelaitoksena on sellainen eläkelaitos, joka ei kuulu VILMA-menettelyn piiriin, seurannaisratkaisuihinkaan ei sovelleta VILMAA, vaan kukin laitos antaa oman päätöksensä. Myöskään silloin,

Lakiosasto

31.12.2003

kun viimeinen työskentely perustuu erityislakiin, kuten kansanedustajien eläkelakiin, VILMA-menettelyä ei sovelleta seurannaisratkaisujenkaan osalta.

1.2

Tulevan ajan eläke

VILMA-laitos on viimeisimmän työ- tai virkasuhteen taikka yrittäjätoiminnan vakuuttanut yksityisen, valtion, kunnallisen, Kelan toimitushteiden tai evankelis-luterilaisen kirkon eläkejärjestelmän eläkelaitos. Jos tuleva aika ei liity viimeiseen virka- tai työsuhteeseen taikka yrittäjätoimintaan, VILMA-laitos on se eläkelaitos, missä tulevaa aikaa koskeva tai sitä vastaava eläketurva on järjestetty.

Kun eläkkeen määrään laskettaessa on tai olisi otettava huomioon tuleva aika tai sitä vastaava ansio sekä yksityisen että julkisten alojen eläkelakien mukaisissa eläkkeissä tai useamman VILMAN piiriin kuuluvan julkisen alan eläkejärjestelmän mukaisissa eläkkeissä, VILMA-menettelyä ei sovelleta eläkkeensaajan omassa eläkkeessä, elleivät eläkelaitokset toisin sovi. Sopimisesta on kerrottu tarkemmin kohdassa 1.11.

Esimerkki 1

Tulevan ajan työkyvyttömyyseläke yhdestä eläkejärjestelmästä

TEL-työskentely

VEL-työskentely

VILMA-työkyvyttömyyseläke

TEL-laitos on VILMA-laitos

Esimerkissä henkilöllä on sekä TEL- että VEL-työskentelyä. Hänen tullessaan työkyvyttömäksi tulevan ajan oikeus on vain TEL:n mukaan. TEL-laitos on VILMA-laitos, joka antaa päätösyhdistelmän sekä TEL:n että VEL:n mukaisesta eläkkeestä.

Esimerkki 2

Tuleva aika useammasta eläkejärjestelmästä

TEL-ts

VEL-työskentelyä

tkv

täysitehoinen tkv-eläke

täysitehoinen tkv-eläke

Lakiosasto

31.12.2003

Esimerkissä eläkkeenhakija on työskennellyt välittömästi ennen työkyvyttö-
mäksi tuloa sekä VEL:n että TEL:n piirissä. Koska tuleva aika tulee työkyvyt-
ttömyyseläkkeeseen kahdesta eri eläkejärjestelmästä, työkyvyttömyyseläkkeeseen ei sovelleta VILMA-säännöksiä.

Myös työttömyyseläkkeessä VILMA-laitoksena toimii tulevan ajan laitos. Työttömyyseläkkeessä tuleva aika voi olla lepäävänä, jolloin tulevan ajan osuus eläkkeeseen maksetaan, kun työttömyyseläke muuttuu vanhuuseläkkeeksi.

1.3

Vapaakirjaeläke

1.3.1

Pääsääntö

Kun työntekijä on ollut sekä yksityisten alojen eläkejärjestelmän että VILMAN piiriin kuuluvien julkisten alojen eläkejärjestelmien mukaisen eläketurvan piirissä tai useamman eri julkisen alan eläkelain mukaisen eläketurvan piirissä ja kyseessä on vapaakirjaeläke, eläkehakemuksen ratkaisee se laitos, jossa hänellä eläketapahtumahetkellä tai viimeksi ennen eläketapahtumaa oli järjestettynä eläketurva.

1.3.2

Eläketurva eläketapahtumahetkellä useammassa VILMAN piiriin kuuluvassa järjestelmässä

Tilanteissa, joissa eläketurva on ollut eläketapahtumahetkellä järjestettynä samanaikaisesti sekä julkisen että yksityisen alan tai useamman VILMAN piiriin kuuluvan julkisten alojen eläkejärjestelmissä, VILMA-eläkelaitos on sen eläkejärjestelmän eläkelaitos, joka on järjestänyt eläketurvan näistä ensiksi alkaneesta työ- tai virkasuhteesta tai yrittäjätoiminnasta.

Esimerkki

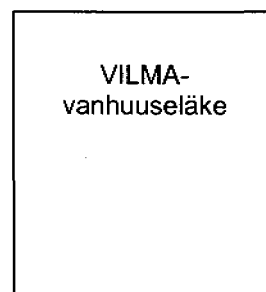
VILMA-laitoksen määrittely vanhuuseläkkeessä

TEL _____|

YEL _____|

LEL _____|

KIEL _____|

TEL-laitos on VILMA-laitos

Lakiosasto

31.12.2003

Esimerkin tapauksessa eri eläkejärjestelmien piiriin kuuluvat työskentelyt ovat päättyneet samaan aikaan. Tulevan ajan oikeutta ei liity minkään järjestelmän eläkkeeseen. VILMA-menettelyn mukaisesti eläkehakemuksen käsittelee sen eläkejärjestelmän eläkelaitos, jossa ensimmäisenä alkanut työskentely on vakuutettu. Esimerkin tapauksessa YEL-toiminta on alkanut ensimmäisenä, joten eläkehakemus tulee ratkaistavaksi yksityisen alan eläkejärjestelmään. Yksityisten alojen eläkejärjestelmän sisäinen viimeisen laitoksen määrittely ei muutu, joten ensisijaisuusjärjestyksen mukaisesti eläkehakemuksen käsittelee TEL-laitos.

1.3.3

Samaan aikaan alkaneet ja päättyneet työskentelyt yksityisellä ja julkisella alalla

Jos työ- tai virkasuhteet tai yrittäjätoiminta ovat päättyneet ja alkaneet samaan aikaan eikä eläkettä määrättäessä tule tulevaa aikaa minkään järjestelmän eläkkeeseen, VILMA-laitos on julkisten alojen eläkelaitos.

Esimerkki

Yhtä aikaa alkaneet ja päättyneet työskentelyt julkisella ja yksityisellä alalla ja vapaakirja työkyvyttömyyseläke

TEL _____|

YEL _____|

VEL _____|

-----työkyvyttömyys

Valtiokonttori on VILMA-laitos

Esimerkissä sekä julkisen että yksityisen eläkejärjestelmän mukainen työskentely on alkanut ja päätynyt samaan aikaan. VILMA-laitos on siten julkisen puolen eläkelaitos.

1.3.4

Samaan aikaan alkaneet ja päättyneet työskentelyt julkisella alalla

Tilanteissa, joissa työntekijä on työskennellyt kahden tai useamman julkisen eläkejärjestelmän piirissä ja julkisten alojen rinnakkaiset työ- tai virkasuhteet ovat alkaneet ja päättyneet samaan aikaan, VILMA-laitos määräytyy vapaakirjatilanteissa seuraavassa järjestyksessä

1. Kuntien eläkevakuutus
2. Valtiokonttori
3. Kirkon keskusrahasto
4. Kansaneläkelaitos (Kelan toimosuhde-eläkkeet)

Lakiosasto

31.12.2003

1.4

Osa-aikaeläke

1.4.1

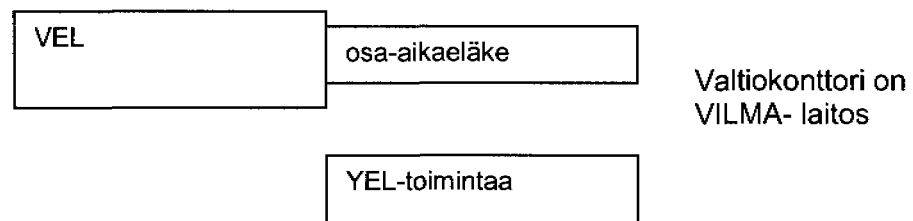
Osa-aikaeläke yhdestä eläkejärjestelmästä

Yhdestä eläkejärjestelmästä myönnettävä osa-aikaeläke on VILMA-eläke, jos eläkkeen hakijalla on sekä yksityisen että julkisen tai useamman VILMAN piiriin kuuluvan julkisen eläkejärjestelmän mukaista työskentelyä.

Osa-aikaeläkkeen myöntää viimeisen toiminnan vakuuttanut laitos, jos sen perusteella haetaan osa-aikaeläkettä ja siinä on tulevan ajan oikeus. Jos tulevan ajan oikeus liittyy muuhun kuin viimeiseen työskentelyyn, osa-aikaeläkkeen myöntävä laitos on tulevan ajan laitos. Julkisten alojen eläkejärjestelmissä osa-aikaeläkkeen saamisedellytyksenä on välitön siirtyminen kokoaikatyöstä osa-aikatyöhön.

Esimerkki 1.

Viimeisen työskentelyn vakuuttanut laitos on VILMA-laitos

VEL-työskentely lopetetaan, joten Valtiokonttori myöntää osa-aikaeläkkeen. YEL-toiminnan vakuuttaa yksityinen laitos. Valtiokonttori on osa-aikaeläkettä maksavana laitoksena VILMA-laitos, joka myöntää aikanaan vanhuuseläkkeen sekä VEL:n että YEL:n perusteella.

Esimerkki 2.

Rinnakkainen työskentely yksityisellä ja julkisella alalla

VEL	osa-aikaeläke	Valtiokonttori on VILMA-laitos
MYEL	osa-aikatyö	

VEL:n ja MYEL:n alainen työskentely on jatkunut rinnakkain, mutta osa-aikaeläkettä haetaan vain VEL:sta. MYEL-työskentely jatkuu osa-aikatyönä. Valtiokonttori myöntää osa-aikaeläkkeen VEL:n mukaisilla edellytyksillä ja on VILMA-laitos. Mela vakuuttaa osa-aikatyön. Aikanaan vanhuuseläkkeen myöntää VILMA-laitoksena Valtiokonttori.

Lakiosasto

31.12.2003

1.4.2

Osa-aikaeläke kahdesta eläkejärjestelmästä

Kun osa-aikaeläke myönnetään *samaan aikaan* sekä julkiselta että yksityiseltä puolelta tai useammasta julkisen alan eläkejärjestelmästä rinnakkaisten työskentelyjen perusteella, VILMA-säännöksiä ei sovelleta.

Esimerkki

Osa-aikaeläke useammasta järjestelmästä rinnakkaisten työskentelyjen perusteella

TEL	osa-aikaeläke
	osa-aikatyö
VEL	osa-aikaeläke
	osa-aikatyö

ei VILMA-menettelyä

Esimerkin tapauksessa osa-aikaeläkkeen myöntävät TEL-laitos ja Valtiokonttori erikseen.

Jos osa-aikaeläke myönnetään useammasta eri eläkejärjestelmästä *eri aikaan*, ensimmäiseksi myönnetty osa-aikaeläke on VILMA-eläke ja myöhempi ei. Ensimmäinen osa-aikaeläkkeen myöntänyt laitos toimii myöhemmin VILMA-laitoksena, kun myönnettäväksi tulee vanhuuseläke tai perhe-eläke.

1.5

Eläkkeensaajalle myönnettävä uusi eläke

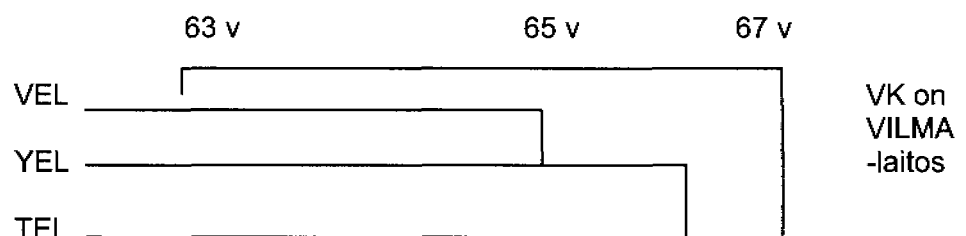
1.5.1

Pääsääntö

Eläkettä tai luopumistukea maksavaa eläkelaitosta pidetään viimeisenä eläkelaitoksena silloinkin kun eläkkeensaajalle myönnetään uusi eläke. Pääsääntö on siis, että VILMA-eläkkeen jälkeen myönnettävä uusi eläkekin on VILMA-eläke.

Esimerkki

Eläkkeensaajalle myönnettävät uudet eläkkeet

VILMA-periaate koskee tilanteita, joissa työntekijä on ollut sekä yksityisten alojen eläkelain että julkisten alojen tai useamman julkisen alan eläkejärjestelmän

Lakiosasto

31.12.2003

eläketurvan piirissä. Siten useamman eläkejärjestelmän alaisuudessa työkennelleen henkilön eläke on VILMA-eläke, vaikka eläkettä ei myönnettäisi-
kään samasta ajankohdasta kuin yhden eläkejärjestelmän mukaisena.

Esimerkissä Valtiokonttori (VK) myöntää vanhuuseläkkeen 63-vuotiaana. Elä-
kettä maksavana laitoksena se on VILMA-laitos, joka myöntää vanhuuseläk-
keen YEL:n osalta 65 vuoden iässä (YEL-vanhuuseläke ei edellytä toiminnan
lopettamista) ja TEL:n vanhuuseläkkeen TEL-työsuhteen päätyttyä.

1.5.2

Osa-aikaeläkkeen jälkeen myönnettävä vanhuuseläke

Osa-aikaeläkkeen jälkeen myönnettävä vanhuuseläke on VILMA-eläke,
vaikka osa-aikaeläke ei olisikaan ollut VILMA-eläke sen vuoksi, että
osa-aikaeläke oli myönnetty samanaikaisesti kahdesta eri eläkejärjes-
telmästä.

Kun vanhuuseläkkeen hakija on saanut osa-aikaeläkettä kahdesta eri
eläkejärjestelmästä, vanhuuseläkkeen myöntävä VILMA-laitos on sen
eläkejärjestelmän mukainen eläkelaitos, josta myönnettävä vanhuus-
eläke alkaa aikaisemmin. Jos vanhuuseläkkeet alkavat molemmista
eläkejärjestelmistä samanaikaisesti, VILMA-laitos on julkisten alojen
eläkelaitos. Niissä tilanteissa, joissa henkilö sai osa-aikaeläkettä kah-
desta eri julkisen alan eläkelaitoksesta, VILMA-laitos määräytyy koh-
dassa 1.3.4 kerrotun järjestyksen mukaisesti.

Esimerkki

Vanhuuseläke rinnakkaisten osa-aikaeläkkeiden jälkeen

		65 v
VEL	osa-aikaeläke	VK on VILMA -laitos
	osa-aikatyö	
TEL	osa-aikaeläke	
	osa-aikatyö	

Esimerkissä sekä valtion että yksityisen eläkejärjestelmän eläkeikä on 65
vuotta. Rinnakkaisten osa-aikaeläkkeiden jälkeen myönnettävästä vanhuus-
eläkkeestä päätösyhdistelmän antaa Valtiokonttori.

Lakiosasto

31.12.2003

1.5.3

Eläkkeensaajalle myönnettävä työkyvyttömyyseläke

Jos eläkkeensaaja hakee työkyvyttömyyseläkettä muun eläkkeen kuin työttömyys- tai osa-aikaeläkkeen jälkeen, VILMA-menettelyä ei sovelleta työkyvyttömyyseläkkeeseen.

*Esimerkki**Työkyvyttömyyseläke vanhuuseläkkeen jälkeen*

63 v

KuEL	_____	Kevan myöntämä VILMA VE 63 vuoden iästä
VEL	_____	
TEL	_____ -----tk	

ei VILMA-menettelyä

Esimerkissä Kuntien eläkevakuutus (Keva) on myöntänyt vanhuuseläkkeen 63 vuoden iästä. Kevan VILMA-laitoksena myöntämä vanhuuseläke sisältää myös VEL-eläkkeen. Henkilö työskentelee vanhuuseläkkeellä ollessaan TEL-työsuhteessa ja hakee työkyvyttömyyseläkettä. TEL-laitos ratkaisee asian ja antaa päätöksen. Aiempi vanhuuseläke säilyy VILMA-eläkkeenä, mutta TEL-työkyvyttömyyseläkkeeseen ei sovelleta VILMA-menettelyä. TEL-työkyvyttömyyseläke muuttuu vanhuuseläkkeeksi 65 vuoden iässä. TEL-vanhuuseläke pysyy erillään VILMA-menettelystä ja TEL-vanhuuseläkkeen maksaa TEL-eläkelaitos.

Jatkopäätös kuntoutustukeen

On huomattava, että kuntoutustuen jatkamista suoraan aikaisemman kuntoutustuen päättymisestä lukien ei pidetä uuden työkyvyttömyyseläkkeen myöntämisenä. Siten kuntoutustukea maksanut VILMA-laitos antaa päätösyhdistelmän ja hoitaa muutkin eläkelaitoksen tehtävät myös kuntoutustuen jatkoa myönnettäessä.

1.5.4

Työttömyyseläkkeen ja osa-aikaeläkkeen jälkeen myönnettävä työkyvyttömyyseläke

Osa-aikaeläkkeen tai työttömyyseläkkeen jälkeen myönnettävä työkyvyttömyyseläke on VILMA-eläke, jos siihen ei liity tulevaa aikaa kahdesta tai useammasta eläkejärjestelmästä.

Jos työkyvyttömyyseläkkeeseen liittyy tuleva aika kahden tai useamman eri eläkejärjestelmän mukaisena, VILMA-säännöksiä ei noudateta

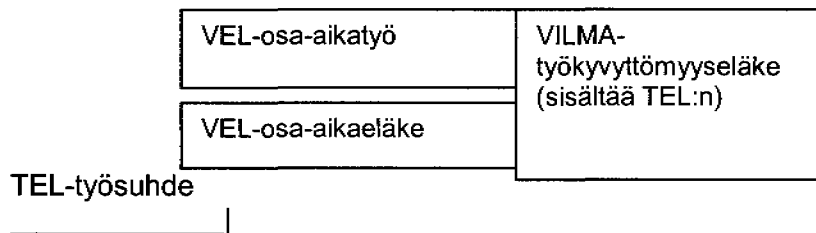
Lakiosasto

31.12.2003

työkyvyttömyyseläkkeeseen, vaan työkyvyttömyyseläke myönnetään kustakin eläkejärjestelmästä erikseen.

Esimerkki 1.

Osa-aikaeläkkeen jälkeen myönnettävä tulevan ajan työkyvyttömyyseläke (tuleva aika yhdestä eläkejärjestelmästä)

Esimerkissä henkilö on VEL:n mukaisella osa-aikaeläkkeellä. Myös osa-aikatyö on VEL:n alaista. Aikaisemmin hän on työskennellyt myös TEL-työsuhteessa, joka kuitenkin on päättynyt jo useampi vuosi sitten. Kun henkilö tulee työkyvyttömäksi ja hakee työkyvyttömyyseläkettä, työkyvyttömyyseläkkeeseen tulee tuleva aika vain VEL:n mukaan. Koska tuleva aika tulee vain yhdestä eläkejärjestelmästä, työkyvyttömyyseläkettä myönnettäessä sovelletaan VILMA-säännöksiä. Valtiokonttori on VILMA-laitos, joka antaa päätösyhdistelmän sekä VEL:n että TEL:n mukaisesta työkyvyttömyyseläkkeestä.

Esimerkki 2.

Osa-aikaeläkkeen jälkeen myönnettävä tulevan ajan työkyvyttömyyseläke useammasta eläkejärjestelmästä

VEL	osa-aikaeläke	tk-eläke
MYEL	osa-aikatyö	tk-eläke

Ei VILMA-menettelyä

Esimerkissä osa-aikaeläke on myönnetty Valtiokonttorista ja henkilö siirtyy osa-aikatyöhön maatalousryttäjänä. Eläkettä karttuu sekä osa-aikatyöstä että osa-aikaeläkkeellä oloajasta. Koska tuleva aika liittyy useamman eri eläkejärjestelmän eläkkeisiin, VILMA-menettelyä ei sovelleta tkv-eläkkeeseen. Valtiokonttori ja Mela antavat omat erilliset päätöksensä työkyvyttömyyseläkkeestä. Jos esimerkin tapauksessa henkilöllä olisi aiemmassa työhistoriassaan ollut esimerkiksi kirkon ja kunnan palvelusta, Kirkon keskusrahasto ja Kuntien Eläkevakuutus antaisivat omat seurannaisratkaisunsa vapaakirjaeläkkeistä.

1.6

Perhe-eläke

VILMA-menettelyä sovelletaan niihin perhe-eläkkeisiin, joissa edunjättäjän oma eläke oli ollut VILMA-eläke ja tilanteisiin, joissa edunjättäjä ei vielä ollut eläkkeellä. VILMA-laitoksena toimii se eläkelaitos, joka on myöntänyt edunjättäjän oman eläkkeen tai jonka myönnettäväksi edunjättäjän oma eläke olisi tullut.

Lakiosasto

31.12.2003

*Esimerkki**Perhe-eläke, kun edunjättäjän oma eläke oli VILMA-eläke*

VILMA VE	VILMA perhe-eläke
työkyvyttömyyseläke	

Esimerkissä edunjättäjä on saanut vanhuuseläkettä (esim. valtion ja kunnan eläke), johon on sovellettu VILMA-menettelyä. Sen jälkeen hän on tullut työkyvyttömäksi ja hakenut työkyvyttömyyseläkettä yksityisestä eläkejärjestelmästä. Vaikka vanhuuseläkkeen jälkeen myönnettävään työkyvyttömyyseläkkeeseen ei ole sovellettu VILMA-menettelyä, edunjättäjä saa VILMA-eläkettä, joten edunjättäjän jälkeen myönnettävä perhe-eläke on kokonaisuudessaan VILMA-eläke. Päätösyhdistelmän perhe-eläkkeestä antaa VILMA-vanhuuseläkkeen myöntänyt eläkelaitos.

Perhe-eläke on VILMA-eläke myös siinä tapauksessa, että sen perusteena olevassa eläkkeessä on tuleva aika sekä julkiselta että yksityiseltä alalta tai useamman julkisen alan eläkelain perusteella.

1.6.1

Peräkkäiset työ- tai virkasuhteet taikka yrittäjätoiminta ja perhe-eläke

Kun edunjättäjä ei saanut kuollessaan omaa eläkettä, perhe-eläkettä käsiteltäessä VILMA-laitos on edunjättäjän viimeisen työ- tai virkasuhteen taikka yrittäjätoiminnan vakuuttanut laitos. Jos edunjättäjän eläkkeen tuleva aika tai sitä vastaava ansio määräytyisi muun kuin edunjättäjän viimeisen työ- tai virkasuhteen taikka yrittäjätoiminnan perusteella, VILMA-laitos on perhe-eläkettä määrättäessä se laitos, missä tuleva aika koskeva tai sitä vastaava eläketurva on järjestetty.

1.6.2

Rinnakkaiset työ- tai virkasuhteet taikka yrittäjätoiminta

Jos edunjättäjällä oli kuolinpäivänä tai viimeksi sitä ennen järjestetty samanaikaisesti eläketurva sekä julkisella että yksityisellä puolella, VILMA-laitos perhe-eläkettä määrättäessä on se eläkelaitos, joka on järjestänyt eläketurvan näistä ensiksi alkaneessa työ- tai virkasuhteessa taikka yrittäjätoiminnassa.

Jos nämä työ- tai virkasuhteet taikka yrittäjätoiminta ovat alkaneet samanaikaisesti, VILMA-laitos perhe-eläkettä määrättäessä on aina julkisten alojen eläkelaitos.

Lakiosasto

31.12.2003

Jos edunjättäjällä oli kuolinpäivänä tai viimeksi sitä ennen järjestetty eläketurva samanaikaisesti useamman VILMAN piiriin kuuluvan julkisen alan eläkejärjestelmässä ja jos työskentelyt olivat alkaneet samaan aikaan, noudatetaan aiemmin kuvattua järjestystä: Kuntien Eläkevakuutus, Valtiokonttori, Kirkon keskusrahasto, Kansaneläkelaitos (Kelan toimisuhte-eläkkeet).

1.7

Työkyvyttömyyseläkkeen erityistilanteet

Mikäli työkyvyttömyyseläke tulee myönnettäväksi entisin perustein, VILMA-laitoksena toimii aiemman eläkkeen myöntänyt eläkelaitos. Menettely tapauksissa, joissa työkyvyttömyyseläke tulee myönnettäväksi entisin perustein on kuvattu tarkemmin luvussa 3. Alla on kerrottu VILMA-laitoksen määräytyminen uimissäntö- ja rajoitussäännöstilanteissa.

1.7.1

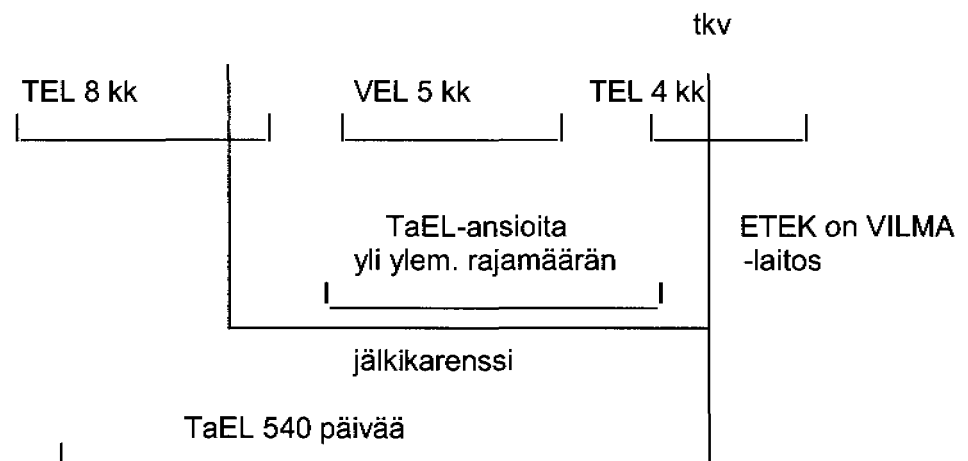
Uimissäntö

Jos eläkkeen määrää laskettaessa tuleva aika tai sitä vastaava ansio otetaan huomioon muun kuin työntekijän viimeisen työ- tai virkasuhteen taikka yrittäjätoiminnan perusteella, VILMA-laitos on se eläkelaitos, missä tulevaa aikaa koskeva tai sitä vastaava eläketurva on järjestetty.

Tuleva aika liitetään viimeiseen vähintään 6 kuukautta kestäneeseen työ- tai virkasuhteeseen taikka yrittäjätoimintaan. Jos eläkkeenhakijalla ei ole ollut jälkikarensin aikana yhtään vähintään 6 kuukautta kestänyttä työ- tai virkasuhdetta tai yrittäjätoimintajaksoa, oikeus tulevaan aikaan liitetään vanhimpaan jälkikarensin aikana olleeseen työ- tai virkasuhteeseen taikka yrittäjätoimintajaksoon.

Esimerkki 1.

Uimissäntö ja VILMA-menettely

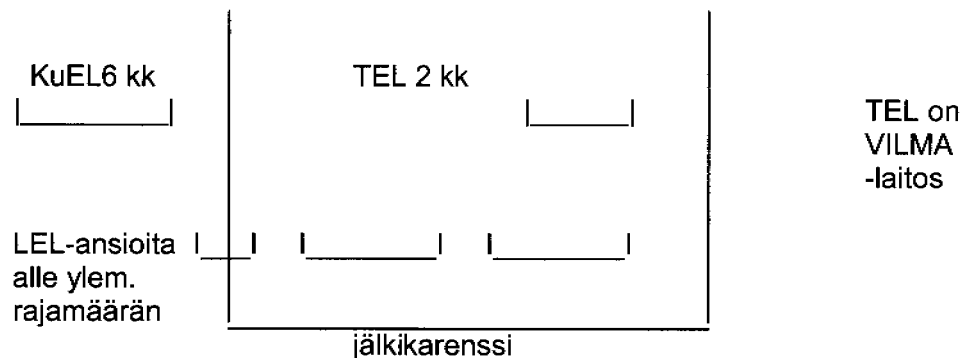

Lakiosasto

31.12.2003

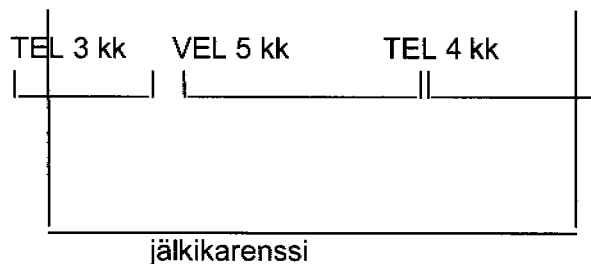
Esimerkissä jälkikarensiajalla on TaEL ansioita, joiden perusteella syntyy oikeus tulevaan aikaan (TaEL:ssa jälkikarensiaika on 540 päivää). TaeL-työskentelyn vakuuttanut eläkelaitos ratkaisee työkyvyttömyysasian ja antaa päätösyhdistelmän, joka sisältää myös VEL- ja TEL-eläkkeet.

Esimerkki 2.

Esimerkissä jälkikarensiajalle ei ole vähintään 6 kk jatkunutta työskentelyä ja LEL-ansioiden perusteella ei ole oikeutta tulevaan aikaan, joten VILMA-laitoksena toimii TEL-laitos. TEL-laitos antaa päätösyhdistelmän, joka sisältää TEL-, KuEL- ja LEL -eläkkeet.

Esimerkki 3.

VILMA-laitos on 3 kk:n työskentelyn vakuuttanut TEL-laitos

Esimerkissä jälkikarensiajalla ei ole vähintään 6 kk kestänyttä työskentelyä, joten VILMA-laitoksena toimii jälkikarensiajan vanhimman työsuhteen vakuuttanut TEL-laitos.

1.7.2 Rajoitussäännös

Jos työkyvyttömyys aiheutuu sellaisesta sairaudesta, viasta tai vammasta, joka eläkkeenhakijalla oli työ- tai virkasuhteen taikka yrittäjätoimintajakson alkaessa, hänellä on oikeus työkyvyttömyyseläkkeeseen tämän työsuhteen perusteella vain, jos hän on tullut työkyvyttömäksi aikaisintaan vuoden kuluttua työ-, virka- tai yrittäjäsuhteen alkamisesta.

Lakiosasto

31.12.2003

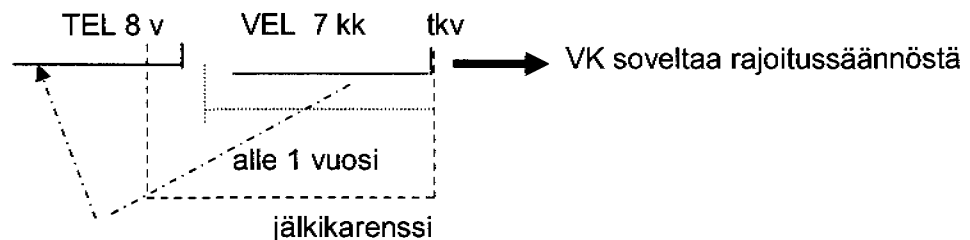
Rajoitussäännöstä voidaan soveltaa myös yksilöllistä varhaiseläkettä myönnettäessä.

Jos tuleva aika tulee liitettäväksi jonkin muun eläkelaitoksen työskentelyyn, rajoitussäännöksen soveltaja ilmoittaa toiselle laitokselle kantansa työkyvyttömyyden alkamisesta ja rajoitussäännöksen soveltamisesta.

Jos työskentely, johon rajoitussäännöstä sovelletaan, on ollut julkisella alalla ja jos työkyvyttömyys alkoi palvelussuhteen kestäessä, julkisen alan eläkelakien työkyvyttömyysmääritelmän mukaisesti käytetään työkyvyn arvioinnissa ammatillista työkyvyttömyyden määritelmää. Mikäli yksityisen alan vapaakirjat ovat merkittäviä tai kysymyksessä on yve, rajoitussäännöstä soveltava julkisen alan eläkelaitos hoitaa työkyvyttömyysneuvottelumenettelyn samalla kun se neuvottelee yksityisen alan eläkelaitoksen kanssa rajoitussäännöksen soveltamisesta. VILMA-neuvottelumenettelystä on kerrottu tarkemmin luvussa 3.

Esimerkki

Rajoitussäännös, aiemmasta työsuhteesta on tuleva aika

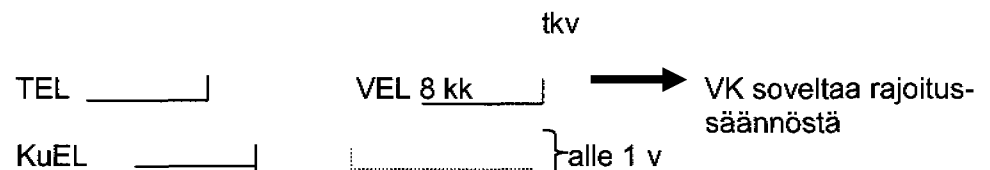

TEL-laitos on VILMA-laitos

Esimerkissä eläkehakemus tehdään Valtiokonttorille (VK). Valtiokonttori arvioi hakijan työkyvyn sekä sairauden alkamisen. Se on arviossaan päätenyt rajoitussäännöksen soveltamiseen, joten se pyytää lausunnon työkyvyttömyysasiasta ja sairauden alkamisajankohdasta TEL-laitokselta. Mikäli lausuntopyyntömenettelyssä päädytään rajoitussäännöksen soveltamiseen, asia siirretään käsiteltäväksi TEL-laitokselle. TEL-laitos antaa asiasta päätösyhdistelmän, joka sisältää Valtiokonttorin ratkaisun rajoitussäännöksen soveltamisesta. Työkyvyttömyysratkaisuun liittyvä neuvottelumenettely käydään tarvittaessa lausuntopyyntömenettelyn yhteydessä.

Esimerkki

Rajoitussäännös, aiemmasta työskentelystä ei tulevaa aikaa

Lakiosasto

31.12.2003

Jos rajoitussäännöstä sovellettaessa myönnettäväksi tulee vapaakirjoihin perustuva eläke, VILMA-laitoksena toimii viimeisimmän työskentelyn vakuuttanut eläkelaitos.

Esimerkissä Valtiokonttori soveltaa rajoitussäännöstä ja sitä soveltaessaan käyttää ammatillista työkyvyttömyysmääritelmää. Koska aiempaan työskentelyyn ei liity tulevaa aikaa, Valtiokonttori toimii VILMA-laitoksena ja antaa päätösyhdistelmän, joka sisältää rajoitussääntöön perustuvan hylkäyksen sekä TEL- ja KuEL-eläkkeet. Valtiokonttori hoitaa tarvittaessa neuvottelumenettelyn TEL-laitoksen kanssa.

Rajoitussäännöstä sovellettaessa oikeutta työkyvyttömyyseläkkeeseen ei ole työskentelystä, johon rajoitussäännöstä on sovellettu. Myöhemmin myönnettävään vanhuuseläkkeeseen liitetään myös tästä työskentelystä karttunut vapaakirja. Tällöin eläkettä jo maksava laitos on VILMA-laitos. VILMA-laitos antaa uuden päätösyhdistelmän, joka sisältää vapaakirjaeläkkeen työskentelystä, johon on sovellettu rajoitussäännöstä.

1.7.3

Yhtä aikaa haettu vanhuuseläke ja yksilöllinen varhaiseläke

VILMA-menettelyä ei sovelleta tilanteisiin, joissa eläkkeenhakija hakee yhtä aikaa vanhuuseläkettä ja jostakin muusta eläkejärjestelmästä yksilöllistä varhaiseläkettä tai työkyvyttömyyseläkettä. Menettely on samankaltainen kun tilanteissa, joissa työkyvyttömyyseläke tulee myönnettäväksi vanhuuseläkkeen jälkeen (ks. kohta 1.5.3.).

1.7.4

Omais- ja perhehoitajat

Omaishoitajat kuuluvat kunnallisen eläketurvan piiriin 1.7.1993 alkaen ja perhehoitajat 1.7.1992 alkaen. Omais- tai perhehoitajana toimivan henkilön perhe- tai omaishoitajasopimuksen perusteella eläkeajaksi luettavaan palvelukseen ei liitetä tulevaa aikaa, jos perhe- tai omaishoitajalla on oikeus täysitehoiseen eläkkeeseen jonkin TEL:n 8 § 4 momentissa mainitun lain tai eläkesäännön mukaisen virka- tai työsuhteen taikka yrittäjätoiminnan perusteella ja jos eläkepalkka muusta palvelusuhteesta on suurempi kuin perhe- tai omaishoitajasopimuksen perusteella laskettu palkka. Asiasta on kerrottu lakiosaston tiedotteessa 4/2000

Näissä tapauksissa VILMA-laitos on tulevan ajan myöntävä eläkelaitos.

Lakiosasto

31.12.2003

1.7.5

Kunnalliset luottamushenkilöt

Kunnallisille luottamushenkilöille maksetut ansionmenetykskorvaukset ja määräajalta maksetut erillispalkkiot kuuluvat kunnallisen eläketurvan piiriin. Luottamushenkilöillä on oikeus vanhuuseläkkeeseen, työkyvyttömyyseläkkeeseen ja kuntoutustukeen. Luottamushenkilön työkyvyttömyyseläkettä määrättäessä ei oteta huomioon tulevaa aikaa.

1.7.6

Yksityisen puolen jatkovakuutus ja rinnakkainen työskentely julkisella puolella

Henkilöllä voi olla yksityiseltä puolella voimassa pelkkä jatkovakuutus, jolloin tuleva aika voi liittyä myös jatkovakuutukseen. Jos henkilö näissä tilanteissa on julkisen puolen rinnakkaisessa jatkuvassa palvelussuhteessa ja hän tulee työkyvyttömäksi, VILMAA ei sovelleta, koska tuleva aika liittyy useamman eri eläkejärjestelmän työskentelyihin.

1.8

Muita erityistilanteita

1.8.1

Vanhuuseläke alle 65-vuotiaana useammasta eläkejärjestelmästä

Jos työntekijä työskentelee rinnakkain sekä julkisella että yksityisellä alalla ja molempien eläkejärjestelmien mukaan henkilöllä on sama alennettu eläkeikä, VILMA-laitos on aiemmin alkaneen työskentelyn va- kuuttanut eläkelaitos.

1.8.2

Eläkeikä alle 65 vuotta ja varhennettu vanhuuseläke

Kun toisessa järjestelmässä on alempi eläkeikä ja eläkkeenhakija ha- kee samalla hakemuksella sekä alemman eläkeiän perusteella myön- nettävää vanhuuseläkettä että toisen järjestelmän vanhuuseläkettä var- hennettuna, VILMA-laitos on alemman eläkeiän laitos. Näissä tapauk- sissa VILMA-laitos määräytyy siis sen mukaan, kummasta järjestelmäs- tä haetaan vanhuuseläkettä varhentamattomana (ts. kummassa järjes- telmässä eläkeikä on alempi).

Lakiosasto

31.12.2003

*Esimerkki**Alempi eläkeikä ja vave*

VEL _____ 63 v
I VE VK on VILMA-laitos

TEL _____ I VAVE

VEL-eläkkeessä on alempi eläkeikä. Näin ollen se, hakeeko eläkkeenhakija samalla hakemuksella myös TEL:n mukaista eläkettä varhennettuna, ei vaikuta VILMA-laitoksen määrittelyyn. Koska varsinainen vanhuuseläke tulee myönnettäväksi Valtiokonttorista, se on VILMA-laitos.

1.8.3

Luopumistuki

Luopumistukihakemus

Luopumistuen (LUTU) maksaa aina Mela, joten LUTU-hakemus ohjataan aina MELAn ratkaistavaksi riippumatta siitä, onko hakijalla jo maksussa jokin muu (VILMA tai ei-VILMA) eläke.

Jos eläkkeen hakija saa VILMA-aikaan haettua LUTUa ja hakee muuta eläkettä sen jälkeen, ohjataan muun eläkkeen hakemus Melan ratkaistavaksi, koska LUTUa maksavaa laitosta pidetään tällöin VILMA-laitoksena. Mela käsittelee ja maksaa VILMA-laitoksena muut LUTUn jälkeen alkavat eläkkeet paitsi työkyvyttömyyseläkkeen.

Jo maksussa olevan LUTUn saajalle myönnettävän työkyvyttömyyseläkkeen ratkaisee kukin järjestelmä itse, eikä työkyvyttömyyseläke sitten liity VILMAan. Työkyvyttömyyseläkehakemus kuitenkin ohjataan ei-VILMA-eläkkeenä Melaan, joka käsittelee ja ratkaisee työkyvyttömyyseläkehakemuksen yksityisen järjestelmän osalta. Mela jakaa hakemuksen julkisen puolen laitoksille, jotka käsittelevät, ratkaisevat ja maksavat työkyvyttömyyseläkkeen omalta osaltaan.

Esimerkki

Puolisot hakevat LUTUa ennen vuotta 2004. Vanhempi puolisoista on saanut LUTUn maksuun heti. Nuoremman puolison LUTU on uinuvana vuoteen 2008 asti, jolloin hän täyttää 55 vuotta. Nuorempi puoliso tulee työkyvyttömäksi vuonna 2006 (LUTU on uinuvana). VILMA-menettelyä ei sovelleta, koska hän on hakenut ja saanut LUTUn ennen 1.1.2004 vireille tulleen hakemuksen perusteella.

Muuta eläkettä saavalle myönnettävä luopumistuki

Yleensä aiemmin myönnetty työeläke estää luopumistuen saamisen, mutta maatalousyrittäjällä on mahdollisuus saada luopumistukea, jos

Lakiosasto

31.12.2003

hänelle on myönnetty julkiselta alalta vanhuuseläke ennen 65 vuoden ikää. Luopumistuesta annetun lain mukaan luopumistuen myöntää kuitenkin aina MELA, joten luopumistukeen ei sovelleta näissä tilanteissa VILMA-menettelyä. Kun LUTU myöhemmin muuttuu vanhuuseläkkeeksi, se liitetään kuitenkin julkisen järjestelmän maksamaan VILMA-eläkkeeseen.

*Esimerkki**Alennettu eläkeikä julkisesta järjestelmästä ja LUTU*

	63v	65v
VEL _____	vanhuuseläke	VE, johon yhdistetään MYEL vanhuuseläke
MYEL _____	LUTU	

Luopumistukeen ei tässä tapauksessa sovelleta VILMA-menettelyä, vaan Mela ja Valtiokonttori antavat omat päätöksensä. Kun LUTU myöhemmin muuttuu MYEL:n mukaiseksi vanhuuseläkkeeksi, se liitetään valtiokonttorin maksamaan VILMA-vanhuuseläkkeeseen.

LUTU ja perhe-eläke

LUTU on VILMA-kelpoinen eläke, jos sitä on haettu 1.1.2004 tai sen jälkeen. Kun eläkkeen saaja kuolee VILMA-eläkkeeksi rekisteröidyllä LUTUlla ollessaan, myös perhe-eläke on VILMA-eläke. Perhe-eläkehakemukset ohjataan Melaan, joka käsittelee ne myös julkisen järjestelmän osalta ja maksaa perhe-eläkkeen.

Edunjättäjä sai kuollessaan LUTUa Melalta ja työkyvyttömyyseläkettä julkiselta puolelta

Luopumistuen saajalle voidaan myöntää työkyvyttömyyseläke muun kuin MYEL:n mukaisena. Myönnettäessä työkyvyttömyyseläke muuta eläkettä kuin työttömyys- tai osa-aikaeläkettä saavalle työkyvyttömyyseläkkeeseen ei sovelleta VILMA-säännöksiä. LUTU kuitenkin on VILMA-eläke ja siten myös tällaisen edunjättäjän jälkeen myönnettävä perhe-eläke on on VILMA-eläke. Perhe-eläkehakemukset ohjataan VILMA-laitokseen eli Melaan, joka käsittelee ja maksaa perhe-eläkkeen myös julkisen puolen osalta.

1.8.4

Sukupolvenvaihdoseläke ja luopumiskorvaus

Sukupolvenvaihdoseläkkeestä annetun lain mukaista sukupolvenvaihdoseläkettä tai maatalousyrittäjien luopumiskorvauksesta annetun lain mukaista luopumiskorvausta ei VILMAN voimassa ollessa enää myön-

Lakiosasto

31.12.2003

netä. Ennen vuotta 2004 myönnettyihin sukupolvenvaihdoseläkkeisiin tai luopumiskorvauksiin VILMA-säännöksiä ei sovelleta.

1.8.5

Viimeisestä työskentelystä ei ole eläkeoikeutta

Tilanteissa, joissa viimeisestä työskentelystä ei ole eläkeoikeutta, VILMA-laitoksena toimii se eläkelaitos, josta eläkettä on viimeksi karttunut.

Koneellisessa ohjauksessa hakemukset ohjautuvat yksityisen puolen osalta siihen eläkelaitokseen, josta eläkettä on viimeksi karttunut. Julkisen puolen osalta hakemus ohjautuu viimeisimmän työskentelyn vakuuttaneeseen laitokseen. Jos hakemus ohjautuu julkiselle puolelle, eikä julkisen puolen viimeisestä työskentelystä olekaan eläkeoikeutta (esim. LYVEL-ansioita alle säädetyn rajamäärän), julkisen puolen laitos siirtää hakemuksen siihen eläkelaitokseen, josta eläkettä on viimeksi karttunut.

Esimerkki

Viimeisestä työskentelystä ei ole eläkeoikeutta

VEL _____ | TEL _____ | ansiot alle rajamäärän
LYVEL _____

TEL-laitos on VILMA-laitos

Esimerkissä eläkkeenhakija on työskennellyt valtion palveluksessa ja TEL-työsuhteessa. Viimeisin työskentely on valtion palveluksessa alle 1 kk:n mittaisessa palvelussuhteessa (LYVEL), mutta siitä ei ole eläkeoikeutta. Eläkehakemus ohjautuu Valtiokonttoriin, joka siirtää sen VILMA-laitoksena toimivalle TEL-laitokselle.

1.9

VILMA-tilanteen purkautuminen

VILMA-menettely purkautuu tilanteissa, joissa neuvottelumenettelyssä päädytään eriävään ratkaisuun ja tilanteissa, joissa neuvottelumenettelyn piiriin kuulunut yhtenäinen ratkaisu muuttuu muutoksenhakuelimessä.

Eriävän ratkaisun osalta kerran purkautunutta VILMA-menettelyä ei muuteta takaisin VILMAksi, vaikka eriävä ratkaisu muuttuisi muutoksenhakuelimessä myönnöksi.

Lakiosasto

31.12.2003

1.9.1

Eriävä ratkaisu neuvottelumenettelyssä

VILMA-tilanne purkautuu, kun työkyvyttömyyseläkkeiden neuvottelumenettelyssä ei saavuteta yhtenäistä ratkaisua.

Jos tällaisessa neuvottelutapauksessa yksityisten alojen ratkaisevan eläkelaitoksen arvio hakijan työkyvystä poikkeaa VILMA-laitoksen näkemyksestä, VILMA-laitos ei voi ratkaista oikeutta työkyvyttömyyseläkkeeseen tai yksilölliseen varhaiseläkkeeseen yksityisten alojen osalta. Tällöin yksityisen alan eläkelaitos ratkaisee asian omalta osaltaan ja antaa asiasta päätöksen. Julkisten alojen osalta VILMA-menettely kuitenkin jää voimaan.

Esimerkki

VILMAN purkautuminen eriävässä neuvottelumenettelyssä

TEL _____|

KuEL _____|

VEL _____|

työkyvyttömyys

VILMA-menettely jää voimaan julkisten alojen osalta

Esimerkissä TEL-vapaakirja on yli 3 x TEL:n rajamäärän suuruinen. Valtiokonttori on VILMA-laitos ja soveltaa ammatillista työkyvyttömyysmääritelmää. Neuvottelumenettelyssä on päädytty eriävään ratkaisuun, joten Valtiokonttori antaa päätösyhdistelmän VEL:n ja KuEL:n osalta ja TEL-laitos antaa oman päätöksensä.

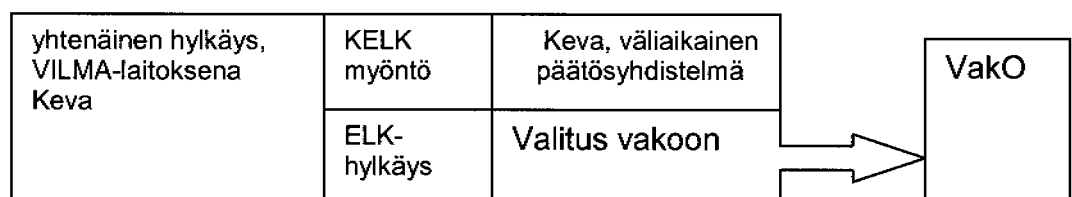
1.9.2

Ratkaisun muuttuminen muutoksenhakuelimessä

Kun VILMA-laitos on antanut työkyvyttömyysasioiden neuvottelumenettelyn piiriin kuuluvassa asiassa hylkypäätöksen kaikkien eläkejärjestelmien mukaisesta työkyvyttömyyseläkkeistä, muutoksenhakuvaiheessa asian käsittely eriytyy yksityisen puolen osalta eläkevalituslautakuntaan ja julkisen puolen osalta VILMA-laitoksen eläkelautakuntaan. Tällöin eri eläkejärjestelmien muutoksenhakuasteista voi tulla erilaiset päätökset.

Esimerkki

VILMAN purkautuminen muutoksenhakuelimen ratkaisun vuoksi

Lakiosasto

31.12.2003

Esimerkissä eläkkeenhakija on saanut Kuntien eläkevakuutuksesta (Keva) yhenäisen hylkäävän työkyvyttömyyseläkkeen päätösyhdistelmän. Hakija valittaa asiasta ja eläkevalituslautakunta (ELK) hylkää hakijan yksityisen puolen eläkettä koskevan valituksen edelleen. Kuntien eläkelautakunta (KELK) myöntää työkyvyttömyyseläkkeen kuntapalvelusta ammatillisin perustein.

Näissä tilanteissa VILMA-tilanne katsotaan purkaantuneeksi vasta, kun valitusprosessi on päättynyt ja molempien alojen eriävät päätökset ovat saaneet lainvoiman. Jos eläkevalituslautakunnan päätöksestä valitetaan vakuutusoi-keuteen, odotetaan vakuutusoi-keuden ratkaisua asiasta. Jotta eläkkeen mak- samiseen ei tulisi turhia viivytyksiä, maksetaan eläkettä väliaikaisella päätök- sellä. Esimerkin tapauksessa Keva antaisi asiasta väliaikaisen päätösyhdis- telmän. Mikäli vakuutusoi-keus edellisen kappaleen esimerkissä päätyisi sa- maan ratkaisuun kuin lautakunnat, VILMA-tilanne purkautuisi Keva antaisi päätösyhdistelmän julkisen puolen eläketurvasta ja VakOn päätös yksityisen puolen hylkäyksestä jäisi lainvoimaiseksi. Jos vakuutusoi-keus esimerkin tapa- uksessa muuttaisi myös yksityisen alan eläkelaitoksen päätöksen myönnöksi, Keva VILMA-laitoksena antaisi asiasta lopullisen päätösyhdistelmän.

Valitustilanteita koskevasta menettelystä on kerrottu tarkemmin muu- toksenhaikua käsittelevässä luvussa (luku 8).

1.10

Eläketurvakeskuksen ratkaisuvälillä VILMA-laitoksen määrittelyssä

Mikäli syntyy epäselvyyttä siitä, mikä eläkelaitos on VILMA-laitos, Elä- keturvakeskus ratkaisee asian eläkelaitoksen hakemuksesta. VILMA- laitoksen määrittämistä koskevaan Eläketurvakeskuksen päätökseen ei saa hakea muutosta.

1.11

Sopiminen VILMA-menettelyn soveltamisesta ei-VILMA –tapauksissa

Yksityisten alojen eläkelaitos ja julkisen alan tai julkisten alojen eläkelai- tokset voivat sopia VILMA-menettelyn soveltamisesta tapauksiin, jotka eivät kuulu VILMA-menettelyn piiriin. VILMA-menettelyn soveltamisesta ei kuitenkaan voida sopia yksityisen puolen kanssa niissä tilanteissa, joissa julkisen puolen eläkelaitoksen on neuvoteltava yksityisen puolen eläkelaitoksen kanssa työkyvyttömyyseläke- tai yve-ratkaisusta (use- ampi tulevan ajan täysitehoinen työkyvyttömyyseläke ja merkittävä yksi- tyisen alan vapaakirja). Näissäkin tilanteissa julkisen puolen eläkelai- tokset voivat kuitenkin sopia, että niiden osalta noudatetaan VILMA- menettelyä.

Jos eläkelaitokset havaitsevat hakemuskäsittelyn alkuvaiheessa, että VILMA-menettelyn soveltaminen olisi eläkkeensaajan kannalta selkeä ja perusteltu ratkaisu, eläkelaitokset voivat sopia VILMA-menettelyn

Lakiosasto

31.12.2003

noudattamisesta. Sopiminen voi olla perusteltua esimerkiksi tilanteissa, joissa tulevan ajan työkyvyttömyyseläke tulee myönnettäväksi kahdesta eri eläkejärjestelmästä, joista toinen tulevan eläke on määrältään vähäinen.

Mikäli eläkelaitokset sopivat VILMA-menettelyn noudattamisesta ei-VILMA-tapaukseen, sopiminen on tehtävä hakemuskäsittelyn kuluessa. Sopimustilanteissa on selvitettävä sopimisen vaikutukset vastuunjakoon. Lisäksi eläkkeenhakijalle on ilmoitettava mikä eläkelaitos käsittelee eläkehakemuksen.

Lakiosasto

31.12.2003

2

ELÄKKEEN HAKEMINEN

Eläkehakemukset, jotka ovat tulleet vireille 1.1.2004 tai sen jälkeen käsitellään pääsääntöisesti VILMA-hakemuksina. Työeläkejärjestelmistä myönnettäviä eläkkeitä ja kuntoutusta on haettava kirjallisesti Eläketurvakeskuksen vahvistettua eläkehakemuslomaketta käyttäen. Samalla lomakkeella haetaan sekä työ- että kansaneläkettä.

Eläkehakemuslomakkeisiin ei tehdä muutoksia vuotta 2004 varten. Hakemuslomakkeiden muutokset toteutetaan vuonna 2004 vuoden 2005 eläkeuudistusta varten. Työeläkekuntoutuksessa käytettävät hakemuslomakkeet on kuitenkin uusittu 1.1.2004 voimaantulevien kuntoutusta koskevien lakimuutosten vuoksi.

2.1

Hakemuksen vireille tulo

Eläkkeenhakija voi jättää eläkehakemuksensa yksityisen tai julkisen alan eläkelaitokselle, Eläketurvakeskukselle, eläkelaitoksen valtuuttamalle asiamiehelle, eläkelaitoksen kanssa samaan konserniin tai taloudelliseen yhteenliittymään kuuluvalla muulla vakuutusyhtiöllä taikka Kansaneläkelaitoksen paikallistoimistolle.

Eläkehakemus katsotaan tehdyksi sinä päivänä, kun se on jätetty tai postitse saapunut johonkin yllämainituista eläkehakemuksia vastaanottavista paikoista.

Hakemuksen vireilletulovaiheessa VILMA-laitos selvittää eläkkeenhakijalta mitä eläkkeitä hän hakee, jos se ei käy selvästi ilmi hakemuslomakkeesta. Esimerkiksi tilanteissa, joissa julkisella alalla on alempi eläkeikä, VILMA-laitos selvittää haetaanko yksityisen puolen vanhuuseläkettä varhennettuna.

2.2

Erityistilanteita VILMA-eläkkeiden hakemisessa

2.2.1

Vanhuuseläke työskentelystä, johon on sovellettu rajoitussäännöstä

Vanhuuseläkettä sellaisesta ansiotoiminnasta, johon työkyvyttömyysratkaisun yhteydessä on sovellettu rajoitussäännöstä, on haettava erikseen. Eläkelaitokset voivat hoitaa asian myös viran puolesta, kun vanhuuseläke tulee myönnettäväksi.

Lakiosasto

31.12.2003

2.2.2

Vanhuuseläke työkyvyttömyyseläkkeen kertasuorituksen jälkeen

Tilanteissa, joissa työkyvyttömyyseläke on maksettu kertasuorituksena, myös vanhuuseläkettä on haettava.

2.2.3

Yhtä aikaa alkavan vanhuuseläkkeen ja varhennetun vanhuuseläkkeen hakeminen

Yhtä aikaa alkavaa vanhuuseläkettä ja varhennettua vanhuuseläkettä haetaan samalla hakemuslomakkeella. Eläkkeenhakijan on mainittava hakemuksessaan, minkä ansiotoiminnan perusteella hän hakee vanhuuseläkettä varhennettuna.

2.2.4

Eri aikaan alkavien vanhuuseläkkeiden hakeminen

Kun eri eläkejärjestelmissä on eri eläkeiät eikä eläkkeenhakija halua varhentaa toisen eläkejärjestelmän eläkettä alkavaksi samasta ajankohdasta, hänen on ilmoitettava hakemuksellaan, mistä ajankohdasta hän haluaa myöhemmin alkavan eläkkeensä alkavan. Jollei hakija ilmoita, mistä ajankohdasta hän haluaa myöhemmin alkavan eläkkeensä alkavan, hänen on haettava tätä eläkettä myöhemmin erillisellä eläkehakemuksella. Kun eläkkeenhakija myöhemmin hakee eläkettään, hakemus ohjataan eläkettä maksavaan eläkelaitokseen, joka VILMA-laitoksena käsittelee hakemuksen.

VILMAN piiriin kuuluvien eri eläkejärjestelmien mukainen vanhuuseläke voi tulla myönnettäväksi samaan aikaan, vaikka toisen eläkejärjestelmän eläke alkaisi eri ajankohdasta. Näissä tilanteissa eläkettä haetaan yhdellä vanhuuseläkehakemuksella. Näin menetellään esimerkiksi tilanteissa, joissa yksityisten alojen vanhuuseläkettä haetaan lykättynä ja julkisten alojen eläkettä takautuvasti. Tuolloin yksityisen alan eläke tulee myönnettäväksi hakemusta seuraavan kuukauden alusta lykkäyskorotuksella korotettuna ja julkisten alojen eläke takautuvasti vanhuuseläkeoikeuden alkamista seuraavan kuukauden alusta, ei kuitenkaan ilman pätevää syytä pitemmältä kuin vuoden ajalta.

2.2.5

Osa-aikaeläkkeen hakeminen useammasta eläkejärjestelmästä

Useammasta eläkejärjestelmästä yhtä aikaa alkavia osa-aikaeläkkeitä haetaan samalla osa-aikaeläkehakemuksella. Eläkehakemuksen vastaanottanut laitos toimittaa hakemuksen pääasiallisen työskentelyn vakuuttaneeseen eläkelaitokseen, joka jakaa hakemuksen seurannaislai-

Lakiosasto

31.12.2003

tokselle. Tilanteet, joissa osa-aikaeläkettä tulee maksettavaksi useammasta eläkejärjestelmästä eivät kuulu VILMA-menettelyn piiriin.

Mikäli eri eläkejärjestelmistä haetaan eri aikaan alkavia osa-aikaeläkkeitä, eläkkeenhakijan on haettava näitä erillisillä hakemuksilla.

2.3

Perhe-eläkkeen hakeminen

Perhe-eläkettä haetaan perhe-eläkehakemuksella. Jos samalla haetaan lapseneläkettä, täytetään jokaisesta lapsesta lapseneläkehakemus. Perhe-eläkehakemus jaetaan ainoastaan niille laitoksille, jotka eivät kuulu VILMA-menettelyn piiriin. VILMA-menettelyn piiriin kuuluville vapaakirjalaitoksille perhe-eläkehakemusta ei tarvitse jakaa.

Jos edunjättäjä sai kuollessaan eläkettä, jota määrättäessä VILMA-säännöksiä ei ole sovellettu, myöskään perhe-eläke ei ole VILMA-eläke. Tällöin hakemus jaetaan muille käsitteleville laitoksille.

Lakiosasto

31.12.2003

3

ELÄKELAITOSTEN TEHTÄVÄT VILMA-MENETTELYSSÄ

VILMAN piiriin kuuluva julkisen tai yksityisen alan viimeinen eläkelaitos (VILMA-laitos) antaa omasta eläketurvastaan ja muiden VILMAN piiriin kuuluvien eläkejärjestelmien mukaisesta eläketurvasta päätösyhdistelmän ja hoitaa päätösyhdistelmän mukaisten eläkkeiden maksamisen sekä eläkkeisiin liittyvät eläkelaitoksen muut tehtävät.

Tässä luvussa kuvataan eläkelaitosten tehtäviä eläkehakemusta käsiteltäessä VILMA-menettelyn kannalta. Hakemuksen käsittelyyn liittyvien rekisteri-ilmoitusten ja erilaisten koneellisten tietopyyntöjen tekemisestä kerrotaan tarkemmin VILMA-tietoliikenneohjeissa.

Eläkeasioiden käsittelystä on kerrottu mm. yleiskirjeissä:

Työeläkeasioiden käsittely ja muutoksenhaku A 27/2001 (Uudistettu ohje ilmestyy alkuvuodesta 2004)

Työkyvyttömyyseläkkeet A 23/91 (Työkyvyttömyyseläkeohjeet ovat uussittavana, uusi ohje ilmestyy keväällä 2004)

Kuntoutus A 30/97 (Tammikuussa 2004 ilmestyvä kuntoutusta käsittelevä yleiskirje korvaa A 30/97 yleiskirjeen)

Työttömyyseläke A 23/2001, A 24/2002, Lakiosaston tiedote 7/2002

Perhe-eläke A 11/90, A 46/95, A 37/99, Lakiosaston tiedote 3/2000

Osa-aikaeläke A 7/96, Lakiosaston tiedote 1/2001, Lakiosaston tiedote 3/2002 (Uudet ohjeet osa-aikaeläkkeestä ilmestyvät keväällä 2004)

3.1

Eläkehakemuksen vireille tuloon liittyvät tehtävät

Jos hakemus toimitetaan Kansaneläkelaitokselle tai muuhun työeläkelaitokseen kuin VILMA-laitokseen, hakemuksen vastaanottanut laitos selvittää VILMA-laitoksen ja toimittaa hakemuksen VILMA-laitokselle. Mikäli eläkehakemuksen vastaanottanut eläkelaitos tai Kansaneläkelaitos ei pysty päättelemään, mille laitokselle eläkehakemuksen käsittely kuuluu, eläkehakemus toimitetaan ETK:lle, joka selvittää VILMA-laitoksen ja toimittaa hakemuksen sinne.

Kun eläkehakemus tulee VILMA-laitokseen toisen eläkelaitoksen, Kelan tai ETK:n kautta, VILMA-laitos varmistaa, että hakemukseen on kirjattu vireilletulopäivä. Kun hakemus on tehty suoraan VILMA-laitokselle, VILMA-laitos kirjaa vireilletulopäivän hakemukseen. Sen jälkeen VILMA-laitos tarkistaa, haetaanko hakemuksella sellaistaakin eläkettä, joka ei kuulu VILMA-menettelyn piiriin. Jos näin on, VILMA laitos jakaa hakemuksen myös näille VILMAN ulkopuolisille eläkelaitoksille (ks. luku

Lakiosasto

31.12.2003

1). Tarvittaessa VILMA-laitos jakaa hakemuksen myös Kansaneläkelaitokselle.

3.2

VILMA-eläkeratkaisuun tarvittavien tietojen hankkiminen

Eläkehakemuksen vireilletulovaiheessa VILMA-laitos pyytää ETK:n välityksellä eläkeratkaisuun ja eläkkeen laskemiseen tarvittavia rekisteritietoja. Tarkat ohjeet tietojen pyytämisestä koneellisen sanomaliikenteen välityksellä annetaan VILMA-tietoliikenneohjeissa.

3.2.1

VILMA-laitoksen tietopyynnöt yleisesti

VILMA-laitos pyytää koneellisen sanomaliikenteen avulla ETK:lta VILMA-työsuhderekisteriotteen. Mikäli eläkkeenhakijalla on aiempia eläkepäätöksiä, VILMA-laitos pyytää tarvittaessa myös eläkerekisteritiedot.

ETK pyytää vapaakirjatiedot niiltä VILMA-menettelyn piiriin kuuluvilta julkisen alan eläkelaitoksilta, joiden eläketurvan piiriin eläkkeenhakija kuuluu tai on kuulunut. Lisäksi ETK pyytää tiedot jatkuvista yksityisen alan rinnakkaisista palvelussuhteista. Tämän jälkeen ETK toimittaa työsuhderekisteritiedot omista rekistereistään ja saamansa vapaakirjavastaukset VILMA-laitokselle.

Mikäli henkilöllä on oikeus julkisen alan lisäturvaan, tulee VILMA-laitoksen pyytää perusturvan yhteensovituksen jälkeen lisäturvan mukainen VILMA-työsuhdeote. Lisäturvan mukainen VILMA-työsuhdeotepyyntö lähetetään ETK:n kautta ensin Kirkon Keskusrahastolle, Valtiokonttorille ja Kelalle. Kun näiden vastaukset on saatu, pyyntö lähetetään viimeisenä Kuntien eläkevakuutukselle.

3.3

Eläkeoikeuden tutkiminen ja asian ratkaiseminen

Muissa kuin työkyvyttömyyseläkeasioissa VILMA-laitos ratkaisee eläkkeenhakijan oikeuden vain oman eläkejärjestelmänsä mukaiseen eläkkeeseen. Jos eläkkeenhakijalla on oikeus VILMA-laitoksen eläkejärjestelmän mukaiseen eläkkeeseen, VILMA-laitos ottaa päätösyhdistelmää tehdessään huomioon myös muissa laitoksissa vakuutetut vapaakirjat ja antaa asiasta päätösyhdistelmän. Päätösyhdistelmä sisältää kaikkien VILMAN piiriin kuuluvien eläkejärjestelmien eläkkeet.

VILMA-laitos voi päätösyhdistelmällään hylätä ns. selvät hylkäykset ilman, että sen tarvitsee pyytää vapaakirjalaitoksen kantaa asiaan. Selviä hylkäystapauksia ovat

Lakiosasto

31.12.2003

Yksityisten alojen työskentelyjen selvät hylkäykset

- TEL-työsuhde on päättynyt ennen 8.7.1961
- TEL-työsuhde tai yrittäjätoiminta on päättynyt alle 23-vuotiaana, eikä työsuhteeseen liity tulevan ajan oikeutta
- MEL-palvelussuhde on päättynyt ennen 1.6.1956
- YEL- tai MYEL -toiminta on päättynyt ennen 1.1.1970

Kunnallisten palvelussuhteiden selvät hylkäykset

- Kunnallinen palvelus alle 23-vuotiaana
- Alle 4 kuukauden pituinen kunnallinen palvelussuhde (yksi tai useampia), joka on päättynyt ennen 1.7.1971 ja joka ei välittömästi liity mihinkään rekisterissä olevaan palvelussuhteeseen.
- Alle 1 kuukauden pituinen kunnallinen palvelussuhde (yksi tai useampia), joka on päättynyt ennen 1.1.1989 ja joka ei välittömästi liity mihinkään rekisterissä olevaan palvelussuhteeseen
- Jos kaikki kunnalliset palvelussuhteet ovat päättyneet ennen 8.7.1961

Valtion palvelussuhteiden selvät hylkäykset

- Alle 23-vuotiaana palveltu aika, joka alkaa 31.12.1966 jälkeen
- Alle 4 kuukauden pituinen palvelussuhde, joka on päättynyt ennen 1.1.1967, eikä hakijalla ole myöhempää yli kuukauden kestävää valtion palvelusta
- Alle 1 kuukauden pituinen palvelus, joka on päättynyt ennen 1.3.1989 ja joka ei välittömästi liity mihinkään aiempaan VEL-palvelukseen
- Jos kaikki VEL-palvelukset ovat päättyneet ennen 1.7.1962

Kelan toimituspalvelusten selvät hylkäykset

- Alle 21-vuotiaana palveltu aika
- Alle 4 kuukauden pituinen palvelussuhde (yksi tai useampia), joka on päättynyt ennen 31.12.1966 eikä henkilöllä ole 1.1.1967 jälkeen yhtään vähintään yhden kuukauden pituista palvelussuhdetta

Kirkon palvelussuhteiden selvät hylkäykset

- Alle 23-vuotiaana palveltu aika, joka alkaa 31.12.1966 jälkeen
- Alle 4 kuukauden pituinen palvelussuhde, joka on päättynyt ennen 1.1.1967
- Alle 1 kuukauden pituinen palvelus, joka on päättynyt ennen 1.3.1989 ja joka ei välittömästi liity mihinkään aikaisempaan KiEL-palvelukseen
- Jos kaikki KiEL-palvelukset ovat päättyneet ennen 1.7.1962

Lakiosasto

31.12.2003

Myös silloin, kun VILMA-laitos antaa eläkkeen kokonaishylkäyksen (esim. avopuoliso on hakenut perhe-eläkettä), ei vapaakirjalaitoksen kantaa tai tietoja tarvitse selvittää.

3.3.1

Eri aikaan alkavat eläkkeenosat

VILMA-eläkkeen eri osat voivat alkaa eri ajankohtina. Tällainen tilanne voi tulla esimerkiksi silloin, kun eläkeikä on julkisen tai yksityisen puolen eläkejärjestelmässä alempi kuin toisissa eläkejärjestelmissä. Jos eläkkeenhakija on selvästi ilmoittanut eläkehakemuslomakkeessaan mistä lukien hän haluaa myöhemmin alkavan eläkkeensä, VILMA-laitos voi laittaa myöhemmän eläkkeen alkamisajan muistiin.

Kun myöhemmin alkavat eläkkeet tulevat maksuun, VILMA-laitos antaa uuden päätösyhdistelmän, jossa mainitaan kyseisellä päätöksellä alkavan eläkkeen määrä sekä eläkkeiden yhteismäärä, ja laittaa uuden eläkkeen maksuun. Päätösyhdistelmän sisällöstä tällaisessa tilanteessa tarkemmin ks. kohta 4.4.1.

Vanhuuseläkkeen eri eläkejärjestelmistä tulevat osat voivat alkaa eri aikaan myös silloin, kun eläkkeenhakija hakee vanhuuseläkettä myöhässä jo täytettyään vanhuuseläkeiän.

Tällaisessa tapauksessa yksityisen eläkejärjestelmän mukainen vanhuuseläke myönnetään hakemusta seuraavan kuukauden alusta tai, jos eläkettä on haettu kolmen kuukauden kuluessa työsuhteen päättymisestä, työsuhteen päättymistä seuraavan kuukauden alusta. Eläkkeen määrää korotetaan lykkäyskorotuksella.

Julkisen puolen eläkejärjestelmissä ei ole lykkäyskorotusmahdollisuutta, vaan vanhuuseläke myönnetään takautuvasti sitä kuukautta lähinnä seuraavan kuukauden alusta, jonka aikana oikeus eläkkeen saamiseen on syntynyt. Vanhuuseläkettä ei kuitenkaan ilman pätevää syytä myönnetä takautuvasti pidemmältä kuin vuoden ajalta ennen eläkehakemuksen tekemistä.

Tällaisessa tilanteessa VILMA-laitos antaa päätöksen koko VILMA-eläkkeestä samalla päätösyhdistelmällä, jossa on eritelty eri aikaan alkavien eläkkeenosien alkamisajat, ja maksaa eläkkeet päätöksen mukaisesti. Valtiokonttori tekee eri päätökset eri aikaan alkavissa eläkkeissä.

Lakiosasto

31.12.2003

3.4

Työkyvyttömyyseläkeasioiden ratkaiseminen

VILMA-laitoksen ratkaisuväliltä työkyvyttömyys- ja yksilöllistä varhaiseläkettä koskevissa asioissa on osittain erilainen silloin, kun viimeisenä eläkelaitoksena on yksityisten alojen eläkelaitos, ja silloin, kun viimeisenä eläkelaitoksena on julkisen eläkejärjestelmän mukainen eläkelaitos. Tämä johtuu siitä, että julkisten alojen työeläkejärjestelmissä on käytössä ns. yleinen työkyvyttömyysmäärittelmä ja ammatillinen työkyvyttömyysmäärittelmä. Yksityisten alojen eläkejärjestelmässä käytetään aina yleistä työkyvyttömyysmäärittelmää.

VILMA-säädöksillä yksityisten alojen työeläkelakien työkyvyttömyyseläkkeen ja yksilöllisen varhaiseläkkeen saamisen edellytyksiä on muutettu. Yksityisten alojen työeläkelakeihin on lisätty työkyvyttömyyseläkeoikeuden laukaiseva säännös, mutta rajoitettuna. Rajoitukseen liittyy VILMA-työkyvyttömyysasioiden neuvottelumenettely.

3.4.1

Yksityisen alan eläkelaitos VILMA-laitoksena

Jos VILMA -eläkelaitoksena on työkyvyttömyysasiaa ratkaistaessa yksityisen alan eläkelaitos, se arvioi yksinään hakijan työkyvyn, ratkaisee oikeuden työkyvyttömyys- tai yksilölliseen varhaiseläkkeeseen ja antaa työkyvyttömyyseläkkeestä päätösyhdistelmän.

3.4.2

Julkisen alan eläkelaitos VILMA-laitoksena

Jos julkisen alan eläkelaitos VILMA- eläkelaitoksena on soveltanut yleistä työkyvyttömyysmäärittelmää, se arvioi yksinään hakijan työkyvyn. Näissä tapauksissa menettely on samanlainen kuin yksityisen alan eläkelaitoksen ollessa VILMA -eläkelaitos.

Kun julkisen alan VILMA -eläkelaitos soveltaa ammatillista työkyvyttömyysmäärittelmää ja yksityisen alan vapaakirjan määrä on enintään TEL:n rajamäärä kolminkertaisena, menetellään kuten edellä.

Jos julkisen alan eläkelaitos soveltaa ammatillista työkyvyttömyyden määrittelyä tai ratkaistavana on yksilöllinen varhaiseläke ja yksityisen alan vapaakirjojen määrä on yli kolme kertaa TEL:n rajamäärä, julkisen alan VILMA-laitoksen on neuvoteltava työkyvyttömyyseläkettä tai yksilöllistä varhaiseläkettä koskevasta ratkaisusta yksityisen alan viimeisen eläkelaitoksen kanssa.

Lakiosasto

31.12.2003

3.4.3

Neuvottelumenettely

Työkyvyttömyyseläkeratkaisu kuuluu neuvottelumenettelyn piiriin, jos

- VILMAN piiriin kuuluva julkisen alan eläkelaitos VILMA-laitoksena soveltaa ammatillista työkyvyttömyysmääritelmää ja yksityisten alojen vapaakirjojen määrä ylittää TEL:n rajamäärän kolminkertaisena.

Yksilöllisen varhaiseläkkeen ratkaisu kuuluu neuvottelumenettelyn piiriin, jos

- VILMAN piiriin kuuluva julkisen alan eläkelaitos toimii VILMA-laitoksena ja yksityisten alojen vapaakirjojen määrä ylittää TEL:n rajamäärän kolminkertaisena.

Neuvotteluelvöllisyyden rajamäärää määriteltäessä otetaan huomioon työeläkelisä.

Myös osatyökyvyttömyysratkaisuissa käytetään samoja kriteerejä määriteltäessä tapauksen kuuluminen neuvottelumenettelyn piiriin. Jos osaeläkettä hakevan henkilön yksityisen puolen vapaakirjoista karttuneen täyden työkyvyttömyyseläkkeen määrä on vähintään TEL:n rajamäärä kolminkertaisena, tapaus kuuluu neuvottelumenettelyn piiriin.

Mikäli kunnallisen eläkejärjestelmän piirissä työskentelevä hakee palvelussuhteen kestäessä osatyökyvyttömyyseläkettä, Kuntien eläkevakuumus soveltaa yleistä työkyvyn määritelmää, joten näistä tapauksista ei tarvitse neuvotella. Jos hän hakee täyttä työkyvyttömyyseläkettä ja myönnettäväksi tulee osatyökyvyttömyyseläke, täyden eläkkeen hylkäämisestä tulee neuvotella.

Neuvottelumenettelyn kulku

Kun julkisen alan VILMA-laitos on ratkaissut kantansa hakijan työkyvyttömyyteen, se pyytää yksityisen alan viimeiseltä laitokselta arvion hakija työkyvystä. Arvio pyydetään kaikista neuvotteluelvöllisyyden piiriin kuuluvista työkyvyttömyyseläke- ja YVE-ratkaisuista. YVE-asioissa neuvottelu käydään ennakkopäätösvaiheessa.

VILMA-laitos lähettää viimeiseen yksityisen alan laitokseen lausuntopyynnön, johon liitetään kopiot lääkärinlausunnoista ja muista hake-musasiakirjoista. Samalla VILMA-laitos ilmoittaa ratkaisuehdotuksen, joka sisältää ainakin seuraavat tiedot:

Lakiosasto

31.12.2003

- eläketapahtuma
- rajoitussääntötilanteissa sairauden alkaminen
- eläkelaji (tk, yve, osa-tk, kutu, osa-kutu)
- mistä alkaen eläkettä maksetaan
- määräaika, jos eläkelajiksi ehdotetaan kuntoutustukea
- ensisijaiset työkyvyttömyyden syykoodit (diagnoosi)
- yhteyshenkilö asian käsittelyssä

Yksityisen alan eläkelaitoksella on kaksi viikkoa aikaa käsitellä asia. Määräaika alkaa VILMA-laitoksen asiakirjojen lähettämispäivästä. Määräajan päätyminen merkitään saatteeseen. Tarvittaessa yksityisen alan eläkelaitos voi pyytää määräajalle jatkoa kaksi viikkoa, tai sopimuksen mukaan pitempäänkin.

Jos yksityisen alan eläkelaitos yhtyy VILMA-laitoksen ratkaisuun, se kuittaa ratkaisun. Jos yksityisen alan ratkaisu on eriävä, se pyytää neuvottelua. Kuittaus tai neuvottelupyyntö voidaan hoitaa esimerkiksi sähköpostilla. Kuittaukseksi tulkitaan myös tilanne, jossa yksityinen alan eläkelaitos ei anna vastausta kahden viikon määräajan kuluessa. Kuittauksen saatuaan VILMA-laitos jatkaa ratkaisuprosessiaan.

Neuvottelut hoidetaan puhelimitse joko lääkäreiden tai ratkaisijoiden välisenä samaan tapaan kuin työeläkelaitosten ja KELAn väliset neuvottelutkin hoidetaan. Neuvotteluissa voidaan päätyä joko yhtenäiseen ratkaisuun tai eriäviin päätöksiin. Neuvottelun tavoitteena on yhtenäinen ratkaisu, joka voi olla myöntö tai hylkääminen.

Jos neuvottelussa on tulossa hylkäävä päätös ja VILMA-laitos saa lisäselvitystä, VILMA-laitos lähettää kopion selvityksistä vapaakirjalaitokseen ja käynnistää tarvittaessa neuvottelut uudelleen. VILMA-laitos huolehtii tarvittaessa lisäselvitysten toimittamisesta myös Kelaan.

Yhtenäisissä myönteisissä tai hylkäävissä ratkaisuissa VILMA-eläkelaitos antaa päätösyhdistelmän. Yhtenäinen ratkaisu on kyseessä ainoastaan silloin, kun ratkaisut ovat täysin samanlaiset. Jos toinen laitos esimerkiksi myöntää määräaikaisen ja toinen toistaiseksi voimassaolevan työkyvyttömyyseläkkeen, kyseessä ei ole yhtenäinen ratkaisu. Jos neuvotteluissa ei löydetä yhtenäistä ratkaisua, VILMA-periaatteen noudattaminen päättyy (julkisten alojen osalta VILMA-menettely kuitenkin jää voimaan, ks. kohta 1.9.1).

Neuvottelumenettely ja uimissäntö

Työkyvyttömyysratkaisuun liittyvä neuvottelumenettely uimissäntöä sovellettaessa voi tulla kyseeseen ainoastaan yksilöllistä varhaiseläkettä koskevilla tapauksilla, joissa viimeinen työskentely on yksityisellä alalla, mutta tuleva aika liitetään uimissäännön perusteella julkisen alan

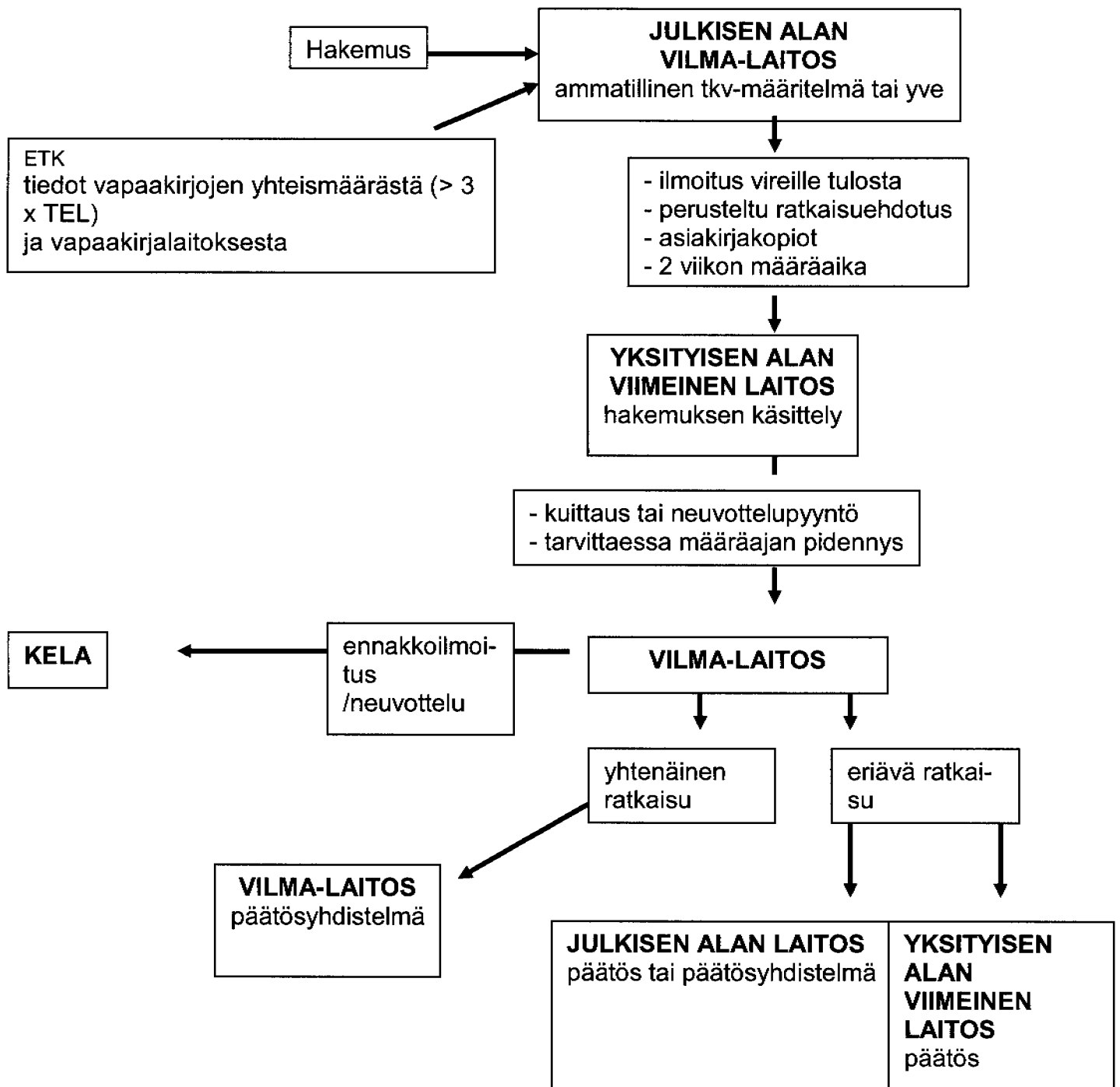

Lakiosasto

31.12.2003

Kaavio

Neuvottelumenettelyn kulku

Lakiosasto

31.12.2003

3.4.4

Kelan kanssa käytävät neuvottelut työkyvyttömyysratkaisuista

Työkyvyttömyysratkaisuun liittyvät Kelan kanssa käytävät neuvottelut hoitaa VILMA-laitos. Jos tapaus on kuulunut VILMA-neuvottelun piiriin, julkisen alan VILMA-laitos käynnistää neuvottelut Kelan kanssa saatuaan yksityisen alan viimeiseltä laitokselta kannan ratkaisuun. Näitä tapauksia lienee melko vähän, koska työeläkkeiden määrä on neuvottelutilanteissa yleensä aina niin suuri, että kansaneläkettä ei jää maksettavaksi.

Jos ratkaisu on kuulunut VILMA-neuvottelumenettelyn piiriin ja ratkaisu Kelan kanssa käytävissä neuvotteluissa olennaisesti muuttuu, VILMA-laitos ottaa yhteyttä yksityisen alan eläkelaitokseen ja tarvittaessa jatkaa neuvottelua yksityisen alan eläkelaitoksen kanssa. Jos Kela-neuvottelun aikana toimitetaan hakemuksen liitteeksi uusia selvityksiä, VILMA-laitos toimittaa selvitykset myös yksityisen alan eläkelaitokselle ja VILMA-neuvottelumenettely käynnistetään tarvittaessa uudelleen. Pääsääntöisesti Kelan kanssa käytävissä neuvotteluissa noudatetaan työeläkejärjestelmän osalta VILMA-laitoksen kantaa.

Olellainen muutos on kyseessä, kun

- hylkäys muuttuu myönnöksi,
- myöntö muuttuu hylkäykseksi
- määräaikainen eläke muuttuu jatkuvaksi tai jatkuva määräaikaiseksi
- osatkv-eläke muuttuu täydeksi
- täysi tkv-eläke muuttuu osaeläkkeeksi

3.4.5

Menettely kuntoutustuen jatkohakemusta käsiteltäessä

Aiemman kuntoutustuen myöntänyt VILMA-laitos myöntää myös kuntoutustuen jatkon.

*Esimerkki**Kuntoutustuen jatkohakemuksen käsittely*

* uusi päätösyhdistelmä jatkohakemukseen

KuEL

TEL

KUTU, KuEL JA TEL

Keva on VILMA-laitos

Esimerkissä Kuntien eläkevakuutus (Keva) VILMA-laitoksena on aiemmin myöntänyt kuntoutustuen ja aiemmasta ratkaisusta on käyty VILMA-neuvottelumenettely. Eläkkeensaaja hakee jatkoa kuntoutustukeen. Jos kun-

Lakiosasto

31.12.2003

toutustuki myönnetään samoin perustein kuin aikaisemmin, asiasta ei tarvitse neuvotella. Jos ratkaisuun sen sijaan on tulossa muutos (esim. hylkäys tai työkyvyn muutos), Kuntien eläkevakuutuksen on neuvoteltava uudesta ratkaisusta TEL-laitoksen kanssa.

3.4.6

Työkyvyttömyyseläke entisin perustein

Jos tulevan ajan työkyvyttömyyseläkettä saaneelle eläkkeenhakijalle on myöhemmin suoritettava eläkettä sellaisen uuden työkyvyttömyyden perusteella, joka on alkanut ennen kuin aikaisemman eläkkeen päättymisestä on kulunut kaksi vuotta, tai jos eläke myönnetään saman sairauden, vian tai vamman perusteella kuin aikaisempi eläke, uusi eläke määrätään samojen perusteiden mukaan kuin aikaisempi eläke. VILMA-laitoksena toimii aiemman eläkkeen myöntänyt eläkelaitos.

3.4.6.1

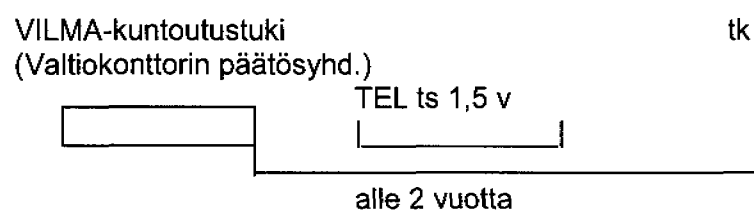
Uusi tkv-eläke 2 vuoden kuluessa aiemman täysitehoisen eläkkeen päättymisestä

Haettaessa tkv-eläkettä (tai kuntoutustukea) 2 vuoden sisällä aikaisemman tulevan ajan tkv-eläkkeen päättymisestä aiemman tkv-eläkkeen myöntänyt eläkelaitos toimii VILMA-laitoksena ja antaa uuden päätösyhdistelmän. Päätösyhdistelmä sisältää tiedon työsuhteesta, joka ei oikeuta tkv-eläkkeeseen.

Eläkehakemusten koneellisessa ohjauksessa hakemukset ohjataan aiemman työkyvyttömyyseläkkeen myöntäneeseen eläkelaitokseen, jos aiemman täysitehoisen tkv-eläkkeen päättymisestä on kulunut korkeintaan kolme vuotta. Koneellisessa ohjauksessa kolmen vuoden aikaan on päädytty, koska tuolloin myös sairausvakuutuslain mukainen ensisijaisuus aika tulee otetuksi huomioon.

Esimerkki

Uusi kuntoutustuki entisin perustein

Valtiokonttori on VILMA-laitos

Esimerkin tapauksessa uuden kuntoutustuen entisin perustein myöntää VILMA-laitoksena Valtiokonttori. Eläkettä määrättäessä ei TEL-työsuhdetta oteta huomioon eläkkeeseen oikeuttavana. Valtiokonttori antaa asiasta pää-

Lakiosasto

31.12.2003

tösyhdistelmän, missä on selvitetty, että TEL-työsuhde ei oikeuta työkyvyttömyyseläkkeeseen.

Esimerkissä VK:n antama aiempi ratkaisu on ollut VILMA-ratkaisu ja se on jo sisältänyt myös mahdolliset yksityisten alojen ja muiden julkisten alojen eläkkeet. Aiemman ratkaisun yhteydessä on jo sovellettu tarvittaessa neuvottelumenettelyä. Koska työntekijä ei tule näissä tapauksissa työkyvyttömäksi palvelussuhteen kestäessä, työkyvyttömyysratkaisuun sovelletaan yleistä työkyvyttömyysmääritelmää, joten neuvottelumenettely ei tule kyseeseen.

3.4.6.2

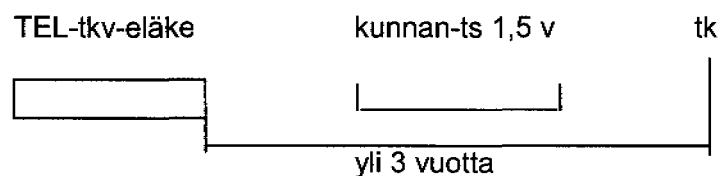
Eläke entisin perustein yli 2 vuotta aiemman eläkkeen päättymisestä

Uusi työkyvyttömyyseläke tai kuntoutustuki voi tulla myönnettäväksi entisin perustein myös yli kaksi vuotta aiemman eläkkeen päättymisestä, jos eläke tulee myönnettäväksi saman sairauden, vian tai vamman perusteella kuin aiemmin myönnetty eläke. Myös näissä tilanteissa VILMA-laitoksena toimii aiemman tkv-eläkkeen myöntänyt eläkelaitos.

Hakemus ohjautuu (koneellinen ohjaus yli 3 v) viimeisimmän työsuhteen vakuuttaneeseen eläkelaitokseen, joka neuvottelee aiemman eläkkeen myöntäneen laitoksen kanssa. Jos päädytään siihen, että kyseessä on sama sairaus, hakemus siirretään aiemman eläkkeen myöntäneeseen laitokseen.

Esimerkki

Uusi tkv-eläke yli 2 vuotta aiemman päättymisestä (sama sairaus)

TEL-laitos on VILMA-laitos

Esimerkissä aiemman työkyvyttömyyseläkkeen/ kuntoutustuen päättymisestä on kulunut yli kolme vuotta, joten hakemus ohjautuu Kuntien eläkevakuutukseen. Kyseessä on sama sairaus kuin aiemmin, joten Kuntien eläkevakuutus pyytää lausunnotmenettelyllä TEL-laitoksen kantaa asiaan. Jos kyseessä on sama sairaus, Kuntien eläkevakuutus siirtää hakemuksen käsiteltäväksi TEL-laitokselle. TEL-laitos VILMA-laitoksena antaa päätösyhdistelmän. Päätösyhdistelmässä on perusteltava miksi kunnan palvelussuhde ei oikeuta työkyvyttömyyseläkkeeseen.

Lakiosasto

31.12.2003

3.4.7

Yksilöllisen varhaiseläkkeen erityispiirteet

Yven ennakkopäätös

VILMA-laitos antaa yksilöllisen varhaiseläkkeen ennakkopäätöksen kaikkien VILMAN piiriin kuuluvien eläkejärjestelmien osalta. Mikäli kaikki tiedot ovat saatavilla, VILMA-laitos antaa myös ennakkolaskelman eläkkeen määrästä kaikkien VILMAN piiriin kuuluvien eläkejärjestelmien osalta.

Menettely tilanteissa, joissa julkisen puolen yksilöllisen varhaiseläkkeen ikäraja on alempi kuin yksityisellä puolella

Yksityisen puolen eläkejärjestelmässä yksilölliseen varhaiseläkkeeseen on oikeus ennen vuotta 1944 syntyneellä työntekijällä 58 vuotta täytettyään. Vuonna 1944 tai sen jälkeen syntyneellä työntekijällä ei ole oikeutta yksilölliseen varhaiseläkkeeseen yksityisen puolen eläkejärjestelmän mukaisesti lainkaan.

Myös julkisen puolen eläkejärjestelmässä yksilölliseen varhaiseläkkeeseen on oikeus ennen vuotta 1944 syntyneellä työntekijällä 58 vuoden iästä. Pääsääntöisesti vuonna 1944 ja sen jälkeen syntyneillä ei ole oikeutta yksilölliseen varhaiseläkkeeseen myöskään julkisen puolen eläkejärjestelmän mukaan.

Julkisella puolella tietyt vuosina 1944 – 1947 syntyneet viranhaltijat ja työntekijät ovat säilyttäneet oikeuden yksilölliseen varhaiseläkkeeseen. Yksilöllinen varhaiseläke tuli aikanaan julkisessa eläkejärjestelmässä korvaamaan siellä aikaisemmin olleita alennettuja ammatillisia eläkeiä. Yksilöllisen varhaiseläkejärjestelmän voimaantullessa ammatillisen eläkeiän piiriin kuuluneilla henkilöillä oli mahdollisuus valita entinen ammatillinen eläkeikä yksilöllisen varhaiseläkejärjestelmän sijaan. Nii- den henkilöiden, jotka eivät valinneet ammatillista eläkeikää, vaan siirtyivät yksilöllisen varhaiseläkejärjestelmän piiriin, oikeus saada yksilöllinen varhaiseläke myöhemmistä muutoksista riippumatta, on suojattu. Siten julkisella puolella vuosina 1944 – 1946 syntyneillä ammatillisen eläkeiän valintaan oikeutetuilla, mutta valinnan suorittamatta jättäneillä viranhaltijoilla ja työntekijällä on edelleen oikeus saada yksilöllinen varhaiseläke 58 vuoden iästä. Vuonna 1947 syntyneillä, vastaavat edellytykset täyttävillä viranhaltijoilla ja työntekijöillä, yksilöllisen varhaiseläkkeen ikäraja on 59 vuotta.

Jos vuosina 1944 - 1947 aikana syntynyt henkilö, jolla on yksityisen eläkejärjestelmän mukaista palvelusta hakee yksilöllistä varhaiseläkettä julkiselta puolelta alle 60 vuotiaana, julkisen puolen eläkelaitos jakaa

Lakiosasto

31.12.2003

hakemuksen yksityisen eläkejärjestelmän viimeiselle laitokselle työkyvyttömyyseläkeasiana tutkittavaksi. Julkisen puolen eläkelaitos ei siis voi yksilöllistä varhaiseläkeasiaa tutkiessaan itse ratkaista alle 60-vuotiaan hakijan oikeutta työkyvyttömyyseläkkeeseen yksityisen eläkejärjestelmän mukaisena. Näissä tilanteissa julkisen puolen eläkelaitos antaa päätöksen ainoastaan julkisen puolen eläkkeistä ja yksityisen puolen eläkelaitos ratkaisee hakijan oikeuden työkyvyttömyyseläkkeeseen ja antaa siitä päätöksen.

Samoin menetellään, kun edellä mainittu henkilö hakee yksilöllistä varhaiseläkettä 60-vuotta täytettyään. Julkisen alan VILMA-laitos siirtää hakemuksen yksityisen puolen osalta yksityisen alan viimeiseen eläkelaitokseen työkyvyttömyyseläkehakemuksena käsiteltäväksi. Yksityisen alan eläkelaitos ottaa ratkaisua tehdessään huomioon yli 60-vuotiaiden työkyvyttömyyden arvioinnin.

3.4.8

60 vuotta täyttäneiden työkyvyn arviointi

Työkyvyttömyyseläkeasian ratkaiseminen silloin, kun hakija on 60 vuotta täyttänyt, tapahtuu samojen sääntöjen mukaan kuin työkyvyttömyyseläkeasian ratkaiseminen alle 60 vuotiaan hakemuksesta. Jos VILMA-laitos on yksityisen puolen eläkelaitos, se ratkaisee työkyvyttömyyseläkeasian myös julkisen puolen eläkelaitoksen osalta. Jos VILMA-laitos on julkisen puolen eläkelaitos ja se ratkaisee työkyvyttömyyseläkeasian soveltaen pelkästään 60 vuotta täyttäneen hakijan työkyvyttömyysmääritelmää, VILMA-laitoksen myöntöpäätös laukaisee oikeuden työkyvyttömyyseläkkeeseen myös yksityiseltä puolelta.

Jos julkisen puolen eläkelaitos sen sijaan ratkaisee työkyvyttömyyseläkeasian soveltaen sekä 60 vuotta täyttäneen hakijan työkyvyttömyysmääritelmää että ammatillista työkyvyttömyysmääritelmää, sen on ennen asian ratkaisemista neuvoteltava yksityisen puolen eläkelaitoksen kanssa tämän ratkaisusta, jos yksityisen puolen vapaakirjojen määrä on yli 3 x TEL:n rajamäärä.

Tarkemmat ohjeet yli 60-vuotiaiden työkyvyn arvioinnista annetaan työkyvyttömyyseläkeohjeissa.

3.5

Kuntoutus

VILMAN voimaantulon jälkeen menettely kuntoutustapauksissa on samankaltainen kuin aikaisemminkin. Työkyvyttömyyseläkkeeseen myönnettävän kuntoutuskorotuksen myöntää VILMA-laitos, jos työkyvyttömyyseläkkeeseen on sovellettu VILMAa.

Lakiosasto

31.12.2003

3.5.1

Kuntoutusraha

Kuntoutusrahan sovelletaan VILMAN kaltaista menettelyä. Kuntoutusraha rekisteröidään ETK:n eläkerekisteriin VILMA-tapaukseksi, jos kuntoutuspäätöshetkenä olisi tullut myönnettäväksi työkyvyttömyyseläke, johon olisi sovellettu VILMAa. VILMA-työkyvyttömyyssioiden neuvottelumenettely ei tule sovellettavaksi kuntoutusraha-asioissa.

Jos tuleva aika liittyy useamman VILMAN piiriin kuuluvan eläkejärjestelmän työskentelyyn, tapausta ei rekisteröidä VILMA-tapaukseksi. Kuntoutusrahan myöntävä eläkelaitos kuitenkin selvittää rinnakkaisen tulevan ajan työskentelyä varten eläkkeen määrätiedot ja antaa kuntoutusrahaa koskevan päätöksen.

3.5.2

Kuntoutuskorotus

Jos työkyvyttömyyseläkkeessä on sovellettu VILMA-menettelyä, työkyvyttömyyseläkkeeseen myönnettävään kuntoutuskorotukseenkin sovelletaan VILMAa. Jos työkyvyttömyyseläkkeessä on tuleva aika useammasta eri eläkejärjestelmästä, kukin eläkejärjestelmä antaa oman päätöksensä kuntoutuskorotuksesta.

3.6

Työkyvyttömyyseläkkeen muuttaminen vanhuuseläkkeeksi

VILMA-laitos muuttaa työkyvyttömyyseläkkeen vanhuuseläkkeeksi kunkin eläkejärjestelmän eläkeiässä. Koska eri eläkejärjestelmissä vanhuuseläke alkaa eri iässä, muuttuvat VILMA-työkyvyttömyyseläkkeen eri osat vanhuuseläkkeeksi eri ajankohdista.

Kunnallinen eläkejärjestelmä seuraa muiden julkisten alojen vanhuuseläkeikää, joten kunnallinen työkyvyttömyyseläke muuttuu vanhuuseläkkeeksi samassa vanhuuseläkeiässä kuin julkisen alan VILMA-laitoksen työkyvyttömyyseläke. Muiden julkisten alojen vapaakirja-työkyvyttömyyseläkkeet ja yksityisen puolen työkyvyttömyyseläke muuttuvat vanhuuseläkkeeksi 65 vuoden iässä.

Esimerkki

Työkyvyttömyyseläkkeen muuttuminen vanhuuseläkkeeksi

	63 v	65 v
VILMA työkyvyttömyyseläke, joka sisältää VEL, TEL, KuEL ja KiEL eläkkeet	vanhuuseläke VEL ja KuEL	
	TEL ja KiEL tkv-eläke	TEL ja KiEL- vanhuuseläke

Lakiosasto

31.12.2003

Esimerkissä Valtiokonttori on VILMA-laitoksena myöntänyt tulevan ajan työkyvyttömyyseläkkeen. Työkyvyttömyyseläkkeeseen sisältyy VEL-, TEL-, KuEL- ja KiEL-vapaakirjatyökyvyttömyyseläkkeet. VEL- ja KuEL-eläkkeet muuttuvat vanhuuseläkkeeksi VEL:n mukaisessa vanhuuseläkeiässä, kun henkilö täyttää 63 vuotta. Tällöin VILMA-eläkkeestä osa maksetaan työkyvyttömyyseläkkeenä ja osa vanhuuseläkkeenä. TEL- ja KiEL-työkyvyttömyyseläkkeet muuttuvat vanhuuseläkkeeksi 65 vuoden iässä. Valtiokonttori VILMA-laitoksena huolehtii eri eläkkeenosien muuttamisen vanhuuseläkkeeksi kunkin eläkejärjestelmän eläkeiässä.

3.7

Eläkkeen määrän laskeminen

VILMA-laitos antaa päätösyhdistelmällä tiedon eläkkeen kokonaismäärästä ja kunkin eläkejärjestelmän eläkkeestä eriteltynä. VILMA-laitos saa tarvittavat tiedot kokonaisu-eläkkeen laskemiseksi vapaakirjalaitoksilta edellä kuvattujen tietopyyntöjen avulla.

Tässä luvussa on kuvattu VILMA-eläkkeen laskennan pääpiirteet. Yksityisen alan eläkkeen laskemisesta kerrotaan tarkemmin Eläketurvakeskuksen julkaisemassa Työeläkkeen laskentaoppaassa.

3.7.1

Lykkäyskorotus tai varhennusvähennys

VILMA-laitos laskee eläkkeeseen mahdollisesti tulevan varhennusvähennyksen tai lykkäyskorotuksen ja antaa asiasta tiedon päätösyhdistelmän laskelmaosassa.

3.7.2

Rekisteröidyn lisäedun vapaakirja varhennettuna vanhuuseläkkeenä

Kun VILMA-laitos on julkisen alan eläkelaitos ja henkilöllä on rekisteröidyn TEL- tai YEL-vakuutuksen vapaakirja ETK:n työsuhderekisterissä, tulee vapaakirja muuntaa varhennetuksi vanhuuseläkkeeksi käyttäen lisäedun pääomakertoimia. ETK tekee tämän muunnon VILMA-työsuhdeotteelle, kun otepyynnölle on annettu eläkkeen alkamishetki.

3.7.3

Julkisen alan VILMA-laitos ja rinnakkainen työskentely yksityisen alan työsuhhteessa, jossa on alennettu eläkeikä

Jos VILMA-laitos on julkisen alan eläkelaitos ja henkilöllä on yksityisellä alalla rinnakkainen TEL- tai MEL-työsuhde, jossa on alennettu eläkeikä, tulee koko yksityisen puolen eläkekertymä ottaa yhteensovituksessa

Lakiosasto

31.12.2003

huomioon muunnettuna vastaamaan tätä voimassaolevaa alennettua eläkeikää.

ETK:n rekisteritietoja ei tässä tilanteessa voi käyttää, koska ETK:n rekisteritiedot vastaavat 65 vuoden ikää. Näissä tilanteissa yksityisen alan viimeinen eläkelaitos antaa vapaakirjavastauksen koko yksityisen puolen työhistorian osalta.

3.7.4

Työeläkelisä

VILMA-laitos laskee eläkkeeseen lisättävän työeläkelisän. Työeläkelisässä huomioon otettavien etuuskuukausien määrä voi VILMA-eläkkeen osissa olla erilainen, koska työeläkelisäsäännökset VILMAN piiriin kuuluvissa eläkejärjestelmissä ovat erilaiset. Työeläkelisäprosentti lasketaan myös ETK:n työsuhderekisteriotteelle. Työeläkelisäprosentti on laskettu ETK:n rekisteriotteelle rekisterissä olevilla tiedoilla. Jos on ilmeistä, että rekisteriotteen tiedot lähinnä julkisen puolen palvelustietojen osalta ovat puutteellisia, työeläkelisäprosentti on tarkistettava. Työeläkelisäprosentin tarkistamisvastuu on VILMA-laitoksella.

Työeläkelisän laskemisesta on kerrottu tarkemmin mm. Eläketurvakeskuksen työeläkkeen laskentaoppaassa. Muut etuudet paitsi ansioon suhteutettu päiväraha oikeuttavat työeläkelisään vasta 1.1.1994 alkaen. Ansioon suhteutettu päiväraha oikeutti myös aikaisemmin maksettuun työttömyysisään. Työeläkelisää oikeuttavat etuuskuukaudet määritellään VILMAN piiriin kuuluvien eläkejärjestelmien eläkelakien osalta seuraavista ajankohdista alkaen:

- Yksityisen alan eläkejärjestelmässä (TEL, MEL, YEL, MYEL, LEL, TaEL) työeläkelisässä otetaan huomioon etuuskuukaudet 1.1.1967 alkaen. YEL- ja MYEL -yrittäjien ansiopäivärahat eivät oikeuta työeläkelisään.
- Kunnallisessa eläkejärjestelmässä työeläkelisää koskevat säännökset vastaavat TEL:n säännöksiä. Vain perusturvan mukaista eläkettä korotetaan työeläkelisällä.
- VEL-eläkkeeseen työeläkelisä voidaan liittää 1.1.1994 alkaen. Työeläkelisään ei kuitenkaan ole oikeutta ennen 1.1.1940 syntyneillä. Edellytyksenä on myös, että eläkeprosentti on pienempi kuin 60.
- Kirkon ja Kelan toimosuhde-eläkkeiden osalta noudatetaan VEL:n mukaisia säännöksiä työeläkelisästä.

Lakiosasto

31.12.2003

3.7.5

Lapsikorotukset

VILMA-laitos laskee VILMA-eläkkeeseen tarvittavat lapsikorotukset. Lapsikorotuksia myönnetään eri VILMAN piiriin kuuluvien eläkejestelmien piirissä seuraavasti:

- Yksityisten alojen eläkejärjestelmän eläkkeisiin lisätään lapsikorotus TEL:n, LEL:n, TaEL:n osalta jos eläkkeensaaja on syntynyt ennen vuotta 1939 ja jos hänellä tai hänen puolisoillaan on alle 18-vuotias lapsi, jolla on eläkkeensaajan jälkeen oikeus perhe-eläkkeeseen. YEL:ssa ja MYEL:ssa syntymävuosiraja on ennen vuotta 1947 syntyneet ja MEL:ssa ennen vuotta 1933 syntyneet.
- Kunnallisessa eläkejärjestelmän lapsikorotusjärjestelmä vastaa TEL:n mukaista lapsikorotusta.
- VEL-eläkkeessä, KiEL-eläkkeessä ja Kelan toimisuhte-eläkkeessä ei ole lapsikorotuksia.

3.7.6

Merimieseläke ja MEL-ylite

VILMA-laitos saa MEL-vapaakirjatiedot päättyneistä MEL-suhteista ETK:n työsuhdeotteella. MEL-eläkkeestä on työsuhdeotteella sekä karttuneen eläkkeen määrä (MEL-vapaakirja), joka on myönnettävän eläkkeen määrä että MEL-eläkkeen vastuunjako-osa. MEL-eläkkeen laskeamisesta on kerrottu yleiskirjeessä A 17/92 ja MEL-eläkkeen työsuhdetiedoista yleiskirjeessä C 11/91.

Jatkuvissa työsuhteissa MEL:n vastuunjako-osan laskee MEK (voi tulla kyseeseen esim. perhe-eläketilanteissa, joissa rinnakkaisia työsuhteita eri eläkejärjestelmissä)

Joissakin tilanteissa ETK:n työsuhdeote palauttaa huomautuksen "MEL-eläke tarkistettava". Tällöin MEL-vapaakirjaeläkkeen määrä tulee tarkistaa Merimieseläkekassasta.

MEL-ylite

MEL-eläkkeessä on MEL-vastuunjako-osa, joka vastaa TEL:n mukaista peruseläketurvaa. MEL-ylitteksi kutsutaan TEL:n perusturvan ylittävää MEL-eläkkeen osaa. VILMA-laitos laskee ETK:n rekisteritietojen perusteella MEL-ylitteen määrän. Vastuunjaossa otetaan huomioon MEL:n vastuunjako-osa. MEL-ylite on vastuunjaossa kokonaan Merimieseläkekassan kustantamaa osuutta.

Lakiosasto

31.12.2003

Jos MEL:n piiriin kuuluneella henkilöllä on ollut meripalvelussaan vähintään kolme vuotta kestänyt katko, joka on alkanut ennen vuotta 1967, hänellä ei ole oikeutta eläkkeeseen katkoa edeltäneen meripalvelun osalta. Näissä tilanteissa henkilö on oikeutettu ns. vapaakirjan pääoman palautukseen, jonka laskee ja myöntää aina MEK. VILMA-laitoksen on lähetettävä kopio eläkehakemuksesta MEK:lle, jos hakemuksessa mainitaan aikaisemmasta meripalvelun alkamisajankohdasta, kuin ETK:n rekisteritiedoista löytyy.

3.7.7

Valtion vapaakirjaeläke lisäturvan tasoisena

Valtion eläkejärjestelmässä myös vapaakirjaeläke voi tietyissä tilanteissa tulla myönnettäväksi lisäturvan tasoisena. Näitä tilanteita ovat

- VEL:n piirissä olleita laitoksia on yksityistetty tai kunnallistettu ja henkilön palvelus laitoksessa jatkuu keskeytyksettä eläketapahtumaan asti ja palvelussuhde on ollut voimassa 31.12.1992. Lisäturvan säilyminen näissä tilanteissa perustuu joko VEL:n säännöksiin tai erityislakeihin.
- Henkilö saa muusta julkisesta eläkejärjestelmästä lisäturvan mukaisen eläkkeen ja hänellä on myös valtion palvelusta.
- Ennen vuotta 1940 syntyneet, jotka ovat säilyttäneet lisäturvan mukaisen eläkkeen julkisen alan siirtymätilanteissa.

Valtion vapakirja tulee myönnettäväksi lisäturvan tasoisena esimerkiksi tilanteissa, joissa opetusministeriön hallinnonalaan kuuluva oppilaitos on yksityistetty ja henkilön palvelus oppilaitoksessa jatkuu keskeytyksettä siirron jälkeen eläketapahtumaan asti. Oppilaitoksen yksityistämisen jälkeen työskentelyyn sovelletaan TEL:a.

Jos laitos on yksityistetty, Valtiokonttori tunnistaa tilanteen palvelussuhteen päättymisyyden perusteella ja ilmoittaa eläkelaitokselle vapaakirjavastauksella tiedon "mahdollisesti oikeus lisäturvaan". Tällöin asian käsitelijän on VILMA-laitoksessa tehtävä lisäturvan laskentapyyntö Valtiokonttorille. Valtiokonttori tarkistaa tilanteen ja antaa tarvittaessa uuden vapaakirjan määrän.

Lakiosasto

31.12.2003

3.8

Muita eläkkeen laskennassa huomioonotettavia asioita

3.8.1

TEL- ja KVTEL vähennys valtion eläkkeessä

Eräissä tilanteissa VEL-eläkkeessä hyväksi luettavasta ajasta voi henkilöllä olla oikeus myös TEL-eläkkeeseen. Eläkeajaksi luetaan aika, jonka työntekijä on palvellut valtion haltuun kokonaan tai osaksi otetussa yksityisessä yhteisössä tai laitoksessa, mikäli hän valtiollistamisen ajankohdanta on ollut laitoksen palveluksessa ja siirtyy välittömästi laitoksen mukana valtion palvelukseen. Valtion haltuun ottaminen tarkoittaa lakiin tai asetukseen perustuvaa tapahtumaa. Ostaminen tai muu yrityskauppa valtiolle ilman lainsäädäntöä ei riitä.

Kaksinkertaisen eläketurvan estämiseksi vähennetään saman palveluksen perusteella ansaittu TEL-eläke karttumisen katolla rajatusta VEL-eläkkeestä.

Valtiokonttori ei tunnista näitä tapauksia vapaakirjaa laskiessaan oman rekisterinsä tietojen perusteella. Jos henkilö on alla kuvattujen laitosten siirtymähetkellä ollut näiden laitosten palveluksessa, VILMA-laitoksessa asiaa käsittelevän henkilön on lisättävä vapaakirjan laskentapyyntöön lisätietokenttään esim. kysymys "tuleeko TEL-vähennys?". Tällöin Valtiokonttori tutkii vapaakirjan ja ottaa tarvittaessa laskennassa huomioon TEL-ajan ja laskee TEL-vähennyksen karttumisen katolla leikatusta eläkkeestä. Valtiokonttori ilmoittaa TEL-vähennyksen määrän erillisenä tietona vapaakirjavastauksessaan.

TEL-palveluksen hyväksi lukeminen ja TEL-vähennys koskee mm. seuraavia tapauksia:

- Helsingin yliopiston ylioppilaskuntien kirjasto 1.1.1974
- Kotimaisten kielten tutkimuskeskus 1.3.1976
- Suomalais-venäläinen koulu 1.8.1977
- Helsingin ranskalais-suomalainen koulu 1.8.1977
- lastentarhanopettajaopistot 1.8.1977
- Näkövammaisten kirjasto 1.7.1978
- Tieteellisten seurain kirjasto 1.9.1979
- Suomen elokuva-arkisto 1.3.1979

Lakiosasto

31.12.2003

- Teatterikorkeakoulu 1.8.1979
- Sibelius-Akatemia 1.8.1980
- Turun yliopisto 1.8.1974
- Åbo Akademi 1.8.1981
- Helsingin kauppakorkeakoulu 1.8.1974
- Svenska social- och kommunalhögskolan 1.8.1984
- Kuvataideakatemia 1.9.1985
- Valtion taidemuseo 1.9.1990
- Taideteollinen oppilaitos 1.7.1965
- Kriminaalihuoltoyhdistys 1.8.2001
- peruskoulua vastaavat koulut: Aitoon kotitalouskeskikoulu, Haukkalan koulu, Juutalainen koulu ja Toivonlinnan yhteiskoulu (Nämä olivat TEL-vakuutettava 31.12.1982 saakka; TEL-vähennys kunnan peruskouluun siirtymisestä lukien)

Jos ns. sporttelivirkamiehellä ennen siirtymistään kokonaispalkkaukseen oli tämän viranhoitoon kuuluvia tehtäviä varten työntekijä, jolle oli otettu TEL-vakuutus ja työntekijä siirtyi valtion palvelukseen siinä yhteydessä, kun sporttelivirka siirrettiin kokonaispalkkaukseen, TEL-aika luetaan hyväksi myös VEL-eläkkeessä ja tehdään TEL-vähennys. Tyyppillisiä tapauksia ovat esimerkiksi kihlakunnan tuomarin tai henkikirjoittajan palkkaamat toimistoapulaiset.

Jos sairaalan yhteydessä toimineen kansakoulun tai harjaantumiskoulun palveluksessa ollut opettaja on siirretty peruskoulun palvelukseen ja hänen palvelussuhteensa on aikaisemmin kuulunut KVTEL:n piiriin, hänen eläkeajakseen luetaan siirtoa välittömästi edeltänyt aika myös VEL-eläkkeessä. Tällöin VEL-eläkkeestä vähennetään samalta ajalta karttunut KVTEL-eläke.

Kun kieli-instituutit otettiin valtion haltuun ja niiden toiminta jatkui yliopistojen yhteydessä, saivat siirtyvät työntekijät oikeuden lukea VEL-eläkkeessä hyväksi ennen siirtymistä olleen KVTEL:n piiriin kuuluneen palveluksen. VEL-eläkkeestä vähennetään samalta ajalta karttunut KVTEL-eläke.

3.8.2

LEL-vähennys kunnan ja valtion eläkkeissä

VILMA-laitos tekee tarvittaessa eläkkeeseen LEL-vähennyksen.

LEL:n alaisuuteen kuuluvien työalojen kunnalliset palvelusajat luetaan eläkeajaksi vain lisäturvan mukaisessa eläkkeessä. Tästä syystä vuo-

Lakiosasto

31.12.2003

den 1939 jälkeen syntyneillä LEL:n alaista palvelua voidaan ottaa huomioon vain vuoden 1994 loppuun saakka. Jos työntekijällä on oikeus lisäturvan mukaiseen eläkkeeseen, myönnetään kunnallisista LEL-palveluksista kunnallisen eläketurvan mukainen kokoniseläke (peruseläke + lisäeläkeosuus). Myös LEL-palveluksista eläke määräytyy kunnallisen eläkepalkan mukaan.

Kun näistä palveluksista myönnetään LEL:n mukainen eläke, kokoniseläkkeestä vähennetään kunnallisista LEL-palveluksista karttunut peruseläke, joka on laskettu kunnallisen eläkejärjestelmän karttumisen ja eläkepalkan perusteella (eli tämä eläke voi olla suurempi kuin LEL:n perusteella määräytyvä eläke).

VEL-eläkkeissä ei vuoden 1939 jälkeen syntyneillä lueta eläkeajaksi LEL/VEL-palveluksia. Ennen vuotta 1940 vuotta syntyneillä vanhat säännöt ovat voimassa ja eläkeajaksi VEL/LEL -palvelus luetaan lisäturvassa. Perusturvassa eläkeajaksi luetaan ennen 1.1.1983 päättyneet LEL/VEL-ajat.

Valtiokonttori ilmoittaa LEL-, TEL- ym. vähennystiedot vastaussanomiltaan seuraavasti: Jos VILMA-laitos on yksityisten alojen eläkelaitos, ko. vähennykset on valmiiksi tehty karttuneen eläkkeen määrästä. Vastauksanomalla ilmoitetaan myös vähennyksen määrä. Jos VILMA-laitos on julkisten alojen eläkelaitos, vähennystä ei ole tehty karttuneesta eläkkeestä, vaan VILMA-laitos tekee vähennyksen siinä vaiheessa, kun vähennystä koskeva lakiosa tulee myönnettäväksi. Myös kuntien Eläkevakuutus ilmoittaa vähennyksen määrän, jos kysyjänä on yksityisen puolen eläkelaitos.

3.8.3

Julkisten alojen pohjavapaakirjat

Julkisten alojen eläkejärjestelmiin samantyyppinen vapaakirjateknikka kuin yksityisen alan eläkejärjestelmässä tuli käyttöön kunnallisessa eläkejärjestelmässä 1.1.1989 ja valtion, kirkon eläkejärjestelmässä sekä Kelan toimosuhde-eläkkeissä 1.1.1987. Ennen edellä mainittuja päivämääriä olleista palvelussuhteista muodostetaan ns. pohjavapaakirja.

VILMA-laitos saa vapaakirjatiedot sanomaliikenteen välityksellä, mutta päätösyhdistelmään liittyvän neuvonnan kannalta on tärkeä tietää, miten julkisten eläkejärjestelmien pohjavapaakirjat muodostuvat.

Kunnallisen eläkejärjestelmän pohjavapaakirja

Kunnallisessa eläkejärjestelmässä ennen 1.1.1989 päättyneissä palvelussuhteissa käytetään eläkepalkkana 1.1.1989 voimassaolevan palve-

Lakiosasto

31.12.2003

lussuhteen eläkepalkkaa. Pohjavapaakirjan palkka määräytyy seuraavasti:

- Mikäli työntekijällä on 1.1.1989 voimassa ollut palvelussuhde, aikaisempien palvelussuhteiden eläkepalkkana käytetään tämän palvelussuhteen eläkepalkkaa
- Mikäli työntekijän 1.1.1989 voimassa ollut palvelussuhde on ollut sivutoiminen ja hänellä on ennen 1.1.1989 päätyneitä päätoimisia palvelussuhteita, aikaisemmin päätyneiden päätoimisten palvelussuhteiden eläkepalkkana käytetään viimeisen ennen 1.1.1989 päätyneen päätoimisen palvelussuhteen eläkepalkkaa. Sivutoimissa käytetään viimeisen sivutoimien eläkepalkkaa.
- Mikäli työntekijällä ei ole 1.1.1989 voimassa ollutta palvelussuhdetta, viimeisen ennen 1.1.1989 päätyneen päätoimisen palvelussuhteen eläkepalkkaa käytetään aikaisempien päätoimisten palvelussuhteiden eläkepalkkana
- Päätoimisena pidetään palvelussuhdetta, jossa säännöllinen viikoittainen työaika on vähintään 20 tuntia.

Valtion, Kirkon ja Kelan toimitusuhde-eläkkeiden pohjavapaakirjat

Valtion, kirkon ja Kelan toimitusuhde-eläkkeissä pohjavapaakirja muodostetaan ennen 1.1.1987 olleista palvelussuhteista seuraavien periaatteiden mukaisesti:

- Ennen 1.1.1987 olleen palvelussuhteet luetaan eläkeajaksi 1.1.1987 voimassa olleeseen tai ensimmäiseen sen jälkeen päätyneeseen palvelussuhteeseen.
- Jos palvelussuhde ei ole voimassa 1.1.1987, muodostetaan pohjavapaakirja ennen 1.1.1987 päätyneistä ja ensimmäisestä 31.12.1986 jälkeen päätyneestä palvelussuhteesta.
- Jos kaikki palvelussuhteet ovat päätyneet ennen 1.1.1987, muodostetaan pohjavapaakirja viimeisestä ennen 1.1.1987 päätyneestä palvelussuhteesta ja aiemmista palvelussuhteista.
- Jos työntekijällä on 1.1.1987 voimassa ollut tai sen jälkeen alkanut sellainen palvelussuhde, joka liitettäisiin pohjavapaakirjaan, voidaan pohjavapaakirja eläkkeenhakijan hakemuksesta aikais-
taa, jos eläke näin laskettuna on parempi.

Lakiosasto

31.12.2003

3.8.4

Eläkepalkan harkinnanvarainen tarkistaminen

VILMA-laitos toimittaa tarkistuspyynnön tiedoksi sille eläkelaitokselle, jonka vakuuttamaan työskentelyyn harkinnanvarainen tarkistaminen liittyy.

- Tämä vapaakirjalaitos tutkii, täyttyvätkö harkinnanvaraisen tarkistamisen edellytykset muilta osin kuin kokonaiseläkkeeseen vaikutuksen osalta
- Jos edellytykset täyttyvät, vapaakirjalaitos laskee vapaakirjan määrän uudelleen ja ilmoittaa tiedot VILMA-laitokselle
- VILMA-laitos tekee vertailun henkilön kokonaiseläketurvaan ja ilmoittaa päätösyhdistelmällä harkinnanvaraisen tarkistamisen tekemisestä. VILMA-laitoksen on myös ilmoitettava vapaakirjalaitokselle, jos harkinnanvarainen tarkistaminen tehdään.

3.8.5

Yhteensovitus

VILMA-laitos tekee perusturvan yhteensovituksen lakikohtaisesti erikseen.

Yhteensovitus, kun eläkkeenhakijalla on ollut yksityisellä puolella alempi eläkeikä

Mikäli henkilöllä on TEL-työsuhteessa ollut jossakin vaiheessa alennettu eläkeikä, korotetaan kertynyt eläke työsuhteen päättyessä (muuhun kuin eläketapahtumaan) vastaamaan 65 ikävuoden tasoa. Tällöin vapaakirja sisältää normaalin 1,5 % karttuman lisäksi ns. normeerauskorotuksen. Myös eläketapahtumaan jatkuva työsuhde voi sisältää normeerauskorotusta silloin, kun eläkeikä on työsuhteen aikana noussut.

Kun henkilö jää muulle eläkkeelle kuin vanhuuseläkkeelle tai varhennetulle vanhuuseläkkeelle, otetaan peruseläkkeiden yhteensovituksessa huomioon TEL:n osalta normeerauskorotuksella korotettu eläkkeen määrä.

Vanhuuseläkettä ja varhennettua vanhuuseläkettä yhteensovitettaessa tulisi ensin ottaa huomioon normeerauskorottamaton eläke. Koska tällaista laskentatapaa ei julkisella puolella tunneta, on sovittu, että mikäli vanhuuseläkkeen hakijalla on ETK:n TS-otteen mukaan eläkkeessään normeerauskorotusta, julkinen VILMA-laitos tekee ensin 65:ttä ikävuotta vastaavan eläkkeen yhteensovituksen ja jos tähän tulee yhteensovitusvähennys, pyytää normeerauskorotuksen yhteensovituksen yksityisen

Lakiosasto

31.12.2003

alan viimeiseltä eläkelaitokselta. Normeerauskorotuksen yhteensovitus pyydetään ja saadaan yksityisen sektorin viimeiseltä laitokselta paperiliikenteellä.

Julkisen alan lisäturvan yhteensovitus

Jos VILMA-laitoksena on yksityisen alan eläkelaitos, kukin julkisen alan eläkelaitos tekee lisäturvan yhteensovituksen itse. Julkisen alan eläkelaitokset ovat sopineet, että ne tekevät julkisen alan lisäturvan yhteensovituksen kaikkien julkisten alojen osalta, jos VILMA-laitoksena on julkisen alan eläkelaitos.

Yksityisen alan lisäturvan yhteensovitus LITA-tilanteissa

Yksityisen alan rekisteröityä lisätuetta ei yleensä yhteensoviteta. Jos henkilö saa LITA-korvausta ja rekisteröityä lisätuetta, LITA-korvaus kuitenkin yhteensovitetaan. Tämän yhteensovituksen tekee yksityisen alan viimeinen eläkelaitos.

Perhe-eläkkeen lisäturvan yhteensovitus

Mikäli edunjättäjällä on ollut maksussa julkisen alan lisäturvan mukainen eläke, tulee lisäturvan mukaisen perhe-eläkkeen yhteensovitus tehdä uudelleen kussakin julkisen alan vapaakirjalaitoksessa ja aina kun edunsaajien määrä muuttuu. Yksityisen puolen eläkelaitos antaa lisäturvan yhteensovitusta varten tarvittavat tiedot julkisen puolen laitokselle.

3.8.6

Lesken laskennallisen eläkkeen selvittäminen

Edunjättäjän VILMA-laitos selvittää lesken laskennallisen eläkkeen ETK:n VILMA-työsuhdeotteella ja yhteensovitaa eläkkeet lesken laskennallisen eläkkeen määrittämistä varten.

Mikäli leskellä on jatkuva työsuhde tai tuleva aika voimassa ja alempi eläkeikä yksityiseltä puolelta, yksityisen alan viimeinen eläkelaitos muuntaa koko yksityisen puolen eläkkeen alennettua eläkeikää vastaavaksi.

3.8.7

Perhe-eläkkeen erityistilanteet

Yksityisellä alalla perhe-eläkkeessä voi olla parannetut perhe-eläkkeen saamisehdot; lapsen eläkkeen pääteikä voi olla 21 tai 24 vuotta ja/tai lesken iästä ja avioliiton kestolta ei vaadita samoja edellytyksiä kuin perusedussa. Perhe-eläkkeen parannetut saamisehdot koskevat MYEL:n

Lakiosasto

31.12.2003

mukaista turvaa lukuun ottamatta koko yksityisen puolen eläketurvaa. Mikäli VILMA-laitos on julkisen alan eläkelaitos, se saa parannetun perhe-eläkkeen tiedot vapaakirjavastauksella.

Entinen puoliso ei ole oikeutettu TEL:n mukaiseen lisäperhe-eläkkeeseen. Lisäksi jos leski on avioitunut ja eläke on maksettu kertasuorituksena ja uusi avioliitto purkautuu, niin uudestaan maksuun tulevaan perhe-eläkkeeseen ei liity lisäeläkettä.

Perhe-eläkkeessä voi myös tulla tilanteita, joissa edunsaajien määrä vaihtelee eri eläkejärjestelmissä. Näin voi olla esimerkiksi tilanteissa, joissa kunnallista perhe-eläkettä haetaan entiselle puolisolle avioeron yhteydessä elatusavusta laaditun muun kuin sosiaalilautakunnan vahvistaman sopimuksen perusteella. Tällaiset sopimukset ovat erittäin harvinaisia. Jos VILMA-laitos näissä tilanteissa on jokin muu kuin Keva ja perhe-eläkkeessä ei ole muita edunsaajia kuin sopimusleski eikä eläkeoikeutta ole muista eläkejärjestelmistä, hakemus siirretään Kevaan. Näissä tapauksissa Keva myöntää ja maksaa eläkkeen. Tiedot VILMA-laitokselle välitetään esim. paperilla tai puhelimitse.

MEL:ssa perhe-eläkeoikeus on myös ennen 1.7.1955 syntyneellä lapsettomalla leskellä, jos hän edunjäntäjän kuollessa oli täyttänyt 35 vuotta. Tällaisissa tapauksissa asia siirretään MEKin käsiteltäväksi ja MEK myöntää ja maksaa eläkkeen.

3.8.8

Hautausavustus

VILMA-laitos maksaa rekisteröidyn lisäedun mukaisen hautausavustuksen. Hautausavustus voi tulla myönnettäväksi TEL-, YEL- ja MEL-eläkkeen perusteella. Julkisella puolella ei ole ei ole hautausavustusta.

Hautausavustus myönnetään, jos henkilö kuolee työsuhteessa, jonka vakuutukseen liittyy hautausavustuksen sisältävä lisäturva tai jos henkilö on tällaisesta työsuhteesta siirtynyt suoraan eläkkeelle ja kuolee eläkkeellä ollessaan. Hautausavustuksen suuruus on yleensä 1-3 kertaa eläkepalkka.

Julkisen alan VILMA-laitos saa tiedon hautausavustuksen määrästä ETK:n työsuhderekisteritiedoista tai vapaakirjavastauksella. Myönnettävän hautausavustuksen määrä saadaan korottamalla rekisteristä saatu tieto "lisäturvan ansaittu eläke päättymisvuoden tasossa" hautausavustuksen myöntövuoden indeksiin.

VILMA-laitos maksaa hautausavustuksen. Hautausavustuksesta ei pidetä veroa, mutta avustuksen maksamisesta ilmoitetaan verottajalle. Tieto oikeudesta hautausavustukseen tulee vapaakirjavastauksella.

Lakiosasto

31.12.2003

Jos myönnettäväksi tulee ainoastaan hautausavustus, eikä henkilöllä ole maksussa muita eläkkeitä, hautausavustuksen myöntää se eläkelaitos, jonka vakuuttamaan lisäturvaan hautausavustus liittyy.

3.9

Muita eläkelaitosten tehtäviä VILMA-menettelyssä

VILMA-eläkkeen kertasuoritus

Jos VILMA-päätösyhdistelmässä lasketun vanhuuseläkkeen tai sellainen täyden työkyvyttömyyseläkkeen, jonka suuruutta määrättäessä ei ole otettu huomioon tulevaa aikaa, yhteismäärä on ennen yhteensovituksen suorittamista pienempi kuin 12,44 € kuukaudessa (rahamäärä vuoden 2003 indeksissä), VILMA-eläke maksetaan kertasuorituksena.

VILMA-laitos voi maksaa kertasuorituksena myös 12,44 euroa (rahamäärä vuoden 2003 indeksissä) pienemmän perhe-eläkkeen tai eläkkeen, joka ETY asetuksen 1408/71 perusteella maksetaan Suomesta lapselle niiden etuuksien erotuksena, joihin lapsella olisi oikeus Suomesta ja joita lapselle on tämän asuinmaasta myönnetty.

Päätöksen kertasuorituksesta tekee VILMA-laitos. Kertasuoritusraja määräytyy VILMA-päätösyhdistelmään sisältyvien eläkkeiden yhteismäärän mukaan silloinkin, kun samaan eläketapahtumaan perustuvat eri eläkkeen osat alkavat eri aikaan.

Kun yksityinen tai julkinen eläkkeen osa alkaa alennetussa eläkeiässä ja normaali peruseläke 65 vuoden iässä, ensin alkanut eläkkeen osa voidaan maksaa kertasuorituksena, jos sen määrä jää kertasuoritusrajaan pienemmäksi. Näissä tilanteissa kertasuorituksena eläkkeenosansa maksanut laitos ei ole VILMA-laitos myöhemmin alkavaan eläkkeeseen nähden, vaan VILMA-laitos määräytyy myöhemmin alkavien eläkkeiden mukaan.

Lesken oikeus leskeneläkkeen saamiseen lakkaa, jos leski solmii uuden avioliiton ennen kuin hän on täyttänyt 50 vuotta. Tällöin leskelle maksetaan kertasuorituksena määrä, joka on yhtä suuri kuin hänen leskeneläkkeensä kolmen vuoden ajalta olisi ollut. Kertasuorituksen perusteena käytetään tässäkin tapauksessa VILMA-laitoksen maksamaa eläkkeiden yhteismäärää kuukaudessa. Päätöksen lesken eläkkeen kertasuorituksesta tekee VILMA-laitos.

Yksityisen alan rekisteröidyn lisäedun kertasuoritus tulee kyseeseen erittäin harvoin, koska kertasuoritus tehdään VILMA-kokonaiseläkkeen perusteella. Jos rekisteröidyn lisäturvan kertasuoritus kuitenkin tulee tehtäväksi, pyytää julkisen alan VILMA-laitos nämä tiedot yksityisen alan viimeiseltä laitokselta.

Lakiosasto

31.12.2003

Ulosotto VILMA-eläkkeestä

VILMA-menettely ei vaikuta eläkkeestä tapahtuvaan ulosottoperintään muutoin kuin siten, että ulosoton suojaosuus lasketaan kokonaiseläkkeen määrästä.

Maksamattomat yrittäjävakuutusmaksut

VILMA-laitos voi joutua perimään yrittäjäeläkelaitoksen puolesta maksamatta jääneitä vakuutusmaksuja. Jos eläkkeenhakijalla on maksamatta jääneitä YEL:n tai MYEL:n mukaisia vakuutusmaksuja, ETK:n rekisterissä on maksuhäiriökoodi.

Kun henkilöllä on maksamattomia YEL-maksuja, VILMA-laitos pyytää viimeistä YEL:n mukaisen yrittäjätoiminnan vakuuttanutta eläkelaitosta selvittämään eläkkeen määrän. Tarvittaessa YEL-toiminnan vakuuttanut laitos informoi muita YEL-laitoksia. Kun YEL-toiminnan vakuuttanut eläkelaitos tai laitokset rekisteröivät vapaakirjan määrän ETK:n työsuhderekisteriin, siitä lähtee hälytys VILMA-laitokselle.

Maksamattomat MYEL:n maksut selvittää aina Mela. Silloin kun ETK saa VILMA-työsuhderekisteriotepyyntön ja päättyneessä MYEL-suhteessa on maksuhäiriökoodi, ETK lähettää aina vapaakirjapyyntön Melaan, joka rekisteröi vapaakirjan määrän ETK:n työsuhderekisteriin.

Perhe-eläkkeestä ei peritä maksamattomia YEL- tai MYEL -maksuja

Maksunsiirtokirje

VILMAN purkautumistilanteissa, VILMA-laitos ilmoittaa maksunsiirtokirjeellä VILMA-tilanteen purkautumisesta yksityisen alan viimeiselle eläkelaitokselle ja eläkkeensaajalle.

Eläkkeen saajien valvonta

VILMA-laitos huolehtii myöntämiensä VILMA-eläkkeiden valvonnasta työkyvyttömyys, osa-aikaeläke ja työttömyyseläketapauksissa.

Työsuhdeselvittelyt

Mikäli työsuhde tulee selvitettäväksi eläkehakemuksen käsittelyn yhteydessä, VILMA-laitos siirtää asian sen eläkelaitoksen selvitettäväksi, missä kyseisellä työnantajalla on vakuutus. Jos työnantajalla ei ole vakuutusta missään, VILMA-laitos siirtää yksityisen puolen työskentelyn ETK:lle selvitettäväksi.

Lakiosasto

31.12.2003

VILMA-laitos voi antaa jo tässä vaiheessa päätöksen eläkkeestä muilta osin ja ilmoittaa, että asia on yksityisen työskentelyn osalta selvitettävänä ja siitä annetaan päätös myöhemmin. Jos selvittely johtaa yksityisen puolen työskentelyn rekisteriöintiin ja eläkkeeseen, VILMA-laitos antaa eläkeasiasta oikaisupäätöksen, jossa on otettu tämä yksityisen puolen työskentely huomioon. Jos selvittelyn perusteella ei ole rekisteröitävää tai ei oikeutta eläkkeeseen, ETK tai asian selvittänyt eläkelaitos ilmoittaa asiasta VILMA-laitokselle, joka antaa asiasta päätöksen eläkkeenhakijalle.

Mikäli henkilö on jo VILMA-eläkkeellä ja jokin työsuhde tulee selvitettäväksi, työsuhdeselvittelyn ja mahdollisen päätöksen siitä oikeuttaako työsuhde eläkkeeseen tekee se eläkelaitos, jossa työskentely on vakuutettu. Mikäli työsuhdeselvittelyn perusteella eläkkeestä tulee annettavaksi uusi päätös, työsuhdeselvittelyn tehnyt laitos toimittaa tiedon VILMA-laitokseen ja uuden päätösyhdistelmän eläkeasiasta antaa VILMA-laitos. Jos työnantajalla ei ole vakuutusta, työsuhdeselvittelyn hoitaa ETK.

Työkyvyttömyystodistukset Espanjan viranomaisille

Mikäli VILMA-laitos joutuu antamaan todistuksen henkilön työkyvyttömyydestä Espanjan viranomaisia varten, todistukseen merkitään eläkkeen määrä kohtaan ainoastaan yksityisen puolen eläkkeen määrä.

Lakiosasto

31.12.2003

4

VILMA-PÄÄTÖSYHDISTELMÄ

VILMA-päätösyhdistelmä on eri eläkejärjestelmien eläkepäätösten yhdistelmä. Kunkin eläkejärjestelmän itsenäisyys säilyy päätöksenteossa. VILMA -laitos ei anna juridisesti päätöstä muun eläkejärjestelmän eläkkeestä, vaan muun eläkejärjestelmän päätös sisältyy VILMA-eläkelaitoksen yhteenvetopäätökseen. Myös niissä tapauksissa, joissa VILMA-laitos hylkää eläkehakemuksen, se antaa asiasta päätösyhdistelmän. Kukin eläkelaitos voi säilyttää eläkepäätöksissään omat sisällölliset erityispiirteensä. Tässä luvussa esitetyt ohjeet päätösyhdistelmästä ja sen sisällöstä ovat suositusluonteisia.

VILMA-päätösyhdistelmä on tarkoituksenmukaista jakaa päätösosaan ja laskelmaosaan. Lisäksi VILMA-päätösyhdistelmään liitetään muutoksenhakuohje sekä tarpeen mukaan esite myönnetystä eläkkeestä ja muu oheismateriaali.

4.1

Päätösosa

Perusteluissa ilmoitetaan sekä tosiasiaperustelut että oikeudelliset perustelut. Tosiasiaperusteluna ilmoitetaan päätöksen perusteena olevat pääasialliset syyt. Oikeudellisena perusteluna ilmoitetaan ratkaisun perusteena olevat säännökset ja määräykset. Myönteisissä päätöksissä perusteluksi riittää viittaus säännöksiin. Kielteisissä päätösyhdistelmissä sen sijaan päätökset perustellaan yksilöidysti. Kielteisissä päätöksissä mainitaan myös ne lainkohdat, joihin päätös perustuu.

Myönteisellä päätösyhdistelmällä ilmoitetaan julkisten alojen eläkejärjestelmien osalta seuraavat lakiviittaukset:

Kunnallinen eläkejärjestelmä

- 1.1.1940 jälkeen syntyneet; KuEL ja KuEL:n voimaanpanolaki
- Vuonna 1939 ja sitä ennen syntyneet; ilmoitetaan KuEL, KuEL:n voimaanpanolaki, KVTEL ja KES

Valtion eläkejärjestelmä

- Ilmoitetaan VEL ja LYVEL, perhe-eläkkeissä VPEL

Kirkon eläkejärjestelmä

- Ilmoitetaan KiEL ja VEL

Kela

- Laki Kansaneläkelaitoksesta ja VEL

Lakiosasto

31.12.2003

Sinänsä myönteiset päätösyhdistelmät voivat sisältää myös hylkypäätöksen. Tällainen tilanne on esimerkiksi silloin, kun eläkettä myönnettäessä samalla hylätään eläkkeen karttuminen joidenkin palvelussuhdejaksojen ajalta. Myönteiseen päätökseen sisältyvät hylät tulee kuitenkin aina perustella siten, että päätösyhdistelmästä käy selkeästi ilmi hylkäyksen syy sekä se lainkohta, jonka perusteella hylkyy on päädytty.

4.1.1

Perustiedot

Päätösosaan sisältyvät nykyiseen tapaan vireilletulo-, päätös- ja postituspäivämäärä, päätösnumero sekä eläkkeenhakijan henkilötiedot. Päätösyhdistelmässä ilmoitetaan eläkkeen alkaminen. Jos samalla päätösyhdistelmällä annetaan päätös eläkkeestä, jonka osat alkavat eri ajankohdasta, kaikki alkamisajat ilmoitetaan erikseen. Kun eläkkeen eri osat alkavat eri aikaan, alkamisajankohtien yhteydessä ilmoitetaan paitsi tuolloin alkavan eläkkeen osan määrä, myös eläkkeen kokonaismäärä.

Eläkkeen määrä merkitään euroissa/kk eläkkeen alkamishetken indeksitasossa. Jos kyseessä on päätös, jolla myönnetään uusi eläke aikaisemman VILMA-eläkkeen lisäksi, päätösosassa ilmoitetaan sekä kyseisellä päätöksellä myönnettävän eläkkeen määrä että VILMA-eläkkeiden yhteismäärä

VILMA-laitos maksaa eläkkeiden yhdistelmän omana maksupäivänään. Eläkkeen maksuaika voidaan mainita päätösosassa, mutta se ei ole välttämätöntä. Maksuajan ilmoittamisessa VILMA-laitos noudattaa omaa käytäntöään. Päätösosasta olisi syytä käydä ilmi myös eläkkeen maksupaikka.

Päätösosassa mainitaan säännökset ja sovelletut kohdat niissä tapauksissa, joissa hakijan hakemus on hylätty. Kun päätöksessä on myönnetty eläke hakemuksen mukaisena, päätösosaan merkitään ainoastaan sovelletut säännökset. Allekirjoitus voidaan merkitä koneellisesti. Lisäksi päätösyhdistelmään merkitään yhteystiedot tiedusteluja varten. Päätösyhdistelmää koskeviin tiedusteluihin vastaa ensisijaisesti VILMA-päätösyhdistelmän tehnyt eläkelaitos.

4.2

Laskelma

Laskelmaosassa toistetaan eläkkeensaajan nimi ja henkilötunnus sekä päätöksen antopäivämäärä. Lisäksi laskelmaosassa mainitaan eläkkeen perusteena oleva ansiotoiminta, eläkepalkka sekä kustakin ansiotoiminnasta karttunut eläke.

Lakiosasto

31.12.2003

LEL:n ja TaEL:n sekä julkisen järjestelmän lyhytpalvelussuhteet voidaan ilmoittaa ilmoittamalla kyseiset työskentelyvuodet. Julkisen järjestelmän työskentelyn keskeytykset voidaan ilmoittaa joko ko. palvelun jälkeen tai erikseen laskelmaosan lopussa kohdassa, jossa ilmoitetaan eläkkeeseen oikeuttamaton ansiotoiminta.

Viimeisen työskentelyn vuosiansiotietoja, joiden perusteella tulevan ajan palkka muodostuu, ei laskelmalla eritellä. Yhteensovitukselta ilmoitetaan pääsääntöisesti ainoastaan yhteensovitusvähennys ja kerrotaan, mitkä muut etuudet kuin eläkkeet on otettu yhteensovituksessa huomioon.

Ennen yhteensovitusta eläkkeeseen lisättävät lisät (lapsikorotus ja työeläkelisä) ilmoitetaan laskelmassa ansiotietojen jälkeen. Sen jälkeen laskelmaan merkitään yhteensovitusvähennys ja sen jälkeen yhteensovituksen jälkeen tehtävät korotukset ja vähennykset (lykkäyskorotus ja varhennusvähennys). Eläkkeisiin tehtyjen korotusten ja vähennysten jälkeen laskelmassa ilmoitetaan kustakin eläkejärjestelmästä karttunut, yhteensovitettu eläke erikseen sekä eläkkeiden yhteismäärä.

4.2.1 Ansiotoiminta

Ansiotoiminnasta laskelmassa ilmoitetaan työnantajan nimi tai ansiotoiminta yksilöidään muulla tavoin (esim. yrittäjätoimintaa). Lisäksi ansiotoiminnasta ilmoitetaan LEL- ja TaEL-työskentelyn sekä julkisen puolen lyhytpalvelusuhteita lukuun ottamatta ansiotoiminnan alkamis- ja päättymisaika sekä eläkepalkka eläkepäättöksen antovuoden indeksissä. LEL- ja TaEL-työskentelystä sekä julkisen puolen lyhytpalvelusta ilmoitetaan työskentelyvuodet, työskentelystä karttunut ansio yhteensä sekä työskentelystä karttunut eläke. Tiedot ansiotoiminnasta voidaan ilmoittaa laskelmassa ryhmiteltynä eri eläkejärjestelmiä kuvaavien otsikoiden alle tai kronologisessa järjestyksessä palvelusuhteen tai yrittäjätoiminnan alkamispäivän mukaan.

4.2.1.1 Ansiotoiminta ryhmiteltynä eri eläkejärjestelmien mukaan

Työ- ja virkasuhteet sekä yrittäjätoiminta ilmoitetaan ryhmiteltynä eri eläkejärjestelmiä kuvaavien otsikoiden alle. Se eläkelaitos, joka tekee päätösyhdistelmän, voi ilmoittaa omat tietonsa ensin. Eri eläkejärjestelmiä kuvaavia otsikoita ovat esim. yksityisten alojen eläkkeet, valtion eläkkeet, kunnallinen eläke, kirkon eläke ja Kelan toimeksiantajien eläke. Eläkejärjestelmiä kuvaavien otsikoiden alle yksityisten alojen ansiotoi-

Lakiosasto

31.12.2003

minta voidaan vielä eritellä eläkelakien mukaan TEL:n, YEL:n LEL:n, MEL:n ja MYEL:n alaiseksi.

Palvelussuhteesta ilmoitetaan TEL:n osalta työnantajan nimi ja KuEL tai KVTEL -palvelussuhteesta ilmoitetaan työnantajana ollut kunta tai muu jäsenyhteisö. VEL:n piirissä olevista palvelussuhteista vapaakirjasanomalla ilmoitetaan työnantajan nimi siinä muodossa kuin se on valtion palvelussuhderekisteriin merkitty. Valtiotyönantajan nimeä ei tarvitse ilmoittaa päätösyhdistelmässä sellaisenaan, vaan VILMA-laitos voi päättää, kuinka asian ilmoittaa. Valtiokonttorin omissa päätöksissä työnantaja ilmoitetaan "VEL-palvelus".

Kirkon eläkepääätöksessä ilmoitetaan vain viimeinen työnantaja, jos työskentely on jatkunut keskeytyksettä. Myöskään VILMA-päätösyhdistelmissä työnantajan nimeä ei näissä tapauksissa ole välttämätön ilmoittaa.

Julkisen palvelussuhteen keskeytysajat (esim. virkavapaat) voidaan merkitä kyseisen palvelussuhteen alle tai vaihtoehtoisesti laskelmaosan loppuun kohtaan, jossa ilmoitetaan se ansiotoiminta, josta ei kartu eläkettä. Jos keskeytykset merkitään suoraan kyseisen palvelussuhteen alle, keskeytysajat voidaan merkitä sellaisina kuin ne on merkitty julkisen puolen eläkelaitoksen omaan rekisteriin. Tällöin osa keskeytysajasta saattaa olla aikaa, joka luetaan eläkkeeseen oikeuttavaksi.

LEL:n ja TaEL:n osalta työnantajaa ei ilmoiteta. Myöskään julkisen puolen lyhytpalvelusten osalta ei työnantajaa ilmoiteta.

Palvelusaikana ilmoitetaan työ- tai palvelussuhteen tai yrittäjätoiminnan alkamis- ja päättymisaika. LEL- ja TaEL-ansioista sekä julkisen puolen lyhytpalvelusta ilmoitetaan ne vuodet, jolloin kyseistä työskentelyä on ollut. Eläkkeen perusteena olevana ansiona ilmoitetaan eläkepalkka ja työtulo euroina kuukaudessa ja LEL-, TaEL- sekä julkisen puolen lyhytpalveluansiot kukin erä yhtenä summana euroina eläkkeen alkamisvuoden indeksitasossa. LEL-, TaEL- sekä julkisen puolen lyhytpalveluansiot voidaan vaihtoehtoisesti ilmoittaa myös eriteltyinä vuosittain.

Viimeisen palvelussuhteen eläkkeen perusteena olevia ansiota ei laskelmassa erikseen ilmoiteta. Mikäli eläkkeenhakija haluaa tarkempia tietoja tulevan ajan palkan muodostumisesta, hän voi tiedustella niitä VILMA-laitokselta. Eläke-sarakkeeseen merkitään kustakin ansiotoiminnasta karttunut vapaakirja sekä viimeisestä työskentelystä karttunut tulevan ajan eläke.

Lakiosasto

31.12.2003

4.2.1.2

Ansio toiminta kronologisessa järjestyksessä

Työ- ja virkasuhteet sekä yrittäjätoiminta voidaan vaihtoehtoisesti ilmoittaa laskelmalla aikajärjestyksessä vanhimmasta uusimpaan työ- tai virkasuhteen taikka yrittäjätoiminnan alkamispäivän mukaan. Jos valtion, kirkon tai kunnan työskentelyyn liittyy ns. pohjavapaakirjoja, ne ilmoitetaan yhtenä eränä ensimmäisen vapaakirjan alkamisajan mukaan.

Yksityisen puolen, kunnan ja kirkon palvelusuhteesta ilmoitetaan työnantajan nimi. Valtion työskentelyn osalta työnantajan nimen tilalle voidaan merkitä valtion palvelu ja yrittäjätoiminnan osalta yrittäjätoiminta. Mikäli julkisen puolen työskentelyyn liittyy keskeytyksiä, ne voidaan merkitä kyseisen työskentelyjakson jälkeen siten kuin edellä kohdassa 4.2.1.1 on kerrottu.

Eläkkeeseen oikeuttava aika, eläkkeen perusteena oleva ansio tai LEL-, TaEL- tai julkisen puolen lyhytpalveluansio sekä karttunut eläke merkitään kuten edellä kohdassa 4.2.1 on kuvattu. LEL- ja TaEL-työskentelystä sekä julkisen puolen lyhytpalveluista merkitään erikseen eläkkeeseen oikeuttavana aikana näkyviin ne vuodet, jolloin kyseistä työskentelyä on ollut, sekä kunkin ansiot yhtenä summana eläkkeen alkamisvuoden indeksitasossa. Tiedot LEL-, TaEL-työskentelystä sekä lyhytpalvelusta voidaan ilmoittaa aikajärjestyksessä ilmoitettujen työskentelyjen jälkeen erillisinä erinä.

4.2.2

Lapsikorotus ja työeläkelisä

Ansiotiedoissa ilmoitettujen vapaakirjojen ja tulevan ajan eläkkeiden määrät lasketaan yhteen. Yhteenlaskettujen eläkkeiden summan jälkeen merkitään erikseen lapsikorotus ja työeläkelisä erittelemättä sitä, minkä järjestelmän eläkkeisiin nämä kohdistuvat.

4.2.3

Yhteensovitus

Päätösyhdistelmän laskelma- tai päätösosassa ilmoitetaan, mitkä SOLITA-etuudet yhteensovituksessa on otettu huomioon eläkkeiden lisäksi. Sen lisäksi ilmoitetaan yhteensovitusvähennyksen määrä. Yhteensovitusrajan tai yhteensovitusperusteen ilmoittaminen ei yleensä ilman lisäselvityksiä selvennä eläkkeensaajalle sitä, miten hänen eläkkeensä on määräytynyt. Lisäksi yhteensovitusraja voi olla julkisen järjestelmän eläkkeessä ja yksityisen puolen eläkkeessä erisuuruinen, mikä voi entisestään vaikeuttaa eläkkeen määräytymisen ymmärtämistä. Koska yhdistelmäpäätöksistä muutoinkin tulee usein pitkiä ja vaikeasel-

Lakiosasto

31.12.2003

koisia, ei niihin voida enää sisällyttää yhteensovituksen ymmärtämistä edesauttavaa lisäselvitystä.

4.2.4

Lykkäyskorotus ja varhennusvähennys

Yhteensovitusvähennyksen jälkeen merkitään laskelmaan mahdollisen lykkäyskorotuksen tai varhennusvähennyksen määrä. Lykkäys- tai varhennuskuukausia ei tarvitse merkitä erikseen.

4.2.5

Yhteenveto

Ansiotietojen sekä edellä mainittujen eläkkeen korotusten ja vähennysten jälkeen laskelmalle on syytä tehdä yhteenveto, jossa ilmoitetaan yhteensovitetun eläkkeen määrät erikseen yksityisiltä aloilta, valtiolta, kunnalta, evankelis-luterilaiselta kirkolta sekä Kelan toimituksista. Yhteenvetona lopputuloksena ilmoitetaan yhteensovitetujen eläkkeiden yhteismäärä.

4.2.6

Ansiotoiminta, joka ei oikeuta eläkkeeseen

Laskelmaosan lopussa ilmoitetaan ansiotoiminta, joka ei oikeuta eläkkeeseen. Tässä kohdassa voidaan eritellä eläkkeeseen oikeuttamattomat palvelussuhteet eri lakien mukaan, jos ansiotiedotkin on merkitty eri järjestelmien mukaan lajiteltuina. Kun ansiotiedot on ilmoitettu työ- tai virkasuhteen tai yrittäjätoiminnan alkamisajankohdan mukaan aikajärjestyksessä, myös eläkkeeseen oikeuttamaton ansiotoiminta voidaan ilmoittaa aikajärjestyksessä.

Eläkkeeseen oikeuttamattomista palvelussuhteista ilmoitetaan palvelussuhteen alkamis- ja päättymispäivä, mikäli ne ovat tiedossa, sekä työnantajan nimi, kuten aikaisemmin ansiotiedoista on todettu. Lisäksi ilmoitetaan fraasilla syy, miksi ansiotoiminta ei oikeuta eläkkeeseen sekä lainkohta, johon päätös perustuu.

Julkisen palveluksen keskeytysajat voidaan ilmoittaa joko kyseisen palveluksen jälkeen ansiotiedoissa tai vaihtoehtoisesti laskelman lopussa eläkkeeseen oikeuttamattomana palvelusaikana. Rekisteritietoihin keskeytysajat merkitään esim. virkavapaan alkamisesta lukien. Siitä huolimatta eläkettä määrättäessä keskeytysajasta voidaan osa lukea eläkkeeseen oikeuttavaksi ajaksi. Jos keskeytykset ilmoitetaan kyseisestä palvelussuhteesta erillään kohdassa, jossa luetellaan ansiotoiminta, joka ei oikeuta eläkkeeseen, keskeytysajaksi tulee merkitä vain se aika,

Lakiosasto

31.12.2003

jota ei lueta eläkkeeseen oikeuttavaksi. Lisäksi ilmoitetaan syy, minkä vuoksi keskeytysaika ei oikeuta eläkkeeseen.

4.3

Muutoksenhakuohje ja liitteet

Päätösyhdistelmään liitetään muutoksenhakuohje. Lisäksi päätösyhdistelmän mukana voidaan eläkkeensaajalle lähettää kyseistä eläkettä koskevaa oheismateriaalia, jossa eläkkeen määräytyminen ja sen saamisen edellytykset on tarkemmin selvitetty.

4.4

Päätösyhdistelmä erityistilanteissa

VILMAN voimassa ollessa voi tulla tilanteita, joissa VILMA-eläkkeet alkavat eri aikaan ja VILMA-laitoksen tulee siten antaa samanlaisesta eläkkeestä kaksi tai useampia päätöksiä. Näitä tilanteita ovat esimerkiksi sellaiset, joissa eläkkeenhakijalla on yhden tai useamman, mutta ei kaikkien, eläkejärjestelmän mukaisessa vanhuuseläkkeessään alennettu eläkeikä.

Myös osa-aikaeläkkeen eläkkeenhakijan eläke voi alkaa eri järjestelmistä eri aikaan. Tilanteet, joissa osa-aikaeläkettä maksetaan kahdesta tai useammasta eri eläkejärjestelmästä, eivät kuitenkaan kuulu VILMAN piiriin, joten näissä tapauksissa päätökset eri aikaan alkavista eläkkeistä tehdään eri eläkelaitoksissa.

Edellä kuvattiin tilanteita, joissa samanlaiset eläkkeet alkavat eri aikaan. VILMA-päätösyhdistelmä voi koskea myös eri lajisia eläkkeitä, jotka alkavat samaan aikaan. Tällainen on tilanne esim. silloin, kun eläkkeenhakija saa toisesta järjestelmästä vanhuuseläkkeen alennetusta eläkeiästä ja toisesta järjestelmästä hakemuksensa mukaisesti vanhuuseläkkeen varhennettuna samasta ajankohdasta.

4.4.1

Samanlaiset eläkkeet eri ajankohdasta lukien

Kun eri eläkejärjestelmissä on erilainen vanhuuseläkeikä eikä eläkkeenhakija halua ottaa toisen järjestelmän eläkettään varhennettuna niin, että se alkaisi samasta ajankohdasta kuin alemman eläkeiän vanhuuseläke, eläkkeistä annetaan erilliset päätökset. Ensimmäinen päätös, jos se sisältää vain yhden järjestelmän eläkkeen, ei ole VILMA-päätösyhdistelmä, vaan kyseessä on tavallinen eläkepäätös. Kun toisen järjestelmän eläke myönnetään myöhemmästä ajankohdasta, toinen päätös on VILMA-päätösyhdistelmä. Tässä päätösyhdistelmässä mainitaan paitsi sen eläkkeen määrä, joka tällä päätöksellä myönnetään,

Lakiosasto

31.12.2003

myös tällä päätöksellä myönnettävän eläkkeen ja aikaisemmin myönnetyn eläkkeen yhteismäärä. Päätösyhdistelmän laskelmaosassa ei toisteta ensimmäisellä päätöksellä myönnetyn eläkkeen laskelmaa, vaan päätösyhdistelmän laskelmaosaan otetaan eläkelaskelma vain uudesta eläkkeestä.

Uutta eläkettä myönnettäessä tehdään yhteensovitus, joka voi vaikuttaa myös aikaisemmin myönnetyn eläkkeen määrään. Tällaisessa tapauksessa laskelmaosan loppuun on syytä ottaa yhteenveto, josta käy ilmi kunkin eläkejärjestelmän yhteensovitettun eläkkeen määrä. Lisäksi päätösoosassa on syytä todeta, että muutoksenhakuoikeus koskee vain tällä päätöksellä myönnettyä eläkettä tai eläkkeiden yhteensovitusta, mutta ei aikaisemmalla päätöksellä myönnetyn eläkkeen perusteita.

4.4.2

Erilajiset eläkkeet samasta ajankohdasta lukien

Eläkkeenhakija voi hakea samalla hakemuksella yhdestä tai useammasta eläkejärjestelmästä vanhuuseläkettä, johon liittyy alennettu eläkeikä ja toisesta eläkejärjestelmästä vanhuuseläkettä varhennettuna. Jos varhennettua vanhuuseläkettä haetaan alkamaan samasta ajankohdasta kuin varhentamatonta vanhuuseläkettä, olisi tarkoituksenmukaista, että eläkkeenhakija saisi vain yhden päätösyhdistelmän, joka sisältäisi sekä varhennettun vanhuuseläkkeen että varhentamattoman vanhuuseläkkeen. Vaikka päätökset annettaisiin samalla päätösyhdistelmällä, tulisi eri lajisten eläkkeiden näkyä laskelmaosassa erillisinä. Päätösyhdistelmän päätösoosassa ei varhennettun vanhuuseläkkeen ja vanhuuseläkkeen määriä tarvitsisi eritellä, vaan päätösoosassa riittäisi maininta eläkkeiden yhteismäärästä.

Käytännössä kaikki eläkelaitokset eivät voi toistaiseksi antaa yhdellä päätöksellä päätöstä, joka sisältää eri eläkelajeja. Sen vuoksi päätökset varhennetusta vanhuuseläkkeestä ja vanhuuseläkkeestä voidaan antaa myös eri päätöksillä silloinkin, kun eläkkeet alkavat samasta ajankohdasta.

Lakiosasto

31.12.2003

4.5

Eläkelajikohtaiset erityispiirteet

4.5.1

Työkyvyttömyyseläkkeet

Työkyvyttömyyseläkkeen päätösosaan merkitään edellä selostettujen tietojen lisäksi se, kuinka pitkäksi aikaa eläke on myönnetty. Jos kyseessä on määräajaksi myönnetty kuntoutustuki, päätösosaan merkitään eläkkeen päättymispäivä. Muussa tapauksessa eläke on myönnetty toistaiseksi. Lisäksi päätösosaan tai laskelmaosaan merkitään näkyviin työkyvyttömyyden alkamisaika sekä LEL:ssa sairauden alkaminen.

Päätösyhdistelmässä ilmoitetaan eläkkeensaajan ilmoitusvelvollisuudesta, jos tämä menee ansiotyöhön tai työkyky muutoin palautuu. Lisäksi kuntoutustukipäätösyhdistelmästä tai sen oheismateriaalista tulisi käydä ilmi, millä tavoin eläkkeensaaja voi hakea jatkoa eläkkeelleen.

Hylkäävissä työkyvyttömyyseläkeratkaisuissa, kuten muissakin hylkäävissä päätösyhdistelmissä, VILMA-laitoksen on ilmoitettava sovelletut lainkohdat kaikkien VILMAN piiriin kuuluvien eläkejärjestelmien osalta. Päätöstekstin muotoilussa VILMA-laitos voi noudattaa omaa käytäntöään.

Sellaisissa päätösyhdistelmissä, joissa julkisen alan eläkelaitos on soveltanut ammatillista työkyvyttömyysmääritelmää ja yksityisen alan vapaakirjojen määrä on yli kolme kertaa TEL:n rajamäärän suuruinen ilmoitetaan, että julkisen alan VILMA-laitos on pyytänyt arvion hakijan työkyvystä yksityisen alan eläkelaitokselta.

4.5.2

Osatyökyvyttömyyseläkkeen ja yksilöllisen varhaiseläkkeen lopullinen päätös ennakkopäätöksen jälkeen

Se, onko useammasta eri järjestelmästä myönnettävä eläke VILMA-eläke vai ei, määräytyy voimaantulovaiheessa eläkehakemuksen vireilletulopäivän mukaan. Jos muut VILMAN edellytykset täyttävää eläkettä haetaan hakemuksella, joka on tullut vireille ennen 1.1.2004, kyseistä eläkettä ei myönnetä VILMA-eläkkeenä. Jos hakemus sen sijaan on tullut vireille 1.1.2004 tai sen jälkeen, eläkkeeseen sovelletaan VILMA-säännöksiä.

Eläkkeenhakijalla on oikeus hakea ennakkopäätös siitä, täyttääkö hän yksilöllisen varhaiseläkkeen tai osaeläkkeenä myönnettävän työkyvyt-

Lakiosasto

31.12.2003

tömyyseläkkeen työkykyä ja tulevan ajan oikeutta koskevat edellytykset. Ennakkopäätös on eläkelaitosta sitova, jos siihen perustuva eläkehakemus tehdään yhdeksän kuukauden tai työnantajan ja työntekijän sopiman sitä pidemmän ajan kuluessa päätöksen lainvoimaiseksi tulosta.

Ennen VILMA-säännösten voimaantuloa eläkkeenhakija on voinut saada osatyökyvyttömyyseläkkeestä tai yksilöllisestä varhaiseläkkeestä ennakkopäätöksen kahdesta tai useammasta järjestelmästä erikseen. Vaikka ennakkopäätös on tehty ennen VILMAN voimaantuloa, lopullista eläkettä koskeva hakemus voi tulla vireille vasta VILMA-säännösten voimaantultua ja lopullinen eläke voi siten olla VILMA-eläke.

Kun näissä tilanteissa eläkkeenhakija on saanut ennakkopäätöksen kahdesta tai useammasta eläkejärjestelmästä erikseen ja lopullinen eläke myönnetäänkin vain yhdestä järjestelmästä, on lopullisessa eläkepäättöksessä syytä selvästi ilmoittaa, että kyseessä on kaikkien niiden järjestelmien mukainen eläke, joista eläkkeenhakija on saanut ennakkopäätöksen.

4.5.3

Perhe-eläke

VILMA-säännöksiä ei sovelleta perhe-eläkepäättöksiin niissä tilanteissa, joissa edunjättäjä oli eläkkeellä ja hänen oma eläkkeensä ei ollut VILMA-eläke. Sen sijaan tilanteet, joissa edunjättäjä sai VILMA-eläkettä tai joissa edunjättäjä ei ollut eläkkeellä, kuuluvat VILMAN piiriin.

Perhe-eläkepäättösyhdistelmässä kerrotaan aiemmin mainittujen tietojen lisäksi joko päätösosassa tai laskelmaosassa edunjättäjän kuolinpäivä. Päätösosassa voidaan mainita leskeneläkkeen ja lapseneläkkeiden kokonaismäärät sekä perhe-eläkkeen alkamisaika. Kun perhe-eläke ei perustu edunjättäjän omaan eläkkeeseen, laskelmaosaan merkitään laskelma edunjättäjän omasta eläkkeestä. Lisäksi laskelmaosassa ilmoitetaan perhe-eläkkeen jakautuminen eri edunsaajien kesken, eri eläkejärjestelmien mukainen perhe-eläke ja yhteensovituksen aiheuttama vähennys sekä yhteensovitetun perhe-eläkkeen määrä kullekin edunsaajalle. Lisäksi perhe-eläkepäättösyhdistelmässä ilmoitetaan eläkesovituksen ajankohta. VILMA-laitos huolehtii eläkesovituksen tekemisestä ja antaa asiasta päätösyhdistelmän.

4.5.4

Kuntoutusrahapäätökset

VILMA-menettely ei aiheuta muutoksia kuntoutusrahapäätöksiin, koska niissä on jo aiemminkin noudatettu ns. viimeisen laitoksen periaatetta.

Lakiosasto

31.12.2003

4.6

Rekisteröimättömät lisäedut

Eläkkeenhakijalla voi olla työeläkelakien mukaisen eläkkeen lisäksi oikeus johonkin palvelussuhteeseen liittyvään rekisteröimättömään lisäetuun. Rekisteröimättömät lisäedut on yleensä hoidettu henkivakuutusyhtiöissä tai eläkesäätiöissä tai -kassoissa. Eläkevakuutusyhtiöt eivät voi tällaisia vapaamuotoisia lisäeläkejärjestelyjä hoitaa.

Rekisteröimättömistä lisäeduista annetaan nykyisin erillinen päätös, vaikka se olisi järjestetty samassa eläkesäätiössä kuin lakisääteinen työeläkevakuutuskin. Tähän käytäntöön VILMA-järjestelmä ei tuo muutosta. Siten myös VILMA-aikana eläkkeenhakija, jolla on oikeus lakisääteisen työeläkkeen lisäksi vapaaehtoiseen lisäetuun, saa erilliset päätökset lakisääteisestä työeläkkeestään ja vapaaehtoisesta lisäedustaan.

Lakiosasto

31.12.2003

5 ELÄKKEEN MAKSAMINEN

VILMA-laitoksen tehtäviin kuuluu päätösyhdistelmän mukaisten eläkkeiden maksaminen ja eläkkeisiin liittyvät eläkelaitoksen muut tehtävät.

5.1 Eläkkeen maksuaika

VILMA-laitos maksaa VILMA-eläkkeen kokonaisuutena oman järjestelmänsä mukaisena eläkkeen maksupäivänä.

5.2 Maksettavan eläkkeen määrään vaikuttavat seikat

5.2.1 Ennakonpidätys ja lähdevero

VILMA-laitoksen on tehtävä veronalaisesta kokoniseläkkeestä ennakonpidätys. VILMA ei aiheuta ennakonpidätyksen osalta muutoksia.

VILMA-pätösyhdistelmään liittyvistä eläkkeen osista osa voi olla lähdeverosta vapaata ja osa ei. Lisäksi julkisissa työsuhteissa osa julkisesta eläkkeestä voi olla verovapaata ja osa ei. Ero riippuu verosopimuksista eri maiden kanssa. Veron pidätys tulisi näissä tilanteissa tehdä erikseen yksityisistä ja julkisista osista.

5.2.2 Liikaa maksetun etuuden kuittaus VILMA-eläkkeestä

Aiheetta maksetun etuuden takaisinperinnästä päättämisestä on kerrottu tarkemmin luvussa 7. Kun aiheetta maksettu etuus on päätetty periä takaisin, takaisinperinnästä huolehtii VILMA-laitos. Takaisinperintä tapahtuu joko kuittaamalla liikaa maksettu määrä tulevista eläke-eristä tai lähettämällä vakuutetulle tilisiirtolomake. Sekä kuittaus että perintä tapahtuvat kokoniseläketasolla. Liikaa maksetun eläkkeen kuittauksen ylärajat eivät VILMAN takia muutu.

5.2.3 MYEL- ja YEL-vakuutusmaksun perintä

Myös julkisen puolen eläkelaitos VILMA-laitoksena voi joutua perimään yrittäjäeläkelaitoksen puolesta maksamatta jääneitä vakuutusmaksuja. Jos eläkkeenhakijalla on maksamatta jääneitä YEL:n tai MYEL:n mukaisia vakuutusmaksuja, ETK:n rekisterissä on maksuhäiriökoodi. Sen perusteella VILMA-laitoksen on lähetettävä selvittelypyyntö asiasta yksi-

Lakiosasto

31.12.2003

tyisen puolen viimeiselle eläkelaitokselle tai, kun kyse on MYEL:n mukaisista vakuutusmaksuista, Melalle. Yksityisen eläkejärjestelmän viimeinen eläkelaitos tai Mela ilmoittaa VILMA-laitokselle paljonko perittäviä vakuutusmaksuja on. VILMA-laitos perii maksamattomia vakuutusmaksuja kuukausittain 1/3 eläkkeen MYEL/YEL-nettomäärästä ja maksaa perityn määrän sovittulla tavalla MYEL/YEL-laitokselle.

5.3

Maksaminen muulle kuin eläkkeensaajalle

Eri eläkelaitosten käytännöt poikkeavat toisistaan takautuvan eläkkeen maksamisessa. TEL:n ja YEL:n lisäturvan mukaista eläkettä ei makseta sairausvakuutusrahastolle.

Osa eläkelaitoksista antaa pidätetyn osan maksamisesta päätöksen, osa ei. VILMA ei aiheuta tähän muutosta, vaan VILMA-laitos voi edelleen toimia entisellä tavoin.

Eläkkeen maksamisesta muulle kuin eläkkeen saajalle itselleen kerrotaan ETK:n yleiskirjeessä A 13/2003.

5.3.1

Maksaminen työnantajalle

Kun eläkelaitos on myöntänyt työntekijälle takautuvasti työkyvyttömyyseläkkeen ja työnantaja on maksanut hänelle samalta ajalta sairausajan palkkaa, VILMA-eläke maksetaan tältä ajalta hakemuksesta työnantajalle, kuitenkin enintään samalta ajalta maksetun palkan määräisenä. Eläkettä ei kuitenkaan makseta työnantajalle siltä osin kuin se on suoritettava sairausvakuutusrahastolle eikä silloin, kun työnantaja on saanut korvauksen maksamastaan palkasta muun lain nojalla.

Näissä tapauksissa maksu työnantajalle tapahtuu kokonaisaläketasolla. Siten esimerkiksi yksityisestä ansiotoiminnasta karttunutta eläkettä voidaan työnantajan hakemuksesta maksaa julkiselle työnantajalle. Vastaavasti julkisen eläkejärjestelmän mukaista eläkeosuutta voidaan työnantajan hakemuksesta maksaa yksityisen puolen työnantajalle.

Jos eläkkeessä on mukana täysitehoinen YEL- tai MYEL- osa, ei tätä osaa makseta työnantajalle.

Jos työnantaja maksaa tai on maksanut kuntoutusrahaa tai työkyvyttömyyseläkettä ja eläkkeeseen liittyvää kuntoutuskorotusta saavalle työntekijälleen palkkaa työnteen perusteella, työnantaja voi saada itselleen sekä kuntoutujan takautuvaa että vastaista eläke-etuutta maksamansa palkan korvaukseksi.

Lakiosasto

31.12.2003

5.4

Maksaminen ulkomaille

Eläke voidaan maksaa kokonaisuudessaan ulkomaille.

5.5

Viivästyskorotus

VILMA-laitos päättää tarvittaessa viivästyskorotuksen maksamisesta itse. Myöskään viivästyskorotuksesta aiheutuvista kustannuksista ei jaeta muille, vaan VILMA-laitos vastaa niistä itse.

Lakiosasto

31.12.2003

6

MUUTOKSET MYÖNNETYSSÄ VILMA-ELÄKKEESSÄ

6.1

Eläkkeen määrän tarkistaminen

Maksussa olevan VILMA-eläkkeen määrä voi tulla tarkistettavaksi, kun eläkkeeseen lisätään uusi eläke, eläkkeeseen tehdään uusi yhteensovitus, täysi työkyvyttömyyseläke muuttuu osatyökyvyttömyyseläkkeeksi tai osatyökyvyttömyyseläke muuttuu täydeksi työkyvyttömyyseläkkeeksi tai kun yksilöllistä varhaiseläkettä aletaan maksaa osaeläkkeen suuruisena tai vastaavasti osaeläkkeen suuruisena maksettua yksilöllistä varhaiseläkettä aletaan maksaa täyden eläkkeen suuruisena. Eläkkeen määrä saattaa muuttua myös silloin, kun eläke muuttuu toisenlajiseksi eläkkeeksi.

VILMA-laitos hoitaa eläkkeen määrän tarkistamiseen liittyvät toimenpiteet ja antaa tarvittaessa asiasta päätösyhdistelmän tai ilmoittaa määrän muutoksesta eläkkeensaajalle.

6.2

Uusi yhteensovitus

Oma eläke

VILMA-laitos tekee tarvittaessa myöntämänsä VILMA-eläkkeeseen uuden yhteensovituksen. Uusi yhteensovitus tehdään, kun eläkkeensaajalle myönnetään uusi eläke tai muu yhteensovituksessa huomioon otettava etuus, esimerkiksi päiväraha, korvaus tai elinkorko. Uusi yhteensovitus tehdään myös silloin, kun yhteensovituksessa huomioon otetun eläkkeen tai muun etuuden määrä muuttuu esimerkiksi valituksen, oikaisun tai tarkistuksen seurauksena.

VILMA-laitos selvittää eläkkeensaajan muiden korvausten ja eläkkeiden tason uuden yhteensovituksen hetkellä, tekee uuden yhteensovituksen ja antaa asiasta uuden päätösyhdistelmän. Uusi yhteensovitus vaikuttaa aina myös julkisen eläkejärjestelmän lisäturvan yhteensovitukseen. Kunkin julkisen puolen eläkelaitos yhteensovittaa itse lisäturvan mukaisen eläkkeensä. Siten, jos VILMA-päätösyhdistelmään kuuluu julkisen eläkejärjestelmän mukainen lisäturvan tasoinen eläke, VILMA-laitos pyytää tiedot uudelleen yhteensovitetusta lisäturvasta ko. laitokselta. Yhteensovituksesta on kerrottu tarkemmin yleiskirjeessä A 29/93.

Lakiosasto

31.12.2003

Perhe-eläke

Perhe-eläkkeeseen tulee tehtäväksi uusi yhteensovitus, jos edunsaajalle myönnetään saman edunjättäjän jälkeen uusi peruserhe-eläke tai ensisijainen perhe-eläke tai kun ensisijaisen eläkkeen määrä muuttuu muun kuin indeksitarkistuksen takia. Uusi yhteensovitus tehdään myös, jos perhe-eläkkeen edunsaajien määrä muuttuu tai kun edunsaajalle myönnetään toisesta maasta maksettavien työeläkelakien mukainen perhe-eläke. Myös perhe-eläkkeissä uusi yhteensovitus voi tulla tehtäväksi valitustilanteissa. Perhe-eläkkeeseen tehtävästä yhteensovituksesta on kerrottu tarkemmin yleiskirjeessä A 29/93.

6.3

Eläkesovitus ja uusi eläkesovitus

Leskeneläkkeen määrässä voi tapahtua muutoksia eläkesovituksen tai uuden eläkesovituksen takia. Leski saa leskeneläkettä eläkesovittamattomana niissä tapauksissa, joissa perheessä on perhe-eläkkeeseen oikeutettu alaikäinen lapsi. Tällaisessa tilanteessa leskeneläkkeeseen tehdään eläkesovitus vasta silloin, kun nuorin lapsista täyttää 18 vuotta. Leski saa perhe-eläkettä eläkesovittamattomana alkueläkkeenä myös silloin, kun perheessä ei ole alaikäisiä lapsia, jos leski on edunjättäjän kuollessa alle 65-vuotias eikä saa omaa työeläkettä. Näissä tilanteissa lesken eläkkeeseen tehdään eläkesovitus edunjättäjän kuolemaa seuraavan seitsemännen kalenterikuukauden alusta.

Jos leski ei saa eläkesovituksen tekohetkellä omaa eläkettä, eläkesovitus tehdään hänen laskennallisen eläkkeensä tai, lesken hakemuksesta, hänen tosiasiallisten tulojensa perusteella. Kun eläkesovitus on tehty laskennallisen eläkkeen perusteella, eläkkeeseen tehdään uusi eläkesovitus, kun leskelle myönnetään oma eläke. Jos eläkesovitus on tehty lesken hakemuksesta hänen tosiasiallisten tulojensa takia, leskeneläkkeeseen voi tulla tehtäväksi uusi eläkesovitus kahden vuoden välein siihen asti, kunnes leskelle myönnetään oma eläke.

VILMA-laitoksen tehtävänä on tehdä leskeneläkkeeseen eläkesovitus sekä tarvittaessa uusi eläkesovitus ja antaa asiasta päätösyhdistelmä. Eläkesovituksesta on kerrottu yleiskirjeessä A 11/90.

6.4

Maksun keskeyttäminen

Työkyvyttömyyseläkkeen, yksilöllisen varhaiseläkkeen ja työttömyyseläkkeen maksaminen voidaan keskeyttää. Osa-aika-eläkkeen maksamista ei keskeytetä, vaan osa-aika-eläke lakkaa, kun osa-aika-eläkkeen saamisen ehdot eivät enää täyty.

Lakiosasto

31.12.2003

Työkyvyttömyyseläkkeen ja yksilöllisen varhaiseläkkeen maksun keskeyttäminen

Sekä yksityisen että julkisen alan työkyvyttömyyseläkkeen maksaminen voidaan keskeyttää, jos eläkkeensaaja aloittaa työskentelyn. Työkyvyttömyyseläke voidaan keskeyttää joko toistaiseksi tai määräajaksi. Keskeytyksen ei tulisi jatkua yli vuoden aikaa.

Jos sellainen työkyvyttömyyseläke, jonka maksaminen on keskeytetty tulee myöhemmin lakkautettavaksi, eläke lakkautetaan keskeyttämisen aloittamisajankohdasta alkaen.

Työkyvyttömyyseläkkeen keskeyttämistapauksissa VILMA-laitos antaa asiasta valituskelpoisen päätösyhdistelmän ja huolehtii eläkkeen keskeyttämisestä. VILMA-laitoksen ei tarvitse neuvotella asiasta vapaakirjalaitosten kanssa.

Jos eläke on keskeytetty toistaiseksi, eläkkeen uudelleen maksuun laittamisesta annetaan valituskelpoinen päätösyhdistelmä ja entinen eläke laitetaan maksuun. Jos työkyvyttömyyseläke on keskeytetty ennalta määrätyksi ajaksi, eläkkeen maksaminen jatkuu keskeyttämisjakson päätyttyä eikä asiasta tarvitse antaa päätöstä.

Harkinta lakkauttamisen, keskeyttämisen ja työkokeilun välillä tehdään tapauskohtaisesti kokonaisharkintaa käyttäen. VILMA-laitoksen tulee ottaa harkinnassaan huomioon mm. työskentelyn kesto, se onko kyseessä työkokeilu vai selvästi määräaikainen työsuhde, millaista ansiotoimintaa eläkkeensaajalla on mahdollisesti aiemmin ollut eläkeaikana, millainen sairaus on kyseessä ja kuinka suuret ansiotulot ovat kyseessä.

Yksilöllisen varhaiseläkkeen maksaminen keskeytetään ja eläke jää leppäämään, jos yksilöllisen varhaiseläkkeen saaja aloittaa työskentelyn ja ansiot ylittävät 3/5 eläkkeen perusteena olevasta palkasta.

Työttömyyseläkkeen maksamisen keskeyttäminen

Työttömyyseläkkeen maksaminen keskeytetään seuraavasta mahdollisesta maksuajankohdasta alkaen, jos työttömyyseläkkeen saaja menee ansiotyöhön ja ansaitsee vähintään kaksi kertaa TEL:n rajamäärän kuukaudessa tai jos eläkkeensaaja kieltäytyy vastaanottamasta hänelle tarjottua työtä tai jos eläkkeensaaja ulkomailla oleskelun tai muun vastaavan syyn vuoksi ei voi ottaa vastaan työtä.

Lakiosasto

31.12.2003

VILMA-laitos keskeyttää työttömyyseläkkeen maksamisen saatuaan tietää keskeyttämiseen johtavasta perusteesta. Keskeyttämistä tehtäessä keskeyttämisperusteen on edelleen oltava olemassa. Mahdollisesti aiheuttomasti maksettujen eläke-erien takaisinperinnästä on kerrottu luvussa 7. Työttömyyseläkkeen keskeyttämisestä on kerrottu myös yleiskirjeessä A 23/2001. Työkyvyttömyyseläkeohjeet ovat uusittavana ja ohjeistus ilmestyy keväällä 2004.

6.5

VILMA-eläkkeen lakkauttaminen

Työkyvyttömyyseläke

Työkyvyttömyyseläke lakkautetaan, jos työkyvyttömyyseläkkeen saajan työkyvyn voidaan arvioida palautuneen siinä määrin, ettei häntä enää voida pitää työeläkelakien tarkoittamalla tavalla työkyvyttömänä. Eläkkeen lakkauttamista harkitaan, jos työkyvyttömyyseläkkeellä olevan henkilön ansiotulot ylittävät sallitun rajan eläkkeen perusteena olevasta palkasta.

VILMA-laitos tekee arvion eläkkeen lakkauttamisesta ja antaa asiasta valituskelpoisen päätösyhdistelmän. Asiasta ei tarvitse neuvotella vapaakirjalaitosten kanssa. Mikäli keskeytettynä oleva työkyvyttömyyseläke tulee myöhemmin lakkauttavaksi, eläke lakkautetaan siitä alkaen, kun se on ollut keskeytettynä. VILMA-laitos antaa asiasta päätösyhdistelmän.

Työttömyyseläke

VILMA-laitos päättää työttömyyseläkkeen lakkauttamisesta ja lakkauttaa sen, mikäli työttömyyseläkkeen maksaminen on ollut keskeytettynä ja eläkkeensaaja ei hae eläkettä uudelleen maksuun vuoden kuluessa keskeyttämisen alkamisesta.

Osa-aikaeläke

VILMA-laitos päättää osa-aikaeläkkeen lakkauttamisesta ja lakkauttaa sen, kun osa-aikaeläkkeen saamisen ehdot eivät enää täyty. Jos osa-aikaeläkettä on myönnetty useammasta eri eläkejärjestelmästä samanaikaisesti, osa-aikaeläkkeet eivät ole VILMA-eläkkeitä ja kukin eläkelaitos huolehtii osa-aikaeläkkeensä lakkauttamisesta.

6.6

Keskeytetyn ja lakkautetun eläkkeen uudelleen maksaminen

Keskeytetyn VILMA-työkyvyttömyyseläkkeen, -yksilöllisen varhaiseläkkeen ja -työttömyyseläkkeen uudelleen maksuun panemisen hoitaa VILMA-laitos, kun eläkkeen uudelleen maksamisen edellytykset täytty-

Lakiosasto

31.12.2003

vät. Koska kyseessä on jo myönnetyn eläkkeen maksuun paneminen, työkyvyttömyyseläkkeen tai yksilöllisen varhaiseläkkeenkään uudelleen maksuunpanosta ei tarvitse neuvotella vapaakirjalaitosten kanssa.

VILMA-laitos antaa päätöksen myös lakkautetun VILMA-osa-aikaeläkkeen uudelleen maksuun laittamisesta, jos osa-aikaeläkettä saaneen henkilön työskentely muuttuu lakkauttamista seuraavan kuuden kuukauden aikana osa-aikaeläkkeen edellytykset täyttäväksi osatyöksi.

6.7

Uuden eläkkeen lisääminen VILMA-eläkkeeseen

Myönnettyyn VILMA-eläkkeeseen voi tulla lisättäväksi uusi eläke esimerkiksi silloin, kun vanhuuseläke on myönnetty toisesta eläkejärjestelmästä alemmassa eläkeiässä ja toisen eläkejärjestelmän eläkeikä täyttyy. Tällaisessa tilanteessa VILMA-laitos antaa eläkkeestä uuden päätösyhdistelmän, johon on lisätty viimeksi myönnetty eläke.

Rajoitussäännös

Jos työkyvyttömyyseläkettä määrättäessä on sovellettu rajoitussäännöstä, asiasta tulisi olla VILMA-laitoksella merkintä, jotta tämä eläkkeenosa tulee aikanaan lisätyksi vanhuuseläkkeeseen. Kun työkyvyttömyyseläke muuttuu vanhuuseläkkeeksi, VILMA-laitos lisää vanhuuseläkkeeseen karttuneen eläkkeen osan sellaisesta työsuhteesta, johon on sovellettu rajoitussäännöstä.

6.8

Eläkkeen muuttuminen toisenlajiseksi

Kun VILMA-eläke muutetaan tai muuttuu toisenlajiseksi, VILMA-laitos huolehtii tarvittaessa päätösyhdistelmän antamisesta.

6.8.1

Työkyvyttömyyseläkkeen muuttuminen vanhuuseläkkeeksi

Työkyvyttömyyseläke muuttuu vanhuuseläkkeeksi eläkeiässä. Erillistä päätöstä vanhuuseläkkeestä ei näissä tilanteissa yleensä anneta, vaan eläkkeen maksu jatkuu ennallaan, ainoastaan toisen nimisenä. VILMA-laitos huolehtii eri eläkejärjestelmien eläkkeiden muuttamisen vanhuuseläkkeeksi kunkin eläkejärjestelmän eläkeiässä (ks. kohta 3.6).

Erillinen päätös vanhuuseläkkeestä annetaan vain niissä tilanteissa, joissa vanhuuseläkkeeseen tulee lisättäväksi työkyvyttömyyseläkkeestä rajoitussäännöksen perusteella pois jätetty eläkkeen osa. Tällaisessa tilanteessa päätösyhdistelmän työkyvyttömyyseläkkeen muuttamisesta vanhuuseläkkeeksi antaa VILMA-laitos.

Lakiosasto

31.12.2003

Jos työkyvyttömyyseläkkeen saaja saa tulevan ajan eläkettä kahdesta tai useammasta järjestelmästä, työkyvyttömyyseläkettä määrättäessä ei ole noudatettu VILMA-menettelyä. Näissä tilanteissa myöskään vanhuuseläkkeeseen ei sovelleta VILMA-menettelyä.

6.8.2

Osatyökyvyttömyyseläkkeen muuttuminen täydeksi työkyvyttömyyseläkkeeksi tai täyden työkyvyttömyyseläkkeen muuttuminen osatyökyvyttömyyseläkkeeksi

Osatyökyvyttömyyseläke muutetaan täydeksi työkyvyttömyyseläkkeeksi, mikäli eläkkeensaajan työkyvyn voidaan uuden hakemuksen perusteella arvioida alentuneen vähintään 3/5. Päätöksen asiasta tekee VILMA-laitos. Jos kuitenkin yksityisen alan vapaakirjojen määrä ylittää TEL:n rajamäärän kolminkertaisena ja VILMA-laitoksena on julkisen alan eläkelaitos, joka on soveltanut ammatillista työkyvyttömyysmäärittelmää, julkisen alan VILMA-laitos pyytää arvion hakijan työkyvystä yksityisen alan viimeiseltä eläkelaitokselta.

Varsinaisen työkyvyttömyyseläkkeen muuttamisesta osaeläkkeeksi on kerrottu tarkemmin yleiskirjeessä A 27/94. Samassa yleiskirjeessä on myös annettu ohjeet tilanteisiin, joissa yksilöllinen varhaiseläke tulee maksettavaksi osaeläkkeen suuruisena.

6.8.3

Osa-työkyvyttömyyseläkkeen muuttaminen työttömyyseläkkeeksi

Osatyökyvyttömyyseläkkeen muuttamista työttömyyseläkkeeksi on haettava ja VILMA-laitos antaa siitä päätösyhdistelmän. Osatyökyvyttömyyseläkkeen muuttamisesta työttömyyseläkkeeksi on annettu ohjeet yleiskirjeessä A 23/2001.

6.8.4

Työttömyyseläke toisenlajiseksi eläkkeeksi

Työttömyyseläkkeen muuttumisesta toisenlajiseksi eläkkeeksi on kerrottu yleiskirjeessä A 23/2001. Tässä luvussa on kerrottu VILMA-menettelyssä huomioon otettavia seikkoja työttömyyseläkkeen muuttuessa toisenlajiseksi eläkkeeksi.

Jos työttömyyseläkkeeseen sisältyy tuleva aika useammasta eläkejärjestelmästä (myös lepäävä tuleva aika), työttömyyseläkettä myönnettäessä ei sovelleta VILMA-säännöksiä. Tällöin myöhemmin myönnettävään eläkkeeseen ei sovelleta VILMA-menettelyä ja kukin eläkelaitos antaa uudesta eläkkeestä oman päätöksensä.

Lakiosasto

31.12.2003

6.8.4.1

Työttömyyseläke vanhuuseläkkeeksi

Työttömyyseläke muuttuu vanhuuseläkkeeksi eläkeiässä. Julkisen ja yksityisen alan eläkelaitosten käytännöt poikkeavat toisistaan niissä tilanteissa, joissa työttömyyseläkkeessä on lepäävä tuleva aika. Julkisen alan eläkelaitokset Valtiokonttoria lukuunottamatta antavat työttömyyseläkkeen alkaessa päätöksen ainoastaan työttömyyseläkkeestä ja antavat vanhuuseläkkeestä päätöksen erikseen. Yksityisen alan eläkelaitokset ja Valtiokonttori sen sijaan vahvistavat samalla päätöksellä sekä työttömyyseläkkeen että vanhuuseläkkeen määrän. VILMA ei aiheuta tähän käytäntöön muuta muutosta kuin sen, että julkisen alan eläkelaitoksen ollessa VILMA-laitoksena se antaa vanhuuseläkkeestä VILMA-päätösyhdistelmän, johon tulevan ajan osuus on lisätty.

Jos työttömyyseläkkeen saaja hakee vanhuuseläkettä varhennettuna, VILMA-laitos lakkauttaa työttömyyseläkkeen varhennetun vanhuuseläkkeen alkamiseen ja antaa asiasta päätösyhdistelmän. Nämä tapaukset ovat erittäin harvinaisia.

6.8.4.2

Työttömyyseläke työkyvyttömyyseläkkeeksi

Jos VILMA-työttömyyseläkkeen saaja tulee pitkäaikaisesti työkyvyttömäksi ja hakee työkyvyttömyyseläkettä, työkyvyttömyysasian käsittelee VILMA-laitos. Näissä tilanteissa ei voida soveltaa julkisen puolen ammatillista työkyvyttömyysmääritelmää, joten neuvottelua ei tarvita, vaikka VILMA-laitos olisi julkisen puolen eläkelaitos ja yksityisen puolen eläkkeen määrä olisi yli kolme kertaa TEL:n rajamäärän. VILMA-laitos ratkaisee työkyvyttömyysasian ja antaa tarvittaessa asiasta päätösyhdistelmän.

6.8.5

Osa-aikaeläke toisenlajiseksi eläkkeeksi

Kun osa-aikaeläke muuttuu toisenlajiseksi eläkkeeksi, VILMA-laitos antaa asiasta päätösyhdistelmän.

Lakiosasto

31.12.2003

7

ELÄKKEEN TAKAISINPERINTÄ

Kaikkien VILMAan kuuluvien eläkejärjestelmien mukaan aiheetta maksettu etuus tulee periä takaisin. Takaisinperinnästä voidaan kuitenkin luopua osittain tai kokonaan, jos etuuden aiheettoman maksamisen ei voida katsoa johtuneen etuuden saajan tai hänen edustajansa vilpillisestä menettelystä tai jos perittävä määrä on vähäinen. Takaisinperittävä määrä on vähäinen silloin, kun perimistoimista aiheutuvat kustannukset ovat suuremmat kuin takaisin perittävä määrä on. Perusteetta maksetun etuuden takaisinperinnästä on ETK antanut ohjeet yleiskirjeellä A 34/92.

7.1

Takaisin perinnästä päättäminen

Takaisinperinnästä päättää kunkin eläkejärjestelmän osalta kyseinen eläkelaitos. Siten, jos yksityisen eläkejärjestelmän mukainen eläkelaitos on VILMA-laitoksena maksanut aiheetta myös julkisten eläkejärjestelmien mukaista eläkettä, päätöksen takaisinperinnästä tai siitä luopumisesta omien eläkeosionsa osalta tekevät ne julkisten alojen eläkelaitokset, joiden eläkettä on maksettu aiheetta. Ja vastaavasti, kun VILMA-laitos on julkisen eläkejärjestelmän mukainen laitos, päätöksen takaisinperinnästä tai siitä luopumisesta yksityisen eläkejärjestelmän eläkeosuudesta tekee yksityisten alojen viimeinen eläkelaitos. VILMA-laitos antaa kuitenkin takaisinperittävistä etuuksista päätösyhdistelmän ja perii takaisinperittävän määrän.

Rekisteröidystä lisäedusta ei peritä EU- tai ETA-maan eläkkeen liikamaksua.

7.1.1

Etuuden saajan kuuleminen

Ennen kuin takaisinperintään ryhdytään, aiheettoman etuuden saajalle on varattava mahdollisuus tulla kuulluksi. Kuulemisen hoitaa eläkettä maksanut VILMA-laitos. Koska aiheetta maksetun etuuden takaisinperinnästä päättävät omien lakikohtaisten eläkeosionsa osalta ne laitokset, joiden eläkettä on maksettu aiheetta, VILMA-laitos ei voi tässä vaiheessa ilmoittaa aiheetta etuutta saaneelle, tullaanko aihetta maksettua etuutta perimään takaisin ja kuinka paljon. Kuulemisen yhteydessä onkin syytä ilmoittaa vain, että mahdollisesta takaisinperinnästä tehdään päätös erikseen. VILMA-laitos voi hoitaa kuulemisen oman käytäntönsä mukaisesti.

Lakiosasto

31.12.2003

7.1.2

Takaisinperintä, kun aiheetta maksettu etuus peritään takaisin kokonaisuudessaan

Pääsääntö on, että aiheetta maksettu etuus peritään takaisin. Takaisinperintätilanteiden helpottamiseksi eläkelaitokset ovat sopineet, että ne yhtyvät VILMA-laitokseen päätökseen takaisinperinnästä, jos VILMA-laitos päättää periä takaisin aiheetta maksetun etuuden kokonaisuudessaan. Siten VILMA-laitos voi antaa takaisinperinnästä päätöksen myös toisen järjestelmän etuuden osalta kuulematta toisen järjestelmän laitosta, jos se perii takaisin aiheetta maksetun määrän kokonaisuudessaan.

7.1.3

Takaisinperintä, kun VILMA-laitos haluaa luopua takaisinperinnästä ja järjestelmäkohtainen luovuttava määrä on enintään 500 e

Jos VILMA-laitos katsoo aiheelliseksi luopua takaisinperinnästä osin tai kokonaan ja järjestelmäkohtainen määrä, jonka takaisinperinnästä luovutaan, on enintään 500 e, eläkelaitokset yhtyvät VILMA-laitoksen päätökseen. Siten VILMA-laitoksen ei näissäkään tilanteissa tarvitse pyytää toisilta laitoksilta päätöstä tai lausuntoa takaisinperinnästä ja siitä luopumisesta. Mainittua 500 euron rajamäärää ei tarkisteta vuosittain indeksilukujen muutoksen mukaan.

7.1.4

Takaisinperintä, kun VILMA-laitos haluaa luopua takaisinperinnästä ja järjestelmäkohtainen luovuttava määrä on yli 500 euroa

Jos VILMA-laitos katsoo aiheelliseksi luopua takaisinperinnästä joko kokonaan tai osittain ja määrä, jonka takaisinperinnästä luovutaan, on järjestelmäkohtaisesti yli 500 euroa, VILMA-laitoksen on pyydettävä lausunto niiltä eläkejärjestelmiltä, joiden kustannettavan etuuden takaisinperinnästä luovuttaisiin yli 500 euron osalta.

Esimerkki:

VILMA-eläkettä on maksettu aiheetta yhteensä 2000 euroa. Tästä määrästä on VEL:n mukaista eläkettä 200 euroa, TEL:n mukaista eläkettä 900 euroa, YEL:n mukaista eläkettä 200 euroa ja KuEL:n mukaista eläkettä 700 euroa. VILMA-laitos on Kuntien eläkevakuutus, joka haluaa periä takaisin aiheetta maksetusta eläkkeestä vain puolet, 1000 euroa. Takaisinperinnästä luovutettiin siten VEL:n osalta 100 eurosta, TEL:n osalta 450 eurosta, YEL:n osalta 100 eurosta ja KuEL:n osalta 350 eurosta.

Koska yksityisen eläkejärjestelmän mukainen takaisinperimättä jätettävä määrä (TEL 450 e ja YEL 100 e) ylittää 500 euroa,

Lakiosasto

31.12.2003

VILMA-laitoksen on ennen päätöksen tekemistä pyydettävä lausunto takaisinperinnästä luopumisesta yksityisen eläkejärjestelmän viimeiseltä eläkelaitokselta. Muiden eläkejärjestelmien eläkkeiden takaisinperinnän osalta lausuntoa ei tarvita.

Lausunnon pyytämistä varten VILMA-laitos tekee lyhyen kirjallisen selvityksen tilanteesta. Selvityksestä tulee käydä ilmi ainakin aiheetta maksetun etuuden lakikohtainen määrä, syy etuuden aiheetta maksamiseen sekä VILMA-laitoksen esitys siitä, miltä osin aiheetta maksetun etuuden takaisinperinnästä tulisi luopua. Tämän selvityksen VILMA-laitos voi lähettää toiselle eläkelaitokselle sähköpostitse esim. toisen eläkelaitoksen yhteispostilaatikkoon, jos sähköpostiyhteydet ovat suojatut.

Eläkelaitoksen, jolle tällainen selvitys on tullut, on vastattava siihen kahden viikon sisällä. Tarvittaessa määräaikaan voi pyytää pidennystä. Jos se ei vastaa selvitykseen kahden viikon sisällä, sen katsotaan hyväksyneen VILMA-laitoksen esityksen takaisinperinnästä luopumisesta.

Jos eläkelaitos ei hyväksy VILMA-laitoksen esitystä takaisinperinnästä luopumisesta, sen tulee vastata kyselyyn joko kirjallisesti tai sähköpostin välityksellä ja ilmoittaa kantansa asiaan. Jos VILMA-laitos haluaa pitää kiinni omasta kannastaan tai jos eri eläkelaitoksilta tulee erilainen vastaus siitä, miltä osin aiheetta maksetun etuuden takaisinperinnästä tulisi luopua, VILMA-laitos ottaa kyseisiin laitoksiin yhteyttä ja asiasta neuvotellaan esim. puhelimitse. Jos neuvottelussa ei päästä sopimukseen muunlaisesta lopputuloksesta, kunkin järjestelmän laitos päättää itse takaisinperittävän määrän. VILMA-laitos antaa takaisinperittävästä määrästä valituskelpoisen päätösyhdistelmän.

Esimerkki:

Kuntien eläkevakuutus on VILMA-laitoksena esittänyt, että aiheetta maksetusta 2000 euron VILMA-eläkkeestä peritään takaisin puolet eli 1000 euroa. Yksityisen eläkejärjestelmän eläkkeen osalta määrä, jonka takaisinperinnästä luovuttaisiin, on 550 euroa. Muiden eläkejärjestelmien mukainen määrä, jonka takaisinperinnästä luovuttaisiin, jää alle 500 euron.

VILMA-laitos pyytää takaisinperinnästä luopumisesta lausunnon yksityisen eläkejärjestelmän viimeiseltä laitokselta. Yksityisen eläkejärjestelmän viimeinen laitos on sitä mieltä, ettei takaisinperinnästä tulisi luopua lainkaan. Jos neuvotteluissa ei muuhun päädytä, VILMA-laitos perii aiheetta maksetun VILMA-eläkkeen takaisin yksityisen järjestelmän osalta kokonaan ja muiden eläkejärjestelmien eläkkeiden osalta VILMA-laitos perii takaisin puolet.

Jos takaisinperinnästä päätetään luopua kokonaan, ratkaisusta ilmoitetaan etuudensaajalle, jos tämä on tietoinen takaisinperintäasian vireillä

Lakiosasto

31.12.2003

olosta. Valituskelpoinen päätös takaisinperinnästä luopumisesta annetaan vain, jos eläkkeensaaja sitä pyytää.

7.1.5

Velkajärjestelytilanteet

Jos aiheetta etuutta saanut henkilö on velkajärjestelyn piirissä, velkajärjestelyssä määrätään, miltä osin aiheetta maksettua etuutta voidaan periä takaisin ja miltä osin velka on annettava anteeksi. Velkajärjestelyssä vahvistettu takaisinmaksuohjelma sitoo eläkelaitoksia, eikä aiheetta maksettua etuutta voida periä takaisin enempää kuin takaisinmaksuohjelmassa on vahvistettu.

Velkajärjestelytilanteissa VILMA-laitoksen ei tarvitse pyytää toisilta eläkelaitoksilta lausuntoa takaisinperinnästä luopumisesta, vaikka maksuohjelmassa määrätty luovuttava osuus ylittäisi 500 euroa lakikohtaisesti.

7.1.6

Työttömyyseläkkeen takaisinperintä

Työttömyyseläkettä käsittelevässä yleiskirjeessä A 23/2001 on ohjeistettu työttömyyseläkkeen perinnästä. VILMA-laitos voi jättää perimättä aiheetta maksettua työttömyyseläkettä enintään kolmen kuukauden ajalta. Jos työttömyyseläkettä on maksettu aiheettomasti yli kolmen kuukauden ajalta, kaikki perusteettomasti maksetut eläke-erät on perittävä takaisin eikä takaisinperinnän määrää voida kohtuullistaa.

7.2

Perinnän epäonnistuminen

Kun aiheetonta etuutta saaneella on maksussa eläke, aiheetta maksettu etuus voidaan periä kuittaamalla sitä maksussa olevasta eläkkeestä. Niissä tilanteissa, joissa eläkettä ei ole maksussa, on aiheetta maksettu etuus pyrittävä perimään muulla tavoin. Jos aiheetta maksettua etuutta ei yrityksistä huolimatta saada perittyä takaisin, päätöksen perinnän lopettamisesta tekee VILMA-laitos. Tarvittaessa, esimerkiksi sisäistä tarkastustaan varten vapaakirjalaitos saa kirjallisen selvityksen takaisinperinnän lopettamisesta VILMA-laitokselta.

Lakiosasto

31.12.2003

8 MUUTOKSENHAKU

Tässä luvussa kerrotaan VILMA-päätösyhdistelmää koskevasta muutoksenhausta ja valitusasian käsittelystä. Sikäli kuin muutoksenhakuun VILMA-laitoksen antamaan päätösyhdistelmään ei liity erityispiirteitä, muutoksenhausta kerrotaan tarkemmin Eläketurvakeskuksen yleiskirjeessä A 27/2001 (Työeläkeasioiden käsittely ja muutoksenhaku, uusittu ohje ilmestyy vuoden 2004 alussa). Yksityisen puolen eläkelautakunnasta on käytetty nimeä eläkevalituslautakunta (asiasta on vireillä lakimuutos, jota koskee hallituksen esitys HE 155/2003).

Viimeisenä eläkelaitoksena työeläkejärjestelmässä toimivaa eläkelaitosta koskevat lait tulevat voimaan 1.1.2004. Lakien voimaantulon jälkeen annettuihin VILMA-päätösyhdistelmiin sovelletaan VILMA-muutoksenhakusäännöksiä.

8.1 Muutoksenhakukeinot ja muutoksenhakuelimet

VILMA -eläkeasioissa varsinainen muutoksenhakukeino on päätösyhdistelmästä tehty valitus.

Lainvoimaiseen päätösyhdistelmään haetaan muutosta ylimääräisin muutoksenhakukeinoin, joita ovat lainvoimaisen päätösyhdistelmän itseoikaisu vakuutetun eduksi, lainvoimaisen päätösyhdistelmän poistaminen ja päätösyhdistelmässä olevan päätösvirheen korjaaminen. Tietyn edellytyksin päätösyhdistelmä oikaistaan.

Muutoksenhakueliminä toimivat eläkelautakunnat (eläkevalituslautakunta ELK, kuntien eläkelautakunta KELK ja valtion eläkelautakunta VELK) ja vakuutusosasto. Kirkon keskusrahaston ja Kelan toimeksiantamiseläkkeitä koskevista päätöksistä valitetaan valtion eläkelautakuntaan.

8.2 Säädökset

Ansioläkeläisissä on erityissäännöksiä muun muassa päätösyhdistelmän itseoikaisumenettelyistä ja valitusasioiden käsittelystä, lainvoimaisen päätösyhdistelmän poistamisesta sekä päätösyhdistelmässä olevan asia-, kirjoitus- tai laskuvirheen korjaamisesta.

Lakiosasto

31.12.2003

8.3

VILMA- muutoksenhaku

Lähtökohta on, että VILMA-laitoksen antamaan päätösyhdistelmään haetaan muutosta noudattaen VILMA-laitoksen muutoksenhakumenettelyä. Valitusasia käsitellään lähtökohtaisesti ainoastaan VILMA-laitoksen eläkejärjestelmän muutoksenhakuelimissä samoin kuin eläkelaitoksen antamaa muutakin valituskelpoista päätöstä koskeva valitusasia.

Kun kysymys on neuvottelumenettelyn piiriin kuuluvasta hylkäävästä työkyvyttömyys- tai yksilöllistä varhaiseläkettä koskevasta päätösyhdistelmästä, muutoksenhakuasia eriytyy eri eläkejärjestelmien lautakuntiin. Tällöin julkisen puolen VILMA-laitos siirtää valituksen yksityisen puolen eläkejärjestelmän osalta eläkevalituslautakuntaan. Julkisen puolen osalta valitus käsitellään valtion eläkelautakunnassa tai kuntien eläkelautakunnassa.

VILMA-laitos toimii muutoksenhakuasiassa prosessia johtavana eläkelaitoksena ja antaa valitusasiasta lausunnon muutoksenhakuelimelle. VILMA-laitos ei ota kantaa vapaakirjalaitoksen eläketurvaan, vaan viittaa lausunnossaan tältä osin vapaakirjalaitokselta saamaansa lausuntoon. Jos valitus koskee ainoastaan vapaakirjalaitoksen eläketurvaa, VILMA-laitoksen lausunto on saatteen tyyppinen. VILMA-laitos noudattaa asiassa omaa käytäntöään.

Mikäli muutoksenhakuasian käsittelyssä muutoksenhakueliin pyytää lisävastinetta tai VILMA-laitokseen saapuu asiaa koskevaa lisäselvitystä (esim. neuvottelumenettelyn piiriin kuuluvassa työkyvyttömyysratkaisussa uusia lääkärinlausuntoja), VILMA-laitos huolehtii myös lisävastineen antamisesta ja pyytää tarvittaessa vapaakirjalaitoksen lausunnon asiaan.

8.3.1

Valituksen toimittaminen

Valitusaika on 30 päivää. Päätösyhdistelmään on haettava muutosta valittamalla viimeistään 30. päivänä sen jälkeen, jona valittaja on saanut päätösyhdistelmästä tiedon.

Valittajan katsotaan saaneen tiedon päätösyhdistelmästä seitsemäntenä päivänä sen päivän jälkeen, jona päätös on postitettu valittajan ilmoittamaan osoitteeseen, ellei valituksen yhteydessä muuta näytetä.

Päätösyhdistelmää koskeva valituskirjelmä osoitetaan sille viranomaiselle, jolta muutosta haetaan eli VILMA-laitoksen muutoksenhakujärjestelmän eläkelautakunnalle.

Lakiosasto

31.12.2003

Valituskirjelmä kuitenkin toimitetaan sekä myönteisestä että hylkäävässä päätösyhdistelmästä valitettaessa aina ensin VILMA-laitokselle päätösyhdistelmän mahdollista oikaisemista varten.

Lain mukaan valituskirjelmä on toimitettava päätösyhdistelmän antaneelle viranomaiselle. Eläkelaitokset kuitenkin noudattavat menettelyä, jonka mukaan valitus katsotaan oikeassa ajassa tehdyksi ja oikeaan paikkaan toimitetuksi silloinkin, kun se on määräajassa saapunut johonkin eläkehakemuksia vastaanottavista paikoista. Näin ollen valitus on saapunut ajoissa, jos se on toimitettu Eläketurvakeskukseen, mihin tahansa yksityisen tai julkisen eläkejärjestelmän eläkelaitokseen tai eläkeasioita käsittelevään muutoksenhakuelimeen. Myös eläkelaitoksen kanssa samaan konserniin tai taloudelliseen yhteenliittymään kuuluvaan muuhun vakuutusyhtiöön tai eläkelaitokseen tai palvelupisteseen, kuten myös Kansaneläkelaitokseen valitusajassa jätetty valitus katsotaan oikeassa ajassa oikeaan paikkaan toimitetuksi.

Kun valitus on toimitettu johonkin edellä mainituista viranomaisista, valitus on tullut vireille kaikkien eläkejärjestelmien osalta, joiden mukaisia valituksenalaisia etuuksia päätösyhdistelmä koskee.

Valituksen vastaanottanut taho toimittaa alkuperäisen valituskirjelmän välittömästi VILMA-laitokselle, joka merkitsee valituksen saapuneeksi sinä päivänä kun valitus on vastaanotettu.

8.3.2

Päätösyhdistelmän oikaisu valituksen yhteydessä

VILMA-laitos voi oikaista päätösyhdistelmän varsinaisen muutoksenhaun yhteydessä tehdyn oikaisuvaatimuksen johdosta.

Jos VILMA-laitoksen on tullut pyytää valituksen johdosta vapaakirjalaitoksilta lausunto ja VILMA-laitos sekä kaikki muut laitokset hyväksyvät omalta osaltaan esitetyt vaatimukset, VILMA-laitoksen on oikaistava päätösyhdistelmä lausunnoissa esitetyllä tavalla ja annettava uusi oikaistu päätösyhdistelmä, johon liitetään valitusosoitus.

Jos muutoksenhakijan vaatimukseen ei kaikiilta osin suostuta ja uutta oikaistua päätösyhdistelmää ei voida antaa, valitusasia siirretään muutoksenhakuelimen käsiteltäväksi.

Jos muutoksenhakijan vaatimukseen suostutaan osittain, asiasta annetaan väliaikainen päätös ja asia siirretään muutoksenhakuelimen käsiteltäväksi.

VILMA-laitos ei ota lausunnossaan kantaa valitukseen asiassa, jos valitus ei koske ollenkaan VILMA-laitoksen eläketurvaa. VILMA-laitos antaa

Lakiosasto

31.12.2003

kuitenkin valitusasiassa vastineen, jossa se viittaa vapaakirjalaitoksen lausuntoon asiassa. Vastine vapaakirjalaitoksen lausuntoineen toimitetaan muutoksenhakuelimelle.

Valitus juridisesta asiasta

VILMA-laitoksen ratkaisuvaltaan kuuluvat ainoastaan sen oman eläkejärjestelmän eläkkeet. Jos VILMA-laitoksen antamasta myönteisestä päätösyhdistelmästä tehty valitus koskee muun kuin VILMA-laitoksen eläkeosuutta, sen on pyydettävä valituksesta lausunto asianomaisen eläkejärjestelmän laitoksilta siltä osin kuin valitus koskee niiden hoitamaa eläketurvaa. VILMA-laitos on sidottu toisten eläkelaitosten lausunnoissaan esittämiin kannanottoihin.

Lausunto pyydetään esimerkiksi silloin, kun valitus koskee päätösyhdistelmässä olevaa muun eläkejärjestelmän vapaakirjan määrää tai eläkepalkkaa. Lausunto pyydetään myös silloin, kun valituksessa on kysymys siitä, onko vapaakirjalaitoksen eläkejärjestelmän piiriin kuuluneesta palvelussuhteesta eläkeoikeus. Kysymys voi olla esimerkiksi työskentelyn kestoa, ansioiden määrää tai työnsuorittajan ikää koskevien edellytysten täyttymisestä.

VILMA-laitos lähettää vapaakirjalaitokselle kirjallisen lausunto-pyyntönsä ja oheistaa siihen kopion valituskirjelmästä. Itse asiaan VILMA-laitos ei ota kantaa. Vapaakirjalaitos antaa lausunnon kirjallisesti. Vastaus pyritään antamaan kahden viikon kuluessa.

Jos vapaakirjalaitos myöntyy muutoksenhakijan vaatimukseen kaikilta osin, se ehdottaa lausunnossaan päätösyhdistelmän oikaisua. VILMA-laitos oikaisee päätösyhdistelmän lausunnossa esitetyllä tavalla ja antaa uuden oikaistun päätösyhdistelmän ja liittää siihen valitusosoituksen.

Edellä kerrotulla tavalla menetellään myös silloin, kun valitus koskee neuvottelumenettelyn piiriin kuuluvaa myönteistä työkyvyttömyys- tai yksilöllistä varhaiseläkettä koskevaa päätösyhdistelmää. VILMA-laitos pyytää juridisista kysymyksistä yksityisen puolen eläkelaitoksen lausunnon.

Jos vapaakirjalaitos ei hyväksy valittajan vaatimuksia tai myöntyy niihin vain osittain, VILMA-laitos antaa tarvittaessa väliaikaisen päätösyhdistelmän ja lähettää valituksen VILMA-laitoksen omaan muutoksenhakuelimeen.

VILMA-laitos lähettää sekä vapaakirjalaitoksen että mahdollisen oman lausuntonsa tiedoksi valittajalle. (ks. kohta 8.3.3).

Valitus työkyvyn arvioinnista

Lakiosasto

31.12.2003

Työkyvyttömyys- ja yve- asia, joka ei kuulu neuvottelumenettelyn piiriin

Jos kysymys on sellaisesta hylkäävän ratkaisun sisältävästä työkyvyttömyys- tai yksilöllistä varhaiseläkettä koskevasta päätösyhdistelmästä, joka ei kuulu neuvottelumenettelyn piiriin, muutoksenhakuasia käsitellään vain VILMA-laitoksessa oikaisuasiana. Tällöin VILMA-laitos voi muutoksenhakijan kaikki vaatimukset hyväksyessään itse suoraan oikaista päätösyhdistelmän. Vapaakirjalaitokselta ei pyydetä lausuntoa.

Neuvottelumenettelyn piiriin kuuluva työkyvyttömyys- ja yve -asia

Jos on kysymys neuvottelumenettelyn piiriin kuuluvasta työkyvyn arviointia koskevasta ratkaisusta, VILMA-laitoksen on neuvoteltava yksityisen alan viimeisen eläkelaitoksen kanssa. Valituksen johdosta käytävä neuvottelu tapahtuu soveltuvin osin samoin kuin ratkaisuvaiheessa. VILMA-laitos lähettää yksityisen puolen viimeiselle laitokselle valituksen johdosta uuden ratkaisuehdotuksen, sekä kopion valituksesta ja mahdollisesta lisäselvityksestä.

Jos VILMA-laitos ja yksityisen alan viimeinen eläkelaitos myöntävät kaikkiin muutoksenhakijan vaatimuksiin, VILMA-laitos antaa uuden oikaistun päätösyhdistelmän ja liittää siihen valitusosoituksen.

Jos eläkelaitokset eivät suostu muutoksenhakijan vaatimuksiin, niiden on perusteltava kantansa yksilöidysti. Valitus eroaa yksityisen puolen osalta eläkevalituslautakuntaan ja julkisen puolen osalta VILMA-laitoksen muutoksenhakuelimeen. VILMA-laitos toimittaa valituskirjelmän, oman lausuntonsa sekä yksityisen alan viimeisen eläkelaitoksen lausunnon ja valitusasiakirjat muutoksenhakuelimille. VILMA-laitos toimittaa muutoksenhakijalle tiedon siitä, että valitus on siirretty muutoksenhakuelinten käsiteltäväksi. Samalla VILMA-laitos toimittaa asianosaiselle oman lausuntonsa sekä kopiot eläkelaitosten antamista lausunnoista.

8.3.3

Valituksen siirto muutoksenhakuelimeen

VILMA-laitoksen on siirrettävä asia muutoksenhakuelimen käsiteltäväksi, jos se ei anna uutta oikaistua päätösyhdistelmää. VILMA-laitos ilmoittaa siirrosta valittajalle ja asiamiehelle, jos tämä on tehnyt valituksen. Jos muutoksenhakijan vaatimukset eivät koske VILMA-laitoksen eläketurvaa, VILMA-laitos viittaa lausunnossaan vapaakirjalaitoksen

Lakiosasto

31.12.2003

lausuntoon. VILMA-laitos toimittaa oman ja vapaakirjalaitoksen lausunnon muutoksenhakuelimelle.

Valitus siirretään VILMA-päätösyhdistelmän antaneen järjestelmän muutoksenhakuelimelle myös silloin, kun VILMA-laitos tai jokin lausunnon antaneista eläkelaitoksista on sitä mieltä, että valitus tulisi jättää tutkimatta tai jos valituksen hyväksyminen johtaisi valittajan kannalta huonompaan lopputulokseen.

Siirtoaika

Kanta valitukseen ja muutoksenhaun kohteena olevan päätösyhdistelmän oikaisemiseen on lähtökohtaisesti ratkaistava 30 päivän kuluessa valitusajan päättymisestä. Varsinainen oikaistu päätösyhdistelmä voidaan antaa myöhemminkin. Tapauksissa, joissa VILMA-laitos on pyytänyt lausunnon vapaakirjalaitokselta tai työkyvyttömyysratkaisu on kuullut neuvottelumenettelyn piiriin, asia on siirrettävä muutoksenhakuelimelle 60 päivän kuluessa.

Määräaika koskee lähtökohtaisesti myös valitusasian siirtämistä muutoksenhakuelimen käsiteltäväksi. Jotta määräaika kyetään noudattamaan, VILMA-laitoksen on mahdollisimman pian valituksen saavuttua lähetettävä lausuntopyyntö ja kopio valituskirjelmästä niille eläkelaitoksille, joilta sen on pyydettävä lausunto tai joiden kanssa sen on neuvoteltava. Samalla VILMA-laitos ilmoittaa kaikille lausunnon antaville eläkelaitoksille yhteisen määräajan, jonka kuluessa niiden on ilmoitettava kirjallisesti kantansa valitusasiaan.

Kun asianosaisia tai muita tahoja on kuultava, pääsääntö on, että VILMA-laitos hoitaa kuulemisen. Vapaakirjalaitos huolehtii itse kuulemisesta silloin, kun se esimerkiksi hankkii lisäselvitystä voidakseen antaa VILMA-laitoksen pyytämän lausunnon. Tällöin lausunto annetaan VILMA-laitokselle vasta, kun asia on selvitetty.

VILMA-laitoksen on määräajassa toimitettava valituskirjelmä, oma lausuntonsa ja muiden eläkelaitosten valituksen johdosta antamat lausunnot sekä muut valitusasiakirjat muutoksenhakuelimelle. VILMA-laitos ei tee lausunnoista yhteenvetoa.

Mikäli valitus koskee jonkin eläkelautakunnan päätöstä, asiakirjat toimitetaan vakuutusoskudelle.

Siirtopaikka

Se, minkä eläkejärjestelmän muutoksenhakuelimeen valitusasia siirretään riippuu siitä, mikä VILMA-laitos on antanut päätösyhdistelmän, mistä asioista päätösyhdistelmä on annettu, sekä siitä, mihin ratkaisuun

Lakiosasto

31.12.2003

eläkelaitokset ovat päätösyhdistelmästä tehdyn valituksen johdosta käymissään neuvotteluissa päätyneet.

VILMA-laitoksen muutoksenhakuelimeen

Lähtökohta on, että VILMA-laitoksen antamasta päätösyhdistelmästä tehty valitus käsitellään VILMA-laitoksen eläkejärjestelmän muutoksenhakuelimissä. Siten valitukset, jotka koskevat juridista asiaa, esim. eläkkeen määrää tai eläkkeen alkamisaikaa, kuuluvat VILMA-laitoksen muutoksenhakuasteen käsiteltäviksi, vaikka valitus koskisi vain toisen eläkejärjestelmän eläkettä.

Myös silloin, kun työkyvyttömyys- tai yksilöllistä varhaiseläkettä koskeva asia ei ole kuulunut neuvottelumenettelyn piiriin, valitus toisenkin eläkejärjestelmän kuin VILMA-laitoksen työkyvyn arvioinnista tai oikeudesta yksilölliseen varhaiseläkkeeseen käsitellään VILMA-laitoksen muutoksenhakuasteessa.

VILMA-laitoksen muutoksenhakuelimeen ja eläkevalituslautakuntaan

Neuvottelumenettelyn piiriin kuuluvasta yhtenäisen hylkäävän ratkaisun sisältävästä päätösyhdistelmästä muutoksenhaku eroaa eri lautakuntiin. Näissä tilanteissa VILMA-laitos on aina julkisen puolen eläkelaitos, koska neuvottelumenettely koskee vain niitä tilanteita, joissa VILMA-laitos on julkisen puolen laitos. VILMA-laitos siirtää valituksen julkisen puolen eläkejärjestelmien osalta VILMA-laitoksen muutoksenhakuelimeen ja yksityisen puolen osalta eläkevalituslautakuntaan.

Esimerkki 1.

Eläkkeenhakija on työskennellyt sekä TEL:n että VEL:n ja KuEL:n alaisessa työsuhteessa. Viimeinen työskentely on VEL:n alaista, joten eläkehakemuksen käsittelevä VILMA-laitos on Valtiokonttori. Valtiokonttori soveltaa ammatillista työkyvyttömyysmääritelmää ja yksityisen puolen vapaakirjojen määrää ylittää 3 x TEL:n rajamäärän, joten Valtiokonttorin on neuvoteltava ennen asian ratkaisemista yksityisen puolen eläkelaitoksen kanssa. Neuvottelujen tuloksena on hylkypäätös sekä yksityisen että julkisen eläkejärjestelmän mukaiseen eläkkeeseen. Valtiokonttori antaa hylkäävän VILMA-päätöksen.

Kun eläkkeenhakija valittaa päätöksestä, VILMA-laitos siirtää valituksen yksityisen puolen eläketurvan osalta eläkevalituslautakunnan (ELK) käsiteltäväksi ja julkisen puolen eläketurvan (myös KuEL:n) osalta valtion eläkelautakunnan käsiteltäväksi.

Esimerkki 2.

Jos esimerkiksi täyttä työkyvyttömyyseläkettä hakeneelle henkilölle on myönnetty osatyökyvyttömyyseläke VILMANa sekä yksityiseltä että julkiselta puolelta (TEL, KuEL, VEL), eikä hänen vaatimukseensa eläkkeen muuttamisesta täydeksi suostuta, muutoksenhaku eriytyy eri eläkelautakuntiin. Jos lautakunnat pääty-

Lakiosasto

31.12.2003

vät eriävään ratkaisuun ja ratkaisut tulevat lainvoimaisiksi, VILMA-menettely purkautuu osittain ja kummatkin eläkelaitokset antavat oman päätöksensä. Ratkaisu jää VILMAksi julkiselta puolelta ja julkisen puolen VILMA-laitos antaa päätösyhdistelmän VEL:n ja KuEL:n osalta. Jos yksityisen ja julkisen puolen eläkelautakunnat säilyttävät ratkaisun ennallaan, VILMA-laitos antaa lopullisen päätösyhdistelmän.

Jos neuvottelumenettelyn piiriin kuuluvasta yhteisestä hylkäävästä päätösyhdistelmästä tehdyn valituksen johdosta käydyissä uusissa neuvotteluissa on päädytty hylkäävään ratkaisuun ainoastaan yksityisen sektorin vapaakirjaeläkkeen osalta, valitus siirretään ainoastaan yksityisen puolen muutoksenhakuelimeen.

8.3.4

Väliaikainen päätös

VILMA-laitos voi väliaikaisella päätöksellä oikaista päätösyhdistelmän siltä osin kuin muutoksenhakijan vaatimukset on hyväksytty.

VILMA-päätösyhdistelmä katsotaan purkautuneeksi vasta, kun valitusprosessi on päättynyt ja molempien sektoreiden eriävät ratkaisut ovat saaneet lainvoiman.

Jos esimerkiksi työkyvyttömyyseläkkeen hylkäystä koskevasta päätösyhdistelmästä tehdyn valituksen johdosta valtion eläkelautakunta antaa päätöksen täydestä työkyvyttömyyseläkkeestä ja (yksityisen puolen) eläkevalituslautakunta hylkää valituksen, valtiokonttori antaa VILMA-laitoksena väliaikaisen päätöksen täyden työkyvyttömyyseläkkeen maksamisesta.

Sikäli kuin eläkevalituslautakunnan päätöksestä valitetaan vakuutus-oikeuteen, VILMA-laitos huolehtii muutoksenhakuprosessiin liittyvistä eläkelaitoksen tehtävistä, koska VILMA-menettely purkautuu vasta, kun asia on lainvoimaisesti ratkaistu.

Jos valitusta ei jatketa yksityisen eläkejärjestelmän osalta, eläkevalituslautakunnan päätös jää yksityisen sektorin osalta lainvoimaiseksi, eikä asiasta anneta tältä osin uutta päätöstä. VILMA-menettely purkautuu ja Valtiokonttori antaa omasta sekä muusta julkisen puolen eläkkeestä lopullisen päätösyhdistelmän.

Väliaikaisesta päätösyhdistelmästä ilmoitetaan muutoksenhakuelimelle. Jos VILMA-laitos tai jokin lausunnon antaneista eläkelaitoksista olisi suostumassa muutoksenhakijan vaatimukseen sen jälkeen, kun valitusasia on jo siirretty muutoksenhakuelimen käsiteltäväksi, VILMA-laitos ilmoittaa viivytyksettä muutoksenhakuelimelle, että se tulee antamaan väliaikaisen päätösyhdistelmän.

Lakiosasto

31.12.2003

Väliaikaiseen päätösyhdistelmään ei saa hakea muutosta, joten siihen ei liitetä valitusosoitusta.

8.4

Ylimääräinen muutoksenhaku

Lainvoimaisen päätöksen poistamista, itseoikaisua vakuutetun eduksi tai asia-, kirjoitus- ja laskuvirheen korjaamista koskevia säädöksiä sovelletaan myös VILMA-pätösyhdistelmään.

VILMA-pätösyhdistelmän poistamista koskeva hakemus osoitetaan ja toimitetaan vakuutusoskudelle. Jos hakemus toimitetaan eläkelaitokselle, se tutkii onko itseoikaisun edellytyksiä.

Pääsääntö on, että VILMA-laitos tekee hakemuksen antamansa päätösyhdistelmän poistamisesta. Koska päätösyhdistelmään sisältyvän yhdenkin eläkejärjestelmän eläkepäätöksen poistamisella on vaikutus koko VILMA-eläkkeen määrään, poistohakemus koskee aina koko päätösyhdistelmää. Aloite lainvoimaisen päätösyhdistelmän poistamiseen voi tulla myös vapaakirjalaitokselta. Jos vapaakirjalaitos haluaa hakea päätösyhdistelmän poistamista, se ilmoittaa asiasta VILMA-laitokselle.

Kun VILMA-laitos on hakenut antamansa päätösyhdistelmän poistamista, se voi väliaikaisesti keskeyttää eläkkeen maksamisen tai maksaa sen esityksensä mukaisesti kunnes asia on uudelleen ratkaistu.

8.5

Muutoksenhakuvelimen päätös ja eläkelaitoksen toimenpiteet

Kun valitus hyväksytään, muutoksenhakuvelin kumoaa tai muuttaa VILMA-laitoksen antaman päätösyhdistelmän ja palauttaa asian VILMA-laitokselle toimenpiteitä varten. VILMA-laitos antaa uuden päätösyhdistelmän.

Kun muutoksenhakuvelin on muuttanut eri eläkelautakuntiin eriytyneen ratkaisun yhtenäiseksi myönnöksi, VILMA-laitos antaa uuden päätösyhdistelmän vasta sitten, kun muutoksenhakuvelimen päätös on saanut lainvoiman.

Edellä mainittu tilanne syntyy silloin, kun neuvottelumenettelyn piiriin kuulunut ja alun perin yhtenäinen hylkäävä päätösyhdistelmä on valituksen johdosta käydyssä uudessa neuvottelussa jäänyt hylkääväksi ratkaisuksi ainoastaan yksityisen sektorin osalta. Tällöin VILMA-laitos on antanut väliaikaisen päätöksen siinä vaiheessa, kun se on valituksen johdosta käydyssä neuvottelussa päätyntyn julkisen sektorin osalta myöntävään ratkaisuun.

Lakiosasto

31.12.2003

Yhtenäinen hylkäävä ratkaisu saattaa säilyä entisellään valituksen johdosta käydyssä uudessa neuvottelumenettelyssä, mutta muuttua muutoksenhakuelimessä myönnöksi vain joko yksityisen tai julkisen eläkejärjestelmän osalta.

Näin on esimerkiksi silloin, kun ELK hylkää valituksen edelleen yleisen työkyvyttömyysmääritelmän perusteella ja KELK myöntääkin eläkkeen ammatillisin perustein. Tällöinkin VILMA-menettely on uuden neuvottelun myötä eriytynyt eri eläkejärjestelmien eläkelautakuntiin. VILMA-menettely kuitenkin purkautuu vasta sitten, kun valitusprosessi on kokonaan päättynyt ja kummankin eläkejärjestelmän eriävät päätökset ovat saaneet lainvoiman.

Jos valitusasia tällaisessa tilanteessa etenee vakuutusosoikeuteen saakka ja se päättyy lautakuntien kanssa samaan ratkaisuun, VILMA-menettely purkautuu ja sekä yksityisen puolen eläkelaitos että VILMA-laitos antavat omat päätöksensä asiassa. Jos kuitenkin vakuutusosoikeus muuttaa ratkaisun myös yksityisen eläkejärjestelmän osalta myönnöksi, VILMA-laitos antaa asiassa lopullisen päätösyhdistelmän.

Jotta eläkkeen maksaminen ei viivästyisi, eläkettä maksetaan väliaikaisella päätöksellä, kunnes vakuutusosoikeus on ratkaissut valitusasian.

Kun muutoksenhakuelin hylkää päätösyhdistelmästä tehdyn valituksen, asiassa ei anneta uutta päätösyhdistelmää.

Jos muutoksenhakuelin hyväksyy päätösyhdistelmän poistamista koskevan hakemuksen, se poistaa päätösyhdistelmän ja palauttaa asian VILMA-laitokseen uudelleen käsiteltäväksi. Tällöin VILMA-laitos antaa uuden valituskelpoisen päätösyhdistelmän.

8.6

Suullinen käsittely

Mikäli jokin eläkelautakunta tai vakuutusosoikeus järjestää VILMA-pätösyhdistelmää koskevassa valitusasiassa suullisen käsittelyn, lähtökohtaisesti suulliseen käsittelyyn osallistuu VILMA-laitos. VILMA-laitos voi valtuuttaa myös vapaakirjalaitoksen osallistumaan asian käsittelyyn. Suullisessa käsittelyssä asian käsittelyyn tulisi osallistua aina myös sen eläkejärjestelmän edustaja, jonka eläketurvaa valitus koskee.

Lakiosasto

31.12.2003

8.7

Muutoksenhakukulut

Mikäli muutoksenhakuelin määrää asianosaisen oikeudenkäyntikuluja korvattavaksi, VILMA-laitos vastaa kulujen korvaamisesta asianosaiselle. Kulut jäävät VILMA-laitoksen vastuulle.

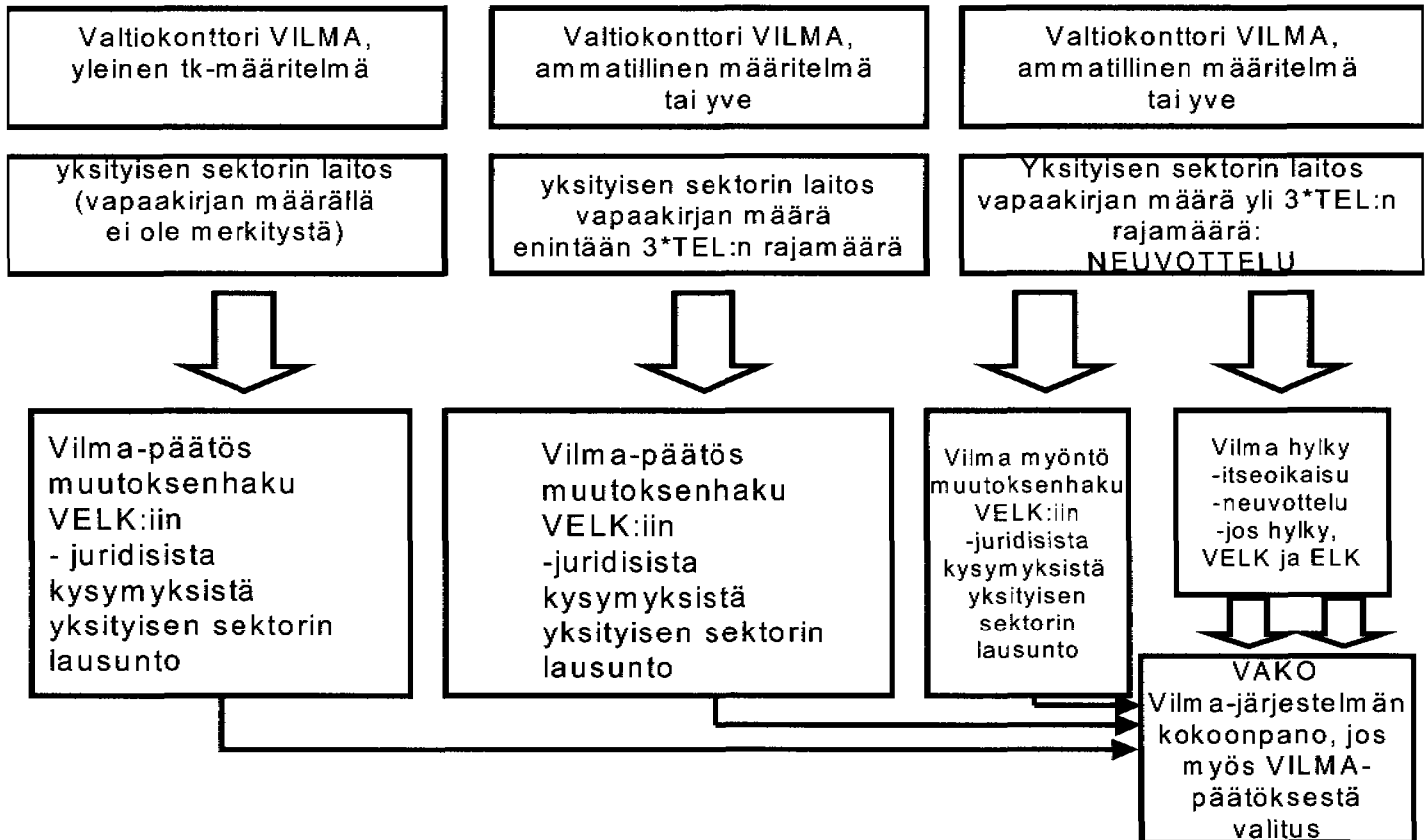

Lakiosasto

31.12.2003

Kaavio VILMA-muutoksenhausta

(Kaavio on kuvaus työkyvyttömyysasian muutoksenhausta, kun VILMA-laitoksena on julkisen alan eläkelaitos)

Lakiosasto

31.12.2003

9

VILMA JA EU-TILANTEET

EU-eläkeasioissa on jo aiemminkin noudatettu VILMAN tyyppistä menettelyä. Viimeinen yksityisen tai julkisen alan työeläkelaitos on toimitanut eläkehakemuksen kopion Eläketurvakeskukselle. Näin menetellään myös VILMA-aikana. ETK välittää hakemuslomakkeen liitteineen kaikkiin niihin maihin, joissa eläkkeenhakija on työskennellyt.

9.1

VILMA-laitos antaa päätösyhdistelmän VILMAN piiriin kuuluvista eläkeistä

VILMA-laitos antaa päätösyhdistelmän VILMAN piiriin kuuluvien eläkejärjestelmien osalta. Päätösyhdistelmä muutoksenhakuohjeineen lähetetään tiedoksi eläkkeenhakijalle. VILMA-laitos toimittaa päätösyhdistelmän Eläketurvakeskukseen EU-päätösten yhteenvedon tekemistä varten.

9.2

ETK tekee päätösten yhteenvedon

Jokainen EU-maa ratkaisee oikeuden omaan eläkkeeseensä ja antaa asiasta eläkkeenhakijalle päätöksen. Ulkomaiset eläkelaitokset toimittavat päätöksensä eläkkeensaajan asuinmaan käsittelevälle laitokselle, joka tekee päätöksistä eläkepäätösten yhteenvedon. Suomessa asuvin käsittelevä laitos on Eläketurvakeskus. Eläketurvakeskus toimittaa päätösten yhteenvedon muutoksenhakuohjeineen eläkkeenhakijalle.

9.3

Muutoksenhaku

Muutoksenhakija voi toimittaa valituksensa johonkin eläkehakemuksia vastaanottavista paikoista. VILMA-laitos toimittaa valituksen muutoksenhakuelimelle. Mikäli valitus ei koske VILMA-päätösyhdistelmää, ETK huolehtii valituksen toimittamisesta toisen maan muutoksenhakuelimelle.

9.4

EY-virkamiesten eläkesiirtojen palautukset

Mikäli EY-virkamies on siirtänyt eläketurvansa EU:iin, mutta palauttaa myöhemmin karttuneen työeläketurvansa takaisin Suomeen, VILMA-menettelyä ei sovelleta, jos henkilö ei enää jatka eläkeoikeuden palaut-

Lakiosasto

31.12.2003

tamisen jälkeen Suomen kansalliseen eläkkeeseen oikeuttavaa työskentelyä.

Mikäli henkilö jatkaa työskentelyä Suomessa, sovelletaan myöhemmin myönnettäväksi tulevaan eläkkeeseen VILMA-menettelyä. Valtiokonttori antaa kuitenkin päätöksen eläkkeestä siltä osin, kun se koskee EY-virkamiehen palautettua eläkeoikeutta.

Lakiosasto

31.12.2003

10
VOIMAANTULOVAIHE

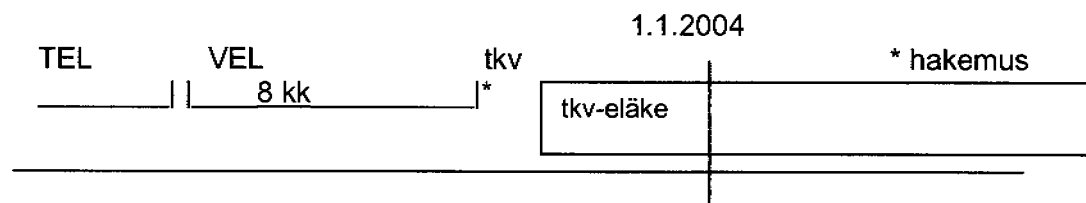
VILMA-menettely tulee voimaan 1.1.2004. VILMAa sovelletaan niihin eläkehakemuksiin, jotka ovat tulleet vireille lain voimaantulon jälkeen. Lain voimaantulon jälkeen haettavat perhe-eläkkeet ovat VILMA-eläkkeitä, jos edunjättäjän oma eläke oli VILMA-eläke tai jos edunjättäjä ei vielä ollut eläkkeellä.

10.1
Pääsääntö

VILMA-säännöksiä sovelletaan hakemuksiin, jotka ovat tulleet vireille lain tultua voimaan (1.1.2004).

Esimerkki 1.

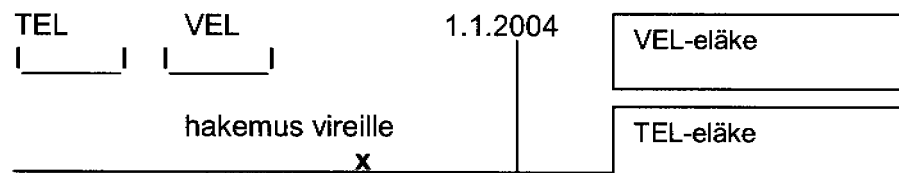
Eläkettä haetaan 1.1.2004 jälkeen

Hakemus on tehty 1.1.2004 jälkeen, joten kyseessä on VILMA-eläke, vaikka työkyvyttömyys on alkanut ennen lain voimaantuloa ja eläke myönnetään takautuvasti ajalta ennen lain voimaantuloa. VILMA-laitos on Valtiokonttori.

Esimerkki 2.

Eläkettä on haettu ennen 1.1.2004

Hakemus on tullut vireille ennen lain voimaantuloa, joten eläke ei ole VILMA-eläke, vaikka eläke alkaa lain voimaantulon jälkeen. Valtiokonttori ja TEL-laitos antavat omat päätöksensä eläkkeistään.

Lakiosasto

31.12.2003

10.2

Ennen lain voimaantuloa haettu eläke

Jos eläkkeenhakija saa tai hänellä on oikeus saada ennen lain voimaantuloa vireille tuleen hakemuksen perusteella TEL:n 8 §:n 4 momentin 1-4,7,8, tai 10-13 kohdassa mainitun lain mukaista eläkettä ja hän hakee lain voimaantulon jälkeen vireille tulleella hakemuksella uutta eläkettä tai hänelle jo myönnettyyn eläkkeeseen jatkoa, eläkkeeseen ei sovelleta VILMA-menettelyä.

VILMA-menettelyä ei sovelleta myöskään silloin kun ennen lain voimaantuloa vireille tulleen hakemuksen perusteella myönnettyä keskeytettyä eläkettä ryhdytään lain voimaantulon jälkeen maksamaan uudelleen.

Esimerkki 1

Ennen lain voimaantuloa myönnetty eläke

1.1.2004

VEL-vanhuuseläke	
hakemus vireille x	TEL-vanhuuseläke

Eläkkeensaaja saa ennen 1.1.2004 vireille tulleen hakemuksen perusteella myönnettyä VEL-vanhuuseläkettä, joten TEL-vanhuuseläkkeeseen ei sovelleta VILMA-menettelyä

Esimerkki 2

Lain voimaantulovaiheessa lepäävä eläke

hakemus

1.1.2004

TEL-yve	lepäävänä	TEL-yve
VEL-yve	lepäävänä	VEL-yve

Eläkkeensaaja on saanut ennen 1.1.2004 vireille tuleen hakemuksen perusteella myönnettyä työttömyyseläkettä tai yveä, joka on ollut lain voimaan tul-

Lakiosasto

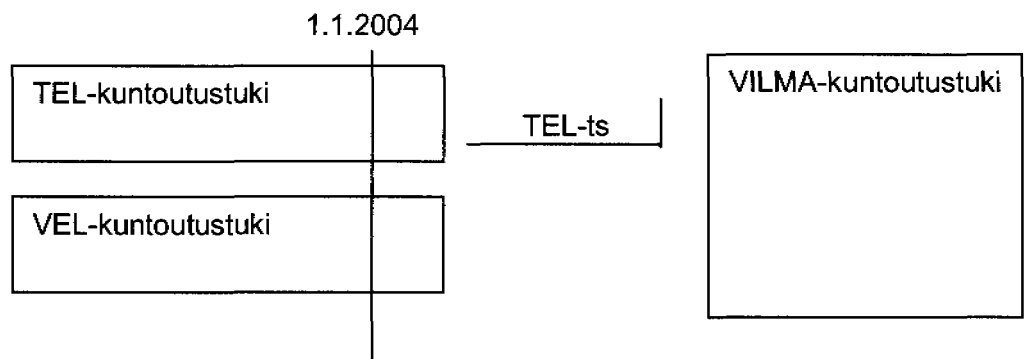
31.12.2003

lessa lepäävänä. VILMA-säännöksiä ei sovelleta, kun keskeytettyä eläkettä ryhdytään maksamaan uudelleen.

Jos keskeytetty työttömyyseläke tai yksilöllinen varhaiseläke lakkautettaisiin joko ennen tai jälkeen 1.1.2004 ja uutta eläkettä haettaisiin 1.1.2004 tai sen jälkeen, uuteen eläkkeeseen sovellettaisiin VILMA-säännöksiä.

Esimerkki 3.

Eläkettä haetaan, kun ennen lain voimaantuloa myönnetty eläke on lakannut

VILMA-säännöksiä sovelletaan, jos ennen lain voimaantuloa myönnetty eläke lakkaa ja sen jälkeen myönnetään uusi eläke

Uuteen kuntoutustukeen sovelletaan VILMA säännöksiä (edellyttäen, ettei kuntoutustukeen tule tulevaa aikaa molemmista järjestelmistä), koska aikaisemmat kuntoutustuet ovat päättyneet välillä.

Jos uusi kuntoutustuki myönnettäisiin suoraan entisen jatkoksi (ei työssä välillä), VILMA säännöksiä ei sovellettaisi, vaan jatkoeläkkeen myöntäisivät TEL-laitos ja Valtiokonttori erikseen.

Jos edellä mainitussa esimerkissä uusi kuntoutustuki tulee myönnettäväksi saman sairauden perusteella tai 2 vuoden sisällä aikaisemman kuntoutustuen päättymisestä (entisin perustein) uuteen kuntoutustukeen ei sovelleta VILMA säännöksiä, jos molemmat aikaisemmat eläkkeet olivat täysitehoisia.

Jos toinen entisistä eläkkeistä oli vapaakirja, VILMA-laitos on sen työ- tai virkasuhteen vakuuttanut laitos, jonka eläkkeessä on tulevan ajan oikeus (=tulevan ajan eläkettä maksanut laitos). Jos molemmat kuntoutustuet olivat vapaakirjoja, VILMA-laitos on se laitos, joka on vakuuttanut näistä viimeisimmän työ- tai virkasuhteen (sama pätee myös muissa kuin voimaantulotilanteissa eläkkeen myöntämiseen entisin perustein).

Eläkkeiden myöntäminen on muuttunut 1.1.2004

Vuodesta 2004 alkaen se eläkelaitos, jossa viimeinen työ- tai virkasuhde taikka yrittäjajakso oli vakuutettuna ennen eläkkeelle siirtymistä, myöntää ja maksaa koko työhistorian ajalta kertyneen eläkkeen. Tämä ns. viimeisen laitoksen periaate tarkoittaa sitä, että viimeinen eläkelaitos antaa eläkepäätöksen, johon on yhdistetty eri eläkejärjestelmien eläkkeet. Asiakas saa siis kaikki työeläkkeensä yhdestä eläkelaitoksesta, vaikka hän on työssäoloaikanaan kuulunut useaan eläkejärjestelmään.

Yksityinen eläkejärjestelmä on noudattanut viimeisen laitoksen periaatetta perustamisestaan lähtien. Nyt mukaan tulevat myös kunnallisen, valtion, kirkon sekä Kansaneläkelaitoksen toimihenkilöiden eläkejärjestelmät. Jos esimerkiksi henkilön viimeinen työnantaja on ollut kunta, Kuntien eläkevakuutus myöntää ja maksaa kunnallisen eläkkeen lisäksi myös muista eläkejärjestelmistä tulevat lakisääteiset eläkkeet.

Tämän järjestelyn ulkopuolelle jäävät Suomen Pankin, Ahvenanmaan maakunnan ja ortodoksisen kirkon eläkejärjestelmät. Mahdollisesta kansaneläkkeestä antaa päätöksen edelleen Kansaneläkelaitos.

Teidän eläkkeenne on ratkaistu viimeisen eläkelaitoksen periaatteen mukaisesti.

Tilanne ennen 1.1.2004

Viimeisen laitoksen periaate on ollut voimassa yksityisellä puolella vuodesta 1962. Eläkepäätöksen kaikista yksityisten alojen työsuhteista on saanut siltä eläkeyhtiöltä, jossa viimeinen työsuhde tai yrittäjätoiminta oli vakuutettu. Kunnan, valtion ja muiden julkisen alan lakien mukaisesta työstä on saanut eläkepäätöksen erikseen jokaisesta julkisen alan eläkelaitoksesta. Tästä johtuen henkilö on voinut saada useita eri eläkepäätöksiä ja eläkettä on voitu maksaa monista eläkelaitoksista eri maksupäivinä.

Palvelu paranee

Nyt asiakkaan ei tarvitse enää asioida kuin yhden eläkelaitoksen kanssa:

- veron ennakonpidätyksen vahvistaminen käy kerralla eikä enää tarvitse odottaa eri eläkelaitosten päätöksiä
- eläkettä maksetaan vain yhdestä paikasta
- asioiminen helpottuu: esim. osoitteen tai maksupaikan muuttumisesta tarvitsee ilmoittaa vain yhteen paikkaan
- eläkepäätöstä koskevat kaikki tiedustelut, lisäselvitykset ja oikaisupyynnöt osoitetaan vain yhteen paikkaan.

Eläkkeeseen tulevat muutokset

Jos eläkkeen määrä myöhemmin muuttuu uuden eläkkeen myöntämisen, eläkkeen lakkaamisen tai jonkun muun syyn vuoksi, uuden eläkepäätöksen antaa eläkettä maksava laitos.

Tiedustelut

Kaikissa eläkettänne koskevissa asioissa Teitä palvelee Ilmarinen/Kuntien Eläkevaakuutus/Valtiokonttori jne. Yhteystietomme on mainittu eläkepäätöksessä.

Koulutus

ELÄKELAKIEN EROT
TEL, LEL, TaEL, YEL, MYEL, MEL, VEL, KUJEL, KIEL ja Kelan es.

Vihje:
Tulosta suoraan A3:lle tai A4:lle ja suurena kopiokoneella A3:ksi

Aihe	TEL	LEL	TaEL	YEL	MYEL	MEL	VEL	KUJEL	KIEL	Kelan es.
Soveltaminen										
Lain piiriin kuuluvat	– yksityisessä työsuhteessa oleva, joka ei kuulu jonkun erityiseläkelain piiriin – yksityiset luottamustoimet (palkkiot vähintään ½ TEL-rajamäärästä), vaikkautta	– yksityisen puolen – maatalous – metsä – rakennus – satama-alan työn tekijät – valtion, kuntien ja seurakuntien ko. alojen määrälläiset työntekijät	– alle vuoden kestämiään tarkoitettu työsuhte tai teellisessä työssä, myös julkisella puolella – 1.1.1998 alkaen alle 1 k:n yksityisen puolen työsuhteet ja yli 1 k:n pituiset, jos palkka alle TEL-rajamäärän – 1.1.1998 alkaen kotitalouksien teettämä työ (ei LEL-alan työt)	– muut kuin MYEL:n piiriin kuuluvat työntekijät – perheenjäsenet, jotka eivät ole ts:ssa (rekisteröity puoliso ja avoimena nastetaan aviopuoliso, jos yhteinen lapsi) – a:n yhtiö-mies ja ky:n vastuunalaisten yhtiö-mies on aina yrittäjä – o:n johtavassa asemassa oleva toimihenkilö, jos yksin tai perheenjäsenen kanssa yhdessä omistaa yli 50 %:a osakkeista tai äänimäärän tuottavista osakkeista	– maatalous-yrittäjä – tilalla työskentelevä perheen- tai perheyrittäjän jäsen (myös avoimena rekisteröity puoliso) – omistus- tai hallintaoikeus tilaan – viljely omaan tai yhteiseen lukuun – kalastaja ja perheenjäsen – O:n toimihenkilö samoin periaattein kuin YEL:ssä	– suomalaisten ulkomaanliikenteessä olevan kauppa-aluksen päällystö ja miehistö – jäänmurtajien miehistö – ulkomailta tai ulkomailla vuokrattujen alusten henkilökunnat, joka työsuhteessa suomalaisen työantajaan – ulkopuoliset – vapaaehtoinen vakuutus	– valtion palveluksessa olevat virkamiehet ja työntekijät – ennen 1970 synt. peruskoulun ja lukion opettajat – 1970 ja jälk. synt. peruskoulun ja lukion opettajat, jotka työskentelevät sen jälkeen ja 1.1.1999 tai myöhemmin kunnalliset luottamustoimet – 1.1.1993 lukien.	– kunnan tai kuntayhtymän viranhaltijat ja työntekijät – kunnallisten yhdistysten työntekijät – sellaisen O:n työntekijät, jonka osakkeista kunnat tai Ke:n jäsenyhteisöt omistavat väh. 90 % – pernehoitajat 1.7.1992 lukien – omaishoitajat 1.7.1993 lukien – peruskoulun ja lukion opettajat, jotka synt. 1970 tai sen jälkeen ja 1.1.1999 velussuhte alkanut – 1.1.1999 tai myöhemmin kunnalliset luottamustoimet – 1.1.1993 lukien.	– palvelusuhte ev.lut. kirkkoon, seurakuntaan, seurakuntaliittoon tai muuhun seurakuntain yhtymään – määrättyissä muiden yhteisöjen tehtävissä toimiva pappi tai lehtori tai diakonissa laitoissa päätoimeenaan opettavista – omishoitajista 1.7.1993 lukien – peruskoulun ja lukion opettajat, jotka synt. 1970 tai sen jälkeen ja 1.1.1999 velussuhte alkanut – 1.1.1999 tai myöhemmin kunnalliset luottamustoimet – 1.1.1993 lukien.	– Kelan palveluksessa olevat

Koulutus

11.12.2003

Aihe	TEL	LEL	TaEL	VEL	MYEL	MEL	VEL	KUJEL	KIEL	Kelan es.
Rinnakkaiset työ-/ palvelussuhteet/ yrittäjätoiminnat	Jokaisesta työsuhteesta oma eläke	Työsuhteiden määrällä ei merkitystä, eläke kokonaisvuosiois-työansioista	Kuten LEL	Yritystoiminta on kokonaisvallasta, yksi YEL-vakuutus	Verotuksellisesti eri tilat, omat MYEL-vakuutukset. Jos vakuutukset osittainkin päällekkäin, lasketaan eläke yhteenlasketuista työtu-loista.	Jokaisesta työsuhteesta oma eläke	- Ennen 1.1.1998 vähintään 1 kk:n kestäneistä rinnakkaisista palveluksista on erillinen eläkeoikeus. - 1.1.1998 alkaen vain yksi palvelussuhde, jos yksikin ps. vähintään 1 kk	Samanaikaisesti eri palvelus- kunnien sa- manlaisesta palveluksesta omat ps:t	Rinnakkaisien eri työntekijöiden palvelut katso- taan erillisiksi	Ei voi olla kuin yksi Kelan pal- velussuhde kerrallaan
Vakuuttamisen alaikäraja	1.7.1962 – 30.6.1971 - 18 v 1.7.1971 – 31.12.1988 - ei alaikärajaa 1.1.1989 alkaen, sen kalenterivuoden alusta, jonka aikana täytetään 14 v	Kuten TEL	1.1.1986 – 31.12.1988 - ei alaikärajaa 1.1.1989 alk., sen kalenteri- vuoden alusta, jonka aikana täytetään 14 v	Kun täytää 18 v	Kuten YEL	Ei alaikärajaa	Ei alaikärajaa	1.5.1964 – 30.6.1971 - 18 v 1.7.1971 – 31.12.1988 - ei alaikärajaa 1.1.1989 alk., seuraavan ka- lenterivuoden alusta, jonka täyttä- nyt 13 v	Ennen 1.1.2000 - ei alaikärajaa 1.1.2000 alk., sen kalenteri- vuoden alusta, jonka aikana täytetään 14 v	Ei alaikärajaa

Koulutus

11.12.2003

Aihe	TEL	LEL	TaEL	YEL	MYEL	MEI	VEL	KuEL	KIEL	Kelan es.
Työn vähimmäiskesto	1 kk 1.7.1971 alkaen 4 kk 1.1.1965 – 30.6.1971 6 kk 1.7.1962 – 31.12.1964	Jokainen LEL-alan työ kuuluu LEL:n piiriin työsuhteen kestoista riippumatta	Taiteellisissa ammateissa alle 1 vuosi. Muissa töissä ei aikarajaa.	4 kk, sen jälkeen, kun täytännyt 18 v	Kuten YEL	Ei rajoitusta työsuhteen keston suhteen. Jos työsuhte päättynyt ennen 1.1.1967 tai meripalvelussa kolmen vuoden kaiko ennen 1.1.1967, katkoa edeltävä aika ei oikeuta eläkkeeseen. Väh. 15 pv. => yksi maksukuukausi. Kaikki saman vuoden alle 15 pv. kestäneet ts:t lasketaan yhteen ja muodostetaan yksi yhteenlaskettu vapaakirja.	1 kk 1.1.1967 alkaen 4 kk ennen 1.1.1967 Eläkeajaksi vähintään 1 kk:n palvelus myös ennen 1.1.1967, jos 30.6.1962 – 31.12.1966 väl. aikana päättyneeseen 4 kk jatkunut palvelus tai on eläkeajaksi luettava palvelusta 31.12.1966 jälkeen	- 1.1.1998 alkaen, ei vähimmäiskestoa. 1.1.1967 - ei vähimmäiskestoa 1.1.1998 alkaen	1 kk 1.1.1967 alkaen 4 kk ennen 1.1.1967 - ei vähimmäiskestoa 1.1.1998 alkaen	Kuten VEL
Ansioraja v. 2003 ind.	224,22 €/kk	Vakuuttamisella ei ansiorajaa. Jotta eläkeoikeutta karttuisi vuosiansioiden oltava vähintään 707,45 €	Kuten LEL	Arvioitu vuosityötulo vähintään 5 381,31 €. Jos työtulo alle rajan, vapaaehtoinen vakuutus.	Arvioitu vuosityötulo vähintään 2690,66 €/v ja pinta-ala vähintään 5 MYEL-ha. Jos työtulo ja/tai pinta-ala alle rajan, vapaaehtoinen vakuutus.	Ei vähimmäisansiorajaa	Kuten TEL	Kuten TEL	Kuten VEL - ei vähimmäisansiorajaa 1.1.1998 alkaen	Kuten TEL
Vakuutuksen tekeminen	TEL-vakuutus- sopimus tehtävä 3 kk:n kuluessa 1. työsuhteen alkamisesta	Ei vakuutus- sopimusta; työnantaja maksaa vakuutusmaksun palkanmaksukuukauden seurauksena kauden 20. päivään mennessä.	Kuten LEL	YEL-vakuutusta haettava 6 kk:n kuluessa YEL-toiminnan alkamisesta.	MYEL-vakuutusta haettava 6 kk:n kuluessa MYEL-toiminnan alkamisesta.	Ei vakuutus- sopimusta	Ei vakuutus- sopimusta	KuEL:iin ha- luavan yhdis- tyksen tai Oyn on liityttävä Kevan jä- senyhteisöksi. He lähettävät anomuksen Kevan hallituk- selle.	Ei vakuutus- sopimusta; so- poikeus: so- pimus eräiden yhteisöjen ja henkilöiden kanssa	Ei vakuutus- sopimusta Kuten VEL

Laskenta

Koulutus

11.12.2003

Aihe	TEL	LEL	TaEL	YEL	MYEL	MEL	VEL	KUVEL	KIEL	Kelan es.
Laskenta kaava	aika x karttuma x palkka	aika x karttuma	aika x karttuma x keskitytulo	aika x karttuma x keskitytulo	aika x karttuma x palkka	aika x karttuma x palkka	aika x karttuma x palkka	aika x karttuma x palkka	aika x karttuma x palkka	aika x karttuma x palkka
Aika	Työsuhte, joka on jatkunut 8.7.1961, kuuluu TEL:n piiriin. Sitä ennen päättyneistä ei ole eläkeoikeutta. Karttumisen alkaa 23-vuotispäivänä ja päättyy 65 vuoden täyttämiseen. Aika lasketaan päiväntarkkuudella 1.1.1998 tai sen jälkeen päättyneiden työsuhteiden perusteella. Sitä ennen päättyneistä työsuhteista kuukaudentarkkuudella.	Huomioidaan ansiot 1.7.1962 jälkeen. Huomioidaan ansiot 23 täyttämiskuukauden alusta, eläkkeen karttumisen päättymy 65 vuoden täyttämiseen. Vanhuuseläkkeessä ei kuitenkaan oteta huomioon 65 kauden ja sitä edeltäneiden kuukauden palkkoja. Tälle ajalle lasketaan keskimääräinen palkka edellisen 12 kuukauden palkoista.	Huomioidaan ansiot 1.1.1986 jälkeen. Huomioidaan ansiot 23 täyttämiskuukauden alusta, eläkkeen karttumisen päättymy 65 vuoden täyttämiseen.	Aika 1.1.1970 jälkeen. Karttumisen alkaa 23-vuotispäivänä ja päättyy 65 vuoden täyttämiseen. Aika lasketaan kuukauden tarkkuudella.	Kuten YEL	Aika 1.6.1956 ennen: purjehduskuukaudet, jotka eläkekarttumassa vastaa puolta. Aika ennen 1.1.1991: lasketaan maksukuukausina, joiden lukumäärä saadaan jakamalla vuoden eläkkeeseen oikeuttavien päivien lukumäärä. Jos jännös väh. 30:llä. Jos jännös väh. 15 pv. => yksi maksukuukausi. Ei työsuhtekohtaisuutta. Aika 1.1.1991 lähtien: aika lasketaan työsuhtekohtaisesti, kuten TEL:ssä. Ketjusaanti: kaikki saman vuoden alle 15 pv. kestäneet ts:t lasketaan yhteen ja muodostetaan yksi yhteenlaskettu vapaakirja. Alle 23 v: huomioidaan MEL-pääsäännön mukaan	Aika 1.6.1956 ennen: purjehduskuukaudet, jotka eläkekarttumassa vastaa puolta. Aika ennen 1.1.1991: lasketaan maksukuukausina, joiden lukumäärä saadaan jakamalla vuoden eläkkeeseen oikeuttavien päivien lukumäärä. Jos jännös väh. 30:llä. Jos jännös väh. 15 pv. => yksi maksukuukausi. Ei työsuhtekohtaisuutta. Aika 1.1.1991 lähtien: aika lasketaan työsuhtekohtaisesti, kuten TEL:ssä. Ketjusaanti: kaikki saman vuoden alle 15 pv. kestäneet ts:t lasketaan yhteen ja muodostetaan yksi yhteenlaskettu vapaakirja. Alle 23 v: huomioidaan MEL-pääsäännön mukaan	Ennen 8.7.1961 päätynyt palvelusuhte ei oikeutaa eläkkeeseen, jos ei kurtapalvelua 8.7.1961 tai sen jälkeen. Karttumisen alkaa 23-vuotispäivänä ja jatkuu yli 65 vuoden, jos työsuhte alkanut ennen sitä.	Aika ennen 1.7.1962 otetaan huomioon jos sen jälkeen päättyneestä palveluksesta KIEL-eläkeoikeus. Ennen 1.1.1967: alaikäraja 21 v ja päätoimisuus. 1.1.1967 jälkeen: Aika lasketaan täysinä kuukausina. Palveluksen täysien kuukausien välillä ei oteta huomioon työsuhdeajan vaihtumisen väliä ei päivänkään katkoa.	Aika ennen 1.7.1962 otetaan huomioon jos sen jälkeen päättyneestä palveluksesta KIEL-eläkeoikeus. Aika 21 v. täyttämisenä ja myös yli 65 vuoden, jos työsuhte alkanut ennen sitä. Aika lasketaan täysinä kuukausina. Palveluksen täysien kuukausien välillä ei oteta huomioon työsuhdeajan vaihtumisen väliä ei päivänkään katkoa.

Aihe	TEL	LEL	TaEL	YEL	MYEL	MEL	VEL	KUVEL	KIEL	Kelan es.
Palkkattomat jaksot	Työsuhteen sisällä oleva alle vuoden kestänyt palkaton aika on eläkkeeseen oikeuttavaa	Kun ei saa palkkaa, ei karutu myöskään eläkettä	Kuten LEL	-	-	Kuten TEL	Palvelussuhteen sisällä oleva enintään vuoden kestänyt palkaton aika on ollut eläkkeeseen oikeuttavaa 1.1.1996 alkaen (jos muun eläkelain alaisessa työssä ko. keskeytysaikana, koko keskeytysaika vähennetään VEL-ajasta) Ennen 1.1.1996 palkattomasta keskeytyksestä luettiin eläkeajaksi 30 pv. Tietyt keskeytykset luetaan kokonaan eläkeajaksi.	Palvelussuhteen sisällä oleva enintään vuoden kestänyt palkaton aika on ollut eläkkeeseen oikeuttavaa 1.1.1996 alkaen (jos muun eläkelain alaisessa työssä ko. keskeytysaikana vähennetään VEL-ajasta) Ennen 1.1.1996 eläkeajaksi luettiin enintään 6 kk:n palkaton keskeytys.	Palvelussuhteen sisällä oleva alle vuoden kestänyt palkaton aika on ollut eläkkeeseen oikeuttavaa 1.1.1996 alkaen. Eläkeajasta vähennetään muun eläkelain piirissä työskennely aika, jos palkaton keskeytys on kestänyt yhdenjaksoisesti vähintään kuukauden. Ennen 1.1.1996 palkattomasta keskeytyksestä luettiin eläkeajaksi 30 pv.	Kuten VEL
Asevelvollisuusajaka	Ei eläkkeessä huomioon otettavaa	Kuten TEL	Kuten TEL	Vakuutus voi jatkua ennallaan tai alennetulla työtulolla, jolloin kartuttaa eläkettä normaalisti. Vakuutuksen voi keskeyttää armeijan ajaksi.	Vakuutus voi jatkua ennallaan tai alennetulla työtulolla, jolloin kartuttaa eläkettä normaalisti.	Kuten TEL	Ennen 1.1.1967 alk. asevelvollisuusajaka, jos se liittyy alkutai loppupäästään valtion palvelukseen (jällä ei väliä). Vuonna 1967 tai myöh. alkanut asevelvollisuusajaka voidaan lukea hyväksi palvelussuhteen palkatonta keskeytystä koskevien säännösten nojalla	Kuten TEL	Luetaan hyväksi palvelussuhteen palkatonta keskeytystä koskevien säännösten mukaan.	Eläkkeessä huomioidavaa, jos se liittyy väliittömästi Kela-palveluun

11.12.2003

Koulutus

Aihe	TEL	LEL	TaEL	YEL	MYEL	MEL	VEL	KuEL	KIEL	Kelan es.	
Karttumet - tuleva aika	1,5 %/v eläketapahtumasta 50-vuotispäivään 1,2 %/v 50-vuotispäivää seuraavaas- ta päivästä 60-vuotispäivään 0,8 %/v 60-vuotispäivää seuraavasta päivästä 65-vuotispäivään Huom. 1942 ja sitä ennen syntyneet, jotka työttöminä 1.1.1996, karttuma 1,5 %	Kuten TEL	Kuten TEL	Kuten TEL	Kuten TEL	MEL- pääsääntö - 2 %/v elä- ketapahtu- masta 50 vuoden täyt- tämiseen - 1,7 %/v 50 - 60 v - 1,3 %/v 60 -vuotis- päivää seur. päivästä eläkeikään. TEL- takuuikä - 1,5 %/v elä- ketapahtu- masta 50 vuoden täyt- tämiseen - 1,2 %/v 50-vuotis- päivää seur. päivästä 60-vuotispäi- vään - 0,8 %/v 60-vuotis- päivää seur. päivästä eläkeikään	Kuten TEL	Kuten TEL	Kuten TEL	Kuten VEL	Kuten VEL

Koulutus

11.12.2003

Aihe	TEL	LEL	TaEL	VEL	MYEL	MIEL	VEL	KuEL	KIEL	Kelan es.
Eläkepalkka/työtulo	Veronennakonpidätyksen alainen palkka, ilman työsuhteen päätyessä maksettavaa lomakorvausta Eläkepalkka lasketaan joksaisesta työsuhteesta erikseen. 1.1.1996 lukien: valitaan enintään 10 viimeistymisvuosi otetaan huomioon, jos työsuhte on jatkunut enintään 3 kalenterivuotena tai päättynyt 30. tai 31.12. Jos joku vuosi alle 50 % keskiarvosta, voidaan soveltaa 1/3 sääntöä.	Ei eläkepalkkakäsitettä. Veronennakonpidätyksen alainen palkka, myös työsuhteen päätyessä maksettava lomakorvaus mukaan. LEL:n tulevan ajan palkka: lasketaan kaikkien niiden vuosien palkkojen summasta, joihin vähintään 134,55 euron rajamäärä (indeksi 100), ns ylempi rajamäärä (MYEL-tapaukset 33,64 €)	Ei eläkepalkkakäsitettä. Veronennakonpidätyksen alainen palkka, ei työsuhteen päätyessä maksettavaa lomakorvausta. TaEL:n tulevan ajan palkka: lasketaan kaikkien niiden vuosien palkkojen summasta, joihin vähintään 134,55 euron rajamäärä (indeksi 100), ns ylempi rajamäärä (MYEL-tapaukset 33,64 €)	Se työtulo, jos on maksettu vakuutusmaksut. Eläkkeen perusteena oleva työtulo on 23 ikävuoden jälkeen vahvistettujen työtulojen painotettu keskiarvo. Työtulo lasketaan päivän tarkkuudella ja painotetaan eri työluokkojen siltä jättä pois. Tulevan ajan työtulo lasketaan eläketaantumaa välitöiden 4-8 vuoden työtulojen keskiarvosta riippuen eläkkeen saajan tai edunjäsenen iästä eläketapahtumahetkellä Maksamattomat vanhentuneet vakuutusmaksut pienentävät eläkkeen perusteena olevaa työtuloa	MYEL-työtulo maksettu MYEL-vakuutusmaksut Karttuneen eläkkeen perusteena oleva työtulo lasketaan samalla tavalla kuin YEL:ssä, mutta vakuutusmaksuista 1983 edeltävät työtulot voidaan tiettyin edellytyksin jättää pois. Tulevan ajan työtulo lasketaan eläketaantumaa välitöiden 4-8 vuoden työtulojen keskiarvosta riippuen eläkkeen saajan tai edunjäsenen iästä eläketapahtumahetkellä Maksamattomat vanhentuneet vakuutusmaksut pienentävät eläkkeen perusteena olevaa työtuloa.	1.1.1991 lukien eläkkeen määrää lasketaan työsuhteeseen tuloista, joihin kuuluvat työtulo, lomakorvaus ja muut eläkelainin mukaiset tulot. Ei eläkepalkkaa lasketa joksaisesta työsuhteesta erikseen. 1.1.1989 lukien: valitaan enintään 10 viimeistymisvuosi otetaan huomioon, jos työsuhte on jatkunut enintään 3 kalenterivuotena tai päättynyt 30. tai 31.12. Jos joku vuosi alle 50 % keskiarvosta, voidaan soveltaa 1/3 sääntöä.	Veronennakonpidätyksen alainen palkka, ei palvelussuhteen päätyessä maksettavaa lomakorvausta Ei eläkepalkkaa lasketa joksaisesta työsuhteesta erikseen 1.1.1989 lukien: valitaan enintään 10 viimeistymisvuosi otetaan huomioon, jos työsuhte on jatkunut enintään 3 kalenterivuotena tai päättynyt 30. tai 31.12. Jos joku vuosi alle 50 % keskiarvosta, voidaan soveltaa 1/3 sääntöä.	Veronennakonpidätyksen alainen palkka, ei työsuhteen päätyessä maksettavaa lomakorvausta Ei eläkepalkkaa lasketa joksaisesta työsuhteesta erikseen 1.1.1989 lukien: valitaan enintään 10 viimeistymisvuosi otetaan huomioon, jos työsuhte on jatkunut enintään 3 kalenterivuotena tai päättynyt 30. tai 31.12. Jos joku vuosi alle 50 % keskiarvosta, voidaan soveltaa 1/3 sääntöä.	KIEL:ssä eläkepalkka lasketaan niin kuin VEL:ssä. KIEL:n eläkepalkkaan ei lueta kokouspalkkoita eikä muita luonnollisesti kuuluvia tuloja. Ei eläkepalkkaa lasketa joksaisesta työsuhteesta erikseen. 1.1.1989 lukien: valitaan enintään 10 viimeistymisvuosi otetaan huomioon, jos työsuhte on jatkunut enintään 3 kalenterivuotena tai päättynyt 30. tai 31.12. Jos joku vuosi alle 50 % keskiarvosta, voidaan soveltaa 1/3 sääntöä.	Kuten VEL

Poikkeukset eläkepalkkaa laskettaessa

Koulutus

11.12.2003

Aihe	TEL	LEL	TaEL	YEL	MYEL	MEL	VEL	KUEL	KIEL	Kelan es.
1. Harkinnanvarainen tarkistus	Mahdollista vain, jos vaikutus kokonaiseläketurvaan on vähintään 20 %. Arvioidaan vasta eläketapahtuman yhteydessä.	Ei ole	Ei ole	Ei ole	Ei ole	Kuten TEL	Kuten TEL	Kuten TEL 1994 vapaakirjan palkka tarkistetaan ennenaikaisen eläketapahtumaakin, jos ansio poikkeaa 7,5 % vaikiintuneesta	Kuten VEL	Kuten VEL
2. Tasoitus palkka	Tulevan ajan palkka on tasoituspalkka, kun tuleva aika liitetään alle 6 kuukautta kestäneeseen työsuhteeseen. Tasoituspalkka lasketaan työsuhteikkaa otetaan huomioon tarkastelujaksolta (jälkikarenssi + 1 v) täysinä kuukausina eläketapahtumasta taaksepäin työsuhteen päättymisjärjestyksessä maks. 12 kk, ja lasketaan painotettu keskiarvo = tulevan ajan eläkepalkka	Ei ole	Ei ole	Ei ole	Ei ole	Kuten TEL	Ei ole	Ei ole	Ei ole	Ei ole
3. Lastenhoitoaika	Jos eläkepalkan määräämisen perusteena oleviin vuosiin sisältyy palkatonta lastenhoitoaika, lasketaan eläkepalkka viimeisten seläisten vuosien perusteella, joihin niitä ei sisälly, paitsi jos normaalisti laskettu eläkepalkka on suurempi.	Ei ole	Ei ole	Ei ole	Ei ole	Kuten TEL	Kuten TEL	Kuten TEL	Kuten VEL	Kuten TEL

Aihe	TEL	LEL	TaEL	VEL	MYEL	MEL	VEL	KUJEL	KIEL	Kelan es.
4. Tekninen katkaisu	Sama työsuhde on jatkunut ainakin 3 vuotta ja säännöllisessä työajassa tapahtuu muutos (ei tilapäinen) ja samassa palkka alenee väh. ¼ tai noussut 1/3, työsuhde jaetaan TEL:n mielessä kahdeksi. Katkaisu poistetaan jos eläketapahtuma sattuu ennen kuin kaksi vuotta on kulunut katkaisusta. Työsuhteen päättymiselä ei ole merkitystä.	Ei ole	Ei ole	Yhdenjaksoisen YEL-toiminta jae-taan kahteen jaksoon, jos työtuolo korottuu väh. 1/3 tai alentuu vähintään ¼. Eläke lasketaan erikseen katkaisua edeltävältä ja jaksolta. Tekninen katkaisu poistuu, jos eläketapahtuma sattuu ennen kuin neljä vuotta on kulunut katkaisusta tai toiminta ei jatku 4 kk katkaisun jälkeen.	Ei ole	Ei ole	Muuten kuten TEL:ssä mutta voidaan tehdä myös työaika-järjestelyn vuoksi, vaikka työaika ei muutu, jos ansiot samalla muuttavat säädetty-lä tavalla (esim. edun-saaja siirtyy työstä päivä-työhän viikoit-taisen työajan muuttamatta).	Muuten kuten TEL:ssä, mutta voidaan tehdä myös työaika-järjestelyn vuoksi, vaikka työaika ei muutu, jos ansiot samalla muuttavat säädetty-lä tavalla (esim. edun-saaja siirtyy työstä päivä-työhän viikoit-taisen työajan muuttamatta).	Kuten VEL	Kuten VEL
5. Automaattinen katkaisu	Sama työsuhde on jatkunut vähintään 10 vuotta ja henkilö on 54 – 62-vuotias, tehdään 31.12. sinä vuonna kun kummatkin edellytykset täyttyvät. Jos ilman katkaisua suurempi eläke, sovelletaan tätä.	Ei ole	Ei ole	Ei ole	Ei ole	Niin kuin TEL:ssä, mutta MEL:ssä ei katkaista jos aikaa eläke-ikään on alle kolme vuotta.	Samoin kuin TEL:ssä, mutta katkaisua ei tehdä, jos eläkeikään tai eroamiskään on vähemmän kuin kaksi täyt-tä kalenteri-vuotta. Verrataan karttumisen katolla ra-jattuja eläkkei-tä.	Samoin kuin TEL:ssä, mutta 31.12.1994 tehdyn vapaa-kijauttamisen johdosta kos-kee tällä het-kellä vain 1939 ja sitä ennen syntyneitä.	Kuten VEL	Kuten VEL

Koulutus

11.12.2003

Aihe	TEL	LEL	TaEL	VEL	MYEL	MEL	VEL	KUJEL	KIEL	Kelan es.
Vapaa kirjatekniikka	Käytössä lain voimaantulosta alkaen. Lasketaan työsuhteen päätyessä.	Ei ole	Ei ole	Käytössä lain voimaantulosta alkaen. Lasketaan yrittäjätöiminnan päätyessä.	Kuten YEL	Pohjajvpk.: 1. jos henkilöillä ei ole ollut voimassa ts. vuodenvaihteessa 1990/1991, pohjajvpk. muodostetaan kaikista ennen 1991 päätt. työsuhteista 2. jos henkilöillä on ollut voimassa ts. vuodenvaihteessa 1990/1991 pohjajvpk. muodostetaan kaikista ennen vuotta 1991 päätyneistä työsuhteista sekä yli vuodenvaihteen 1990/1991 jatkuneesta työsuhteesta. Nyt vapaa kirjatekniikka	Pohjajvpk.: ennen 1.1.1987 päättyneistä palveluksista ja 1.1.1987 voimassa olleesta palvelussuhteesta tai jos ei ollut, ensimmäisestä 31.12.1986 jälkeen päättyneestä palvelussuhteesta tai jos edellistä ei ole, viimeisestä 1.1.1987 päättyneestä palvelussuhteesta Tämän jälkeen vapaa kirjatekniikka kuten TEL:ssä. Huom. vapautus 31.12.1994, 1940 ja sen jälkeen syntyneille.	Pohjajvpk.: ennen 1.1.1989 päättyneet palvelussuhteet luetaan eläkeajaksi 1.1.1989 voimassa olleeseen tai viimeiseen sitä ennen päättyneeseen päätoimiseen palvelussuhteeseen. Ko. viimeisen palvelussuhteen eläkepaikka monistetaan aikaisemmille. Tämän jälkeen vapaa kirjatekniikka kuten TEL:ssä. Huom. vapautus 31.12.1994, 1940 ja sen jälkeen syntyneille.	Kuten VEL	Kuten VEL

11.12.2003

Koulutus

Aihe	TEL	LEL	TaEL	YEL	MYEL	MEL	VEL	KuEL	KIEL	Kelan es.
Yhteensovitusraja ja lain yhteensovitusperuste Huom! Jokaisen lain yhteensovitusperuste on myös muiden lakien mukaisesti käytettävissä.	60 % yhteensovitusperusteesta, joka on työhistorian korkein palkka, vähintään yhden vuoden jatkunut työsuhte (yksi vuosi eläkkeeseen oikeuttavaa aikaa, tai jos ei ole 1 v:n suhdetta – korkein palkka).	60 % yhteensovitusperusteesta, joka on korkein LEL-vuosipalkka (rajamäärän ylittävältä vuositulolta) tai LEL:n tulevan ajan kuukausipalkka	60 % yhteensovitusperusteesta, joka on korkein TaEL:n vuosiansio (rajamäärän ylittävältä vuositulolta)	60 % yhteensovitusperusteesta, joka on YEL-eläketytö, josta yritysajasta vähintään yhden vuoden	60 % yhteensovitusperusteesta, joka on MYEL:n eläketulo, MYEL-työtulo, josta MYEL-toiminta on jatkunut vähintään yhden vuoden	MEL-pääsääntö: 50 % yhteensovitusperusteesta, josta korkein YEL-eläkepäivä, josta viimeisen eripalveluvuoden eripalveluvuoden yhteensovitusperusteen palkkojen keskimääräisestä kuukausipalkasta. MEL + muut eläkkeet yhteensä 60 %. Takuusääntö: 60 % yhteensovitusperusteesta, joka on korkein eläkepalkka, josta vähintään yksi vuosi	Perusturva: 60 % yhteensovitusperusteesta, joka on korkein KIEL-eläkepäivä, josta palvelusaikaa vähintään yksi vuosi. Lisäturva, osittainen: 60 – 66 % yhteensovitusperusteesta (sama kuin perusturvassa) (sama kuin perusturvassa) Raja riippuu siitä paljonko VEL-palvelusta on ollut ennen vuotta 1995.	Perusturva: 60 % yhteensovitusperusteesta, joka on korkein KIEL-eläkepäivä, josta palvelusaikaa vähintään yksi vuosi. Lisäturva, osittainen: 60 – 66 % yhteensovitusperusteesta (sama kuin perusturvassa) (sama kuin perusturvassa) Raja riippuu siitä paljonko palvelua on ollut ennen vuotta 1995.	Kuten VEL ja yhteensovitusperuste on korkein KIEL-eläkepäivä, josta palvelusaikaa vähintään yksi vuosi	Kuten VEL, ja yhteensovitusperuste on korkein KELA-eläkepäivä, josta palvelusaikaa vähintään yksi vuosi
Lisät ja korotukset										
1. Lapsikorotus	Ennen 1.1.1939 syntyneelle, jolla on tai hänen puolisoilla on alle 18-vuotias lapsi. Lapsikorotus lisätään eläkkeeseen ennen yhteensovitusta.	Kuten TEL	Kuten TEL	Ennen 1.1.1947 syntyneelle, jolla on tai hänen puolisoilla on alle 18-vuotias lapsi. Lapsikorotus lisätään eläkkeeseen ennen yhteensovitusta	Kuten YEL	Ennen 1.1.1933 syntyneelle, jolla on tai hänen puolisoilla on alle 18-vuotias lapsi.	Ei ole lapsikorotusta	Kuten TEL	Ei ole lapsikorotusta	Ei ole lapsikorotusta
2. Lykkäyskorotus	Jos ei hae vanhuuseläkettä 65-vuotiaana, lykkäyskorotus 0,6 % /kk kohden. Lasketaan yhteensovittuun eläkkeeseen.	Kuten TEL	Kuten TEL	Kuten TEL	Kuten TEL	Kuten TEL, mutta leskentaan yleisestä eläkeistä tai ansaitusta eläkeistä	Ei ole	Ei ole	Ei ole	Ei ole

Koulutus

11.12.2003

Aihe	TEL	LEL	TaEL	YEL	MYEL	MEL	VEL	KUEL	KIEL	Kelan es.
3. Työeläkelisä	Eläkkeitä korotetaan työeläkelisäliä, paitsi osaaikaeläke. Työeläkelisä lasketaan ennen lapsikorotusta, yhteensovitusta, varhennusta tai lykkäystä. Ei oikeutta etuuksien perusteella, jotka myönnetty ennen vuotta 1967.	Kuten TEL	Kuten TEL	Ainoastaan kumoutusetuudet vuodesta 1994 oikeuttavat työeläkelisään.	Kuten YEL	Kuten TEL	Työeläkelisään on oikeus edunsaajalla, joka on syntynyt 31.12.1939 jälkeen. Etuudet otetaan huomioon ai-noastaan vuodesta 1994 lukien. Eläkkeeseen ei tehdä korotusta, jos karttumispro-sentti enem-män kuin 60. Karttunut eläke + työeläkelisä ei saa olla yli 60 % kattopal-kasta.	Kuten TEL	Kuten VEL	Kuten VEL
Edut	Eläkeikä 65 v Edellytys: – eläkeiän täyttäminen – työsuhteen päättyminen	Eläkeikä 65 v Ei edellytä työnteen lopettamista.	Eläkeikä 65 v Ei edellytä työnteen lopettamista.	Eläkeikä 65 v Toimintaa ei tarvitse päättää.	Kuten YEL	Päälysio – yleinen eläkeikä 65 – ansaittu eläkeikä 60-65 Miehistö – yleinen eläkeikä 65 – ansaittu eläkeikä 55-65 Ansaittu eläkeikä määräytyy meripalvelun perusteella ja edellyttää MEL-työskentelyä eläkeikään asti. Luotseja kos-kee erityis-säännökset.	Porrastettu e.ikä 63 – 65 v. Uudet eduns.: Palvelus alkaa 31.12.1992 => – e.ikä 65 v Vanhat eduns.: Ennen 1.1.1940 synt. – e.ikä 63 v 1.1.1940 – 31.12.1959 synt. – porrastettu 63-65 v 1.1.1960 jäl-keen synt. – e.ikä 65 v Edellytys: – e.ian täytt. – palveluksen päättymisen alennettu e.ikä: loppu-karenssi	Ammatillinen e.ikä ja paino-tettu e.ikä 53-65 v Edellytys: – e.ian täyttäminen – palvelussuh-teen jatku-minen e.ikään saakka – palveluksen päättymisen lisäeläketur-va edellyttää loppuka-renssin täyt-tyminen	Kuten VEL	Porrastettu e.ikä 63 – 65 v. Uudet eduns.: Palvelus alkaa 31.12.1992 => – e.ikä 65 v Vanhat eduns.: Ennen 1.1.1940 synt. – e.ikä 63 v 1.1.1940 – 31.12.1959 synt. – porrastettu 63-65 v 1.1.1960 jäl-keen synt. – e.ikä 65 v Edellytys: – e.ian täytt. – palveluksen päättymisen alennettu e.ikä: loppu-karenssi

Koulutus

11.12.2003

Aihe	TEL	LEL	TaEL	YEL	MYEL	MEL	VEL	KuEL	KIEL	Kelan es.
Lykätty vanhuuseläke	Jos vanhuuseläke alkaa myöhemmin kuin 65 v. eläkeettä korotetaan pysyvästi 0,6 %/kk.	Kuten TEL	Kuten TEL	Kuten TEL	Kuten TEL	Kuten TEL	Ei ole	Ei ole	Ei ole	Ei ole
Varhennettu vanhuuseläke (vave)	60 - 64-vuotias voi oman harkintansa mukaan jäädä eläkkeelle. Rinnakkainen työsuhde; voi siirtyä eläkkeelle toisesta ja jatkaa työntekoa toisessa työsuhteessa, josta karttuu uutta eläkeettä. Eläkeettä vähennetään pysyvästi 0,4 %/kk.	Kuten TEL Työntekoa ei tarvitse lopettaa.	Kuten TEL Työntekoa ei tarvitse lopettaa.	Kuten TEL Vave YEL:stä, jatkaa toimintaa - ei kartu eläkeettä - ei vakuuteta	Kuten YEL	Vave 5 vuotta ennen ansaittua eläkeikää, aikaisintaan 55-vuotiaana. Muuten kuten TEL	Oman harkinnan mukaan, 5 vuotta ennen porrastettua eläkeikää. Uudesta palveluksesta vavella omissa kartoissa eläketuuta. Ei oikeutta: - ammatillinen eläkeikä valittu - puolustusvoimilla ja rajavartiolaitoksella (so-tilaseläkejärjestelmä)	Oman harkinnan mukaan, 5 vuotta ennen henkilökohtaista eläkeikää. Ei oikeutta jäädä suoraan työstä, jos ammatillinen eläkeikä valittu	Kuten VEL	Kuten VEL

Koulutus

11.12.2003

Aihe	TEL	LEL	TaEL	YEL	MYEL	MEL	VEL	KUEL	KIEL	Kelan es.
Yksilöllinen varhaiseläke (yve)	1943 tai sitä ennen syntyneet henkilöt: - työkykyä alentava sairaus - tulevan ajan oikeus - työnteko päättynyt (ansiot alle 224,22 e/kk vuonna 2003) (ennakkopäätös)	Kuten TEL	Kuten TEL	Kuten TEL	Kuten TEL	Kuten TEL	Kuten TEL, mutta yve-oikeus säilyy henkilöillä, joilla oli oikeus ammatilliseen eläkeikään, mutta eivät valinneet sitä ja 1944-46=58 v 1947= 59 v	Kuten TEL, mutta yve-oikeus säilyy henkilöillä, joilla oli oikeus ammatilliseen eläkeikään, mutta eivät valinneet sitä ja palvelussuhde jatkuu el.tapahtumana n 1943 tai ennen synt.=58 v Oikeus ammatilliseen eläkeikään, mutta ei tehnyt valintaa ja jatkuu el.tapahtumana: 1944-46= 58 v 1947=59 v	Kuten VEL	Kuten TEL
Työttömyyseläke (tt-eläke)	60 vuotta täyttänyt pitkäaikaisesti työtön - saanut työttömyyspäivärahaa enimmäisajan (500 pv. ja mahd. lisäpäivät) - 5/20 ja 15 vuotta työhistoriaa (osalla ennen 1945 syntyneistä) - työttömyys jatkuu	Kuten TEL	Kuten TEL	Kuten TEL	Kuten TEL	Kuten TEL	Kuten TEL	Kuten TEL	Kuten VEL	Kuten TEL

Aihe	TEL	LEL	TaEL	VEL	MYEL	MEL	VEL	KUVEL	KIEL	Kelan es.
Perhe-eläke (pe)	Edunsaajat: - omat alle 18 v. lapset - ottolapset ja puolison lapset - aviopuoliso - entinen puoliso Rekisteröity parisuhde rinnastetaan avioliittoon. Lesken eläkeoikeus: <pre> Avioliitto (edunjättäjä alle 65 v.) ├── Yhteinen lapsi ├── Ei yhteistä lasta ├── Avioliitto solmittu ennen kuin leski 50 vuotta ja jälkikäteen väh. 5 vuotta ├── Leski yli 50 v. └── Leski täydeillä ikä:lla yli 3 v. </pre>	Kuten TEL	Kuten TEL	Kuten TEL	Kuten TEL	Kuten TEL, paitsi ennen 1.7.1955 syntyneet lapsettomat lesket. Heillä perhe-eläkeoikeus.	Kuten TEL	Kuten TEL Entinen puoliso myös keskinäisellä sopimuksella, jolloin käsite on so-pimusleski	Kuten VEL	Kuten TEL